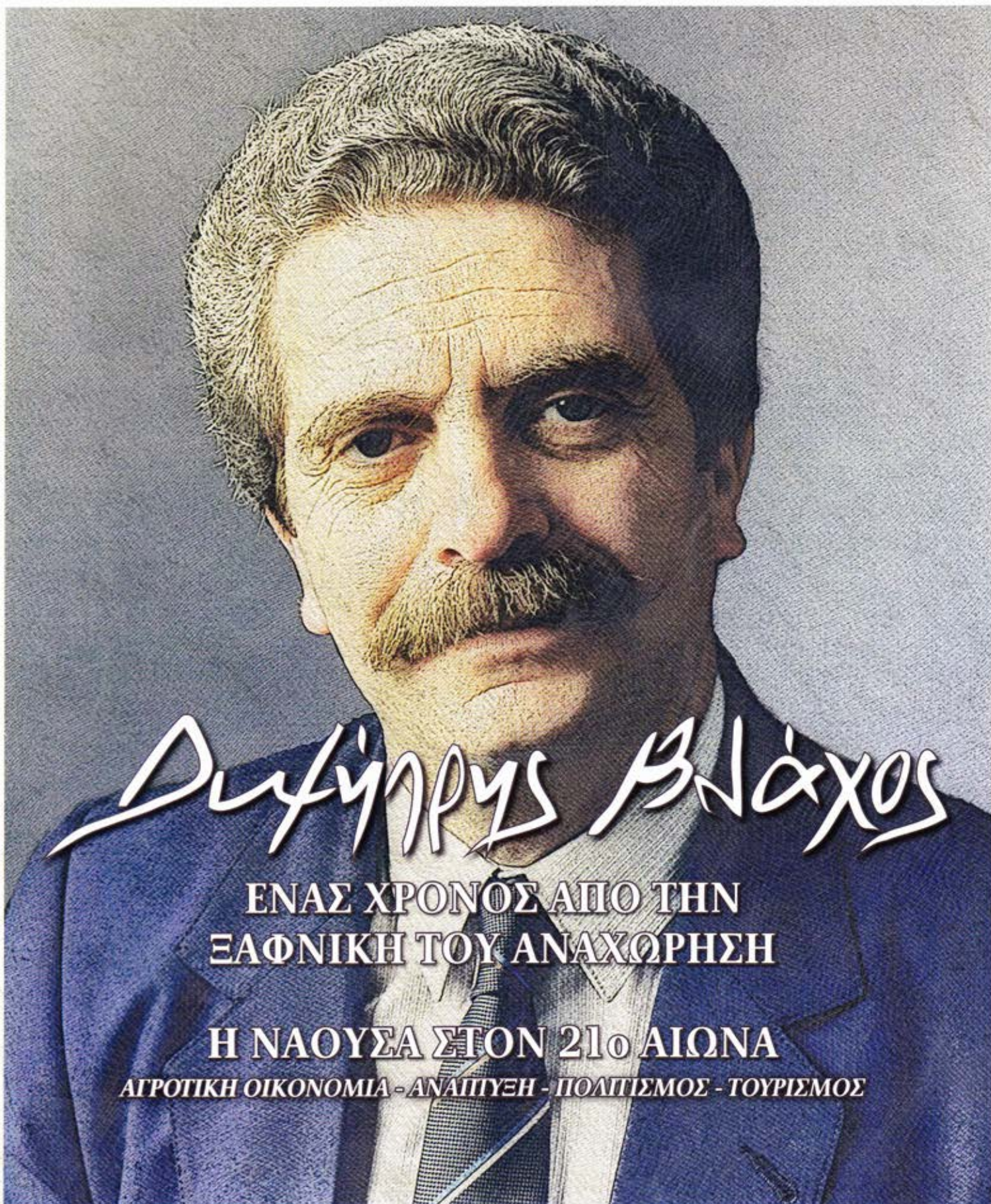

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ «ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ»
ΕΤΟΣ 36ο • ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 144-145 • ΙΟΥΛΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2013 • ISSN 1106-2118

Διονύσιος Βλάχος

ΕΝΑΣ ΧΡΟΝΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΕΑΦΝΙΚΗ ΤΟΥ ΑΝΑΧΩΡΗΣΗ

Η ΝΑΟΥΣΑ ΣΤΟΝ 21^ο ΑΙΩΝΑ

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ - ΑΝΑΠΤΥΞΗ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ - ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

κάθε μέρα **ΣΤΗΝ ΟΘΟΝΗ* ΣΑΣ!**

όλα τα νέα και οι δραστηριότητες του συλλόγου
καθημερινά στις οθόνες σας με ένα κλικ!

παλαιά τεύχη του περιοδικού «Νιάουστα»
σε ψηφιακή μορφή για το αρχείο σας

* ιστοσελίδα διαθέσιμη σε όλους τους Η/Υ, tablet pc & smartphones
email: niaousta@gmail.com

«ΝΙΑΟΥΣΤΑ»
ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ
ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ
«ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ
Ο ΛΟΠΟΣ»

ΙΟΥΛΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2013
Έτος 36ο - Τεύχος 144-145
Αριθμός ISSN: 1106 2118

ΙΔΡΥΤΕΣ
Σύλλογος Απαφαιτών Νάουσας
† Οδυσσεύς Ντινόπουλος

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ
Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας
«Αναστάσιος Μιχαήλ ο Λόπος»

ΕΚΔΟΤΗΣ
Αλέξανδρος Οικονόμου, Πρόεδρος Δ.Σ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
Αλέξανδρος Οικονόμου
Ευγενία Ζολίου
Πέτρος Σπιδής
Δημήτρης Πάζος
Θεόδωρος Σιάτας
Ελισάβετ Χατζημολύση-Ραύκλη
Δήμητρα Τζάκη-Μπεσλίκια

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ - ART DIRECTOR
Δημήτρης Πάζος

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ
• Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας
Δ. Σολωμού 3, Τ.Κ. 59200, Νάουσα
τηλ. 2332024102
• Αλεξ. Οικονόμου, Κορανάτσιου 2
59200 Νάουσα, τηλ. 23320 29380

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ
Πάνης Κοροτσιώλης - Γεωρόνης
τηλ. 23310 60331

ΕΚΤΥΠΩΣΗ
ΗΛΙΟΣ Φ. - ΡΑΛΛΗΣ Κ. & ΣΙΑ Ο.Ε.
3ο κλμ. Νάουσας - Σ.Σ. Νάουσας
Τηλ. & Fax: 23320 41319

Η συντακτική επιτροπή του περιοδικού δεν
φέρει καμία ευθύνη για τα ενυπόγραφα κεί-
μενα που δημοσιεύονται. Την ευθύνη φέρει
ο υπογράφων το κείμενο.

ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ,
ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ, ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ
• Αλέξανδρος Οικονόμου
Κορανάτσιου 2, Νάουσα, ΤΚ 59200,
τηλ.: 23320 29380
• Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας
Σολωμού 3, ΤΚ 59200, τηλ. 23320 24102

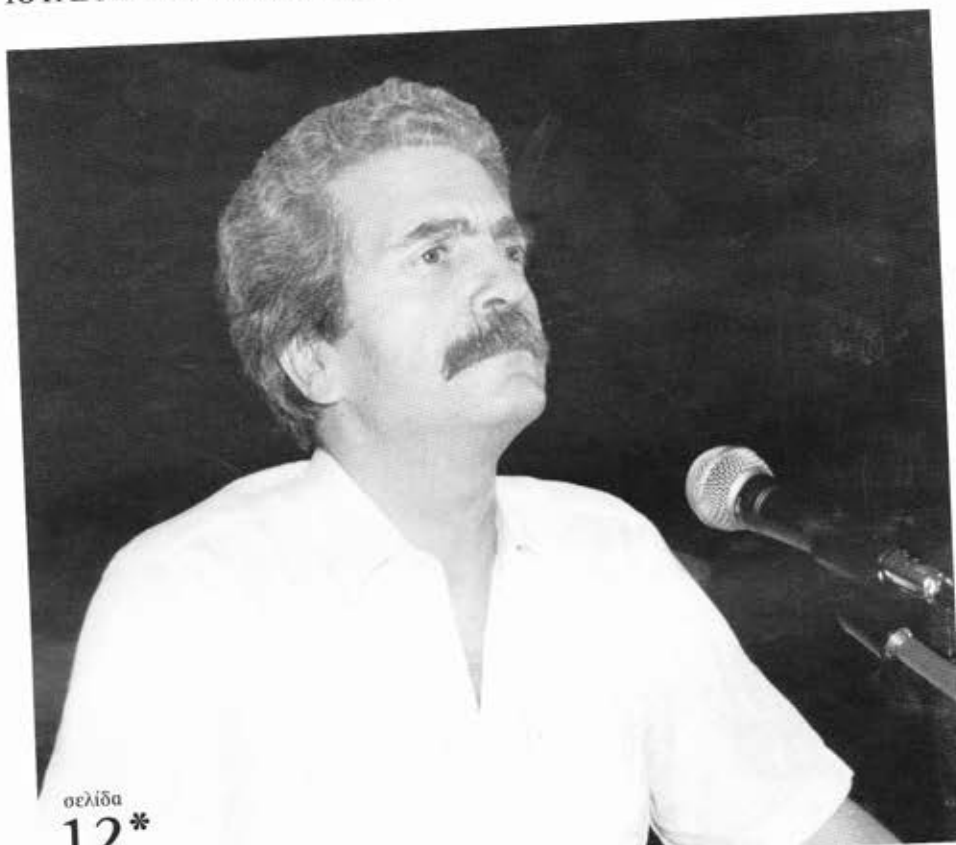
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ
104360 - ISSN 1106-2118

Περιοδικά και βιβλία αποστέλλονται ταχυ-
δρομικά με αντικαταβολή. Είναι διαθέσι-
μα όλα τα παλιά τεύχη του περιοδικού για
να συμπληρώσετε ενδεχομένως τις ελλεί-
ψεις σας.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ
Ο Δήμαρχος Δημήτρης Βλάχος. Επε-
ξεργασία-εικονογράφηση: Δημήτρης
Πάζος

Τεύχος Νο 144-145 Περιεχόμενα

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2013

σελίδα
12*

04 Editorial

05 Εν συντομία

12* Δημήτρης Τζάκη-Μπεσλίκια
Δημήτρης Βλάχος: Ένας χρόνος από την ξαφνική του αναχώρηση

22 Δήμου Βαδόλα
Η αγροτική οικονομία στη Νάουσα τον 21ο αιώνα

28 Αλέξανδρου Λαφάρα
Στρατηγικός σχεδιασμός ανάπτυξης της Νάουσας

34 Δημήτρης Μάντισου
Ελεύθερη Νάουσα: Η δεύτερη εκατονταετία

38 Σταύρου Οικονομίδη
«Ως οίκος ηφανισμένος ούτως μωρώ σοφία, και γνώσις ασυνέτου
αδιεξέταστοι λόγοι»

42 Αλέξανδρου Οικονόμου
Για τον πολιτισμό στη Νάουσα τον 21ο αιώνα

52 Μαρίας Τορορή
Φεστιβάλ και περιφερειακή ανάπτυξη: Η περίπτωση του διεθνούς φεστιβάλ
κινηματογράφου Νάουσας

60 Λιάνας Στυλιανού
Ο ρόλος του Κ.Π.Ε. Νάουσας στην ενίσχυση του πολιτισμού και της οικο-
νομίας της τοπικής κοινωνίας

Το διπλό τεύχος της Νιάουσας που κρατάτε στα χέρια σας, είναι προσηλωμένο στην πόλη και την προοπτική της. Κι όταν αναφερόμαστε στην πόλη μας δεν μπορούμε παρά να σταθούμε με περισυλλογή και σεβασμό στην απώλεια του Δημήτρη Βλάχου ο οποίος διετέλεσε για πέντε τετραετίες Δήμαρχος της Νάουσας και καθόρισε με αποφασιστικό τρόπο τη σημερινή της μορφή. Η τιμή στο έργο του Δημήτρη Βλάχου είναι καθήκον και η προσέγγισή του και η διατήρησή του στη μνήμη μας θεωρούμε πως αποτελεί πολύτιμο απόθεμα για την πόλη.

Ένα έργο που αν και φωνάζει από μόνο του, κάποιои προφασίζονται πως το παραβλέπουν κάτω από υπαγορεύσεις που έχουν την αρχή τους σε πολιτικές συμπεριφορές. Ενώ άλλοι, ιδίως οι νεότεροι, το αγνοούν, θεωρώντας δεδομένη τη σημερινή μορφή της πόλης, τις λειτουργικές και οι πολιτιστικές της υποδομές και ανεξάρτητη την υπόστασή της από την έμπνευση, το όραμα και την κοπιαστική προσπάθεια ανθρώπων που έδωσαν το μεγαλύτερο κομμάτι της ζωής τους για να υπηρετήσουν τον τόπο μας.

Συνακόλουθα, στο παρόν τεύχος επιχειρούμε μια συζήτηση για το από εδώ και μπρος. Για

το τι μέλλει γενέσθαι σ' αυτήν την πόλη και μάλιστα κάτω από τις παρούσες συνθήκες. Πώς και με τι εργαλεία θα προχωρήσουμε για να αντιστρέψουμε τη δυσοίωνη προοπτική.

Το παράθυρο προβληματισμού που ανοίγουμε και στο οποίο σας καλούμε όλους να συμμετέχετε, περιέχει τη δημοσίευση μιας σειράς ειδικών κειμένων οι συγγραφείς των οποίων καταθέτουν τις απόψεις και τις ιδέες τους για το πώς βλέπουν την πόλη μας μετά από τα πρώτα εκατό χρόνια ελεύθερης ζωής.

Τα πρώτα από τα κείμενα αυτά αποτελούν εισηγήσεις που παρουσιάστηκαν σε ειδική ημερίδα του εν Αθήναις Συλλόγου Ναουσαίων στις 2 Δεκεμβρίου 2012,

στην Αθήνα, όταν ο Σύλλογος θέλησε να γιορτάσει την Εκατονταετηρίδα από την Απελευθέρωση της Νάουσας ρίχνοντας μια ματιά στο μέλλον. Από το σύνολο των εισηγήσεων της ημερίδας η εισήγηση του δημάρχου κ. Καραμπατζού έχει ήδη δημοσιευτεί στο περσινό επετειακό τεύχος του περιοδικού μας, οπότε σήμερα δημοσιεύονται οι υπόλοιπες. Για τον ίδιο σκοπό, επίσης, θεωρήσαμε χρήσιμο να συμπεριλάβουμε και εισηγήσεις και προτάσεις που αναφέρονται σε διάφορους παραγωγικούς τομείς της οικονομίας και που ενδεχομένως δείχνουν δρόμους, ανοίγουν νέα πεδία δραστηριοτήτων και δίνουν λύσεις στα σημερινά αδιέξοδα.

Πολιτιστικά και άλλα, του καλοκαιριού και του φθινοπώρου

Δύο μεγάλα γεγονότα μπορούμε να ξεχωρίσουμε ανάμεσα στα διάφορα πολιτιστικά συμβάντα του φετινού καλοκαιριού και του φθινοπώρου: Την διοργάνωση του 2ου Artville Festival στις αρχές του καλοκαιριού και του 10ου Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογράφου Νάουσας στα τέλη Σεπτεμβρίου. Δύο εκδηλώσεις σύνθετες, με μεγάλη εξωστρέφεια, όπως επιτάσσουν οι χαλεποί καιροί που βιώνουμε όλοι μας, δύο εκδηλώσεις βασισμένες σε πρωτοβουλίες νέων ανθρώπων και που χαρακτηρίζονται από την μεγάλη συμμετοχή εθελοντών, τέτοιες που ανοίγουν παράθυρα στο μέλλον και μας βοηθούν να το αντιμετωπίζουμε με αισιοδοξία. Και κοιτά σ' αυτές, άλλες εκδηλώσεις με διαφορετική ίσως στόχευση, αλλά πάντα με μεράκι και δημιουργική διάθεση και άλλα γεγονότα, μικρότερα ή μεγαλύτερα που ξεχώρισαν στην τρέχουσα καθημερινότητα. Και μια απονομία: Δεν πραγματοποιήθηκε φέτος το ετήσιο φεστιβάλ CIOFF-ΠΥΡΣΟΥ Νάουσας λόγω οικονομικών προβλημάτων, όπως ανέφεραν οι διοργανωτές. Ευχόμαστε η διακοπή αυτή να είναι προσωρινή!

2ο Artville Festival 2013

Το 2ο Artville Festival πραγματοποιήθηκε στις αρχές του καλοκαιριού με μεγάλη επιτυχία στο πλακόστρωτο του δημοτικού πάρκου, που είχε μεταβληθεί σε ένα μεγάλο «χωριό τέχνης», με συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις, εκθέσεις, δράσεις και παιδικές εκδηλώσεις σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους. «Δεν είναι ανάγκη να μένει ο κόσμος στο σπίτι του. Υπάρχουν και άλλα πράγματα και μπορεί να τα δει ο καθένας αν αποφασίσει να βγει έξω, να αναλάβει δράση, να καταπολεμήσει το άγχη και την κατάθλιψή του». Αυτή ήταν η σκέψη με την οποία οι άνθρωποι του συλλόγου ARTville, με τη συμμετοχή δεκάδων εθελοντών, διοργάνωσαν για δεύτερη χρονιά το φεστιβάλ, με σκοπό να προσκαλέσουν το ευρύ κοινό να διασκεδάσει, αντιδρώντας στο πέπλο της κατάθλιψης που επιβάλλει η καθημερινότητα και τα δεδομένα που δημιουργεί η οικονομική κρίση.

«Προσπαθούμε να δώσουμε στους κατοίκους της Νάουσας και τους επισκέπτες από κάθε περιοχή εικόνες και ερεθίσματα ώστε να καταλάβουν ότι μπορούν να δημιουργήσουν,

να εκφραστούν, να μάθουν, να αντιδράσουν», επεσήμανε σε συνέντευξή του ο πρόεδρος του συλλόγου Φώτης Νταβόρος. Η ποικιλία, εξάλλου, των εκδηλώσεων προσφέρει τεράστιες δυνατότητες καθώς περιλαμβάνουν όλες τις μορφές της τέχνης, όπως συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις, κουκλοθέατρο, χορό, μουσικοκινητική αγωγή, ζωγραφική, εικαστικές εκθέσεις, «μάγους», ζογκλέρ, ακροβατικά, θέατρο σκιών, ζωγραφική στο πρόσωπο, αθλοπαιδιές, μαγειρική, διατροφικά εργαστήρια, παρουσιάσεις βιβλίων, παρομυθιών, ποιημάτων και κόμικ, πάρτι και παράλληλες δράσεις όπως δημιουργικά εργαστήρια για παιδιά και ενήλικες. Ο ρόλος των εθελοντών στη διοργάνωση είναι πολύ σημαντικός. Δεκάδες άνθρωποι, μαθητές Λυκείων, κολλιτέχνες εικαστικοί, μουσικοί, θεατράνθρωποι, ηθοποιοί, σκηνοθέτες συστρατεύτηκαν στην προσπάθεια να αναδειχθεί μια «πόλη τέχνης» μέσω της ενεργοποίησης, της προβολής και της προώθησης του πολιτιστικού δυναμικού της ευρύτερης περιοχής. Το φεστιβάλ πραγματοποιήθηκε την σθεναρή υποστήριξη του Δήμου Νάουσας, ο οποίος έχει παραχωρήσει χώρους για τις εκδηλώσεις, αλλά και πενήντα περίπου χορηγών.

• • • • •

Θέατρο-κινηματογράφος

Μάλλον «φτωχή» σε θεατρικές παραστάσεις η καλοκαιρινή περίοδος, περιείχε μόνο δυο παραστάσεις. Πρώτα, ο Πολιτιστικός Σύλλογος Ροδοχωρίου «ΟΙ ΚΟΜΝΗΝΟΙ» ανέλαβε την οργάνωση και την παρουσίαση του θεατρικού έργου του Πέτρου Κυρίμη «ΠΟΡΤΟΚΑΛΗΣ ΗΛΙΟΣ», που ανέβασε η Θεατρική Ομάδα Βόλου στα τέλη Ιουλίου, στο θερινό δημοτικό θέατρο. Μια παράσταση με την οποία ο συγγραφέας

θέλει να δείξει πως η μοίρα ότι «γράφει δεν ξεγράφει» και πως οι άνθρωποι γίνονται τραγικά πρόσωπα από τη στιγμή που δεν επιλέγουν οι ίδιοι τη τύχη τους.

Αργότερα, στις 7 Σεπτεμβρίου ο Σύλλογος Θεάτρου και Πολιτισμού «Επί Σκηνής» επανέλαβε στο θερινό θέατρο, την επιτυχία της του χειμώνα παρουσιάζοντας ξανά τον «Μπακαλόγατο», ξεσηκώνοντας για μια ακόμη φορά τον κόσμο. Ευτυχώς οι άνθρωποι του Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογράφου (NIFF) συμπλήρωσαν το κενό προβάλλοντας μια σειρά επιλεγμένων ταινιών σ' προβολής (ακόμη και τρισδιάστατες!) σ' ολόκληρη τη διάρκεια του καλοκαιριού, αποζημιώνοντας τους κινηματογραφόφιλους που είχαν στερηθεί τον θερινό κινηματογράφο τα τελευταία χρόνια!

• • • • •

«Τα ραδίκια ανάποδα»

Πάντως η φετινή χειμερινή θεατρική περίοδος στην πόλη μας άρχισε με μια παράσταση-έκπληξη από τον συμπολίτη μας ταλαντούχο ηθοποιό και θεατρικό συγγραφέα Γιώργο Γαλίτη που «επέστρεψε» μετά 25 χρόνια στη γενέτειρά του και στις ρίζες του. Απολαύσαμε ...«τα ραδίκια ανάποδα», μια καταλυτική σάτιρα της σύγχρονης κοινωνίας μας, μέσα από μια σειρά 13 «επικηδείων λόγων», που έγραψε ο ίδιος ο Γ. Γαλίτης, ο οποίος και τους ερμήνευσε με θαυμαστό τρόπο, αλλάζοντας σε δευτερόλεπτα προσωπικότητες, προφορές, κινήσεις και ... φύλο, προσφέροντας μίμηση ώρα άφθονου, αβίαστου γέλιου!

Ρόλοι διαποτισμένοι με γενναίες δόσεις μαύρου χιούμορ και σάτιρας της κοινωνίας μας, μέσα από το θέμα του θανάτου! Ο Γιώργος με χαρακτηριστική άνεση έβαζε και το κοινό στο παιχνίδι παίρνοντας μέτρα για κάσα μέχρι και από τον

δήμαρχο, που του υποσχέθηκε να τον κάνει ...του κουτιού. Το έργο, σε σκηνοθεσία Βλαδίμηρου Κυριακίδη, παίχτηκε ήδη για δυο σεζόν στην Αθήνα και συνεχίζει την πορεία του και φέτος σε άλλη θεατρική αίθουσα.

• • • • •

Οι λαογραφικοί σύλλογοι εξορμούν στο εξωτερικό

Η 24μελής αποστολή του Ομίλου Περιβάλλοντος και Πολιτισμού «Αράπιτσα» πήρε μέρος στο 28ο Παγκόσμιο Φεστιβάλ Χορού που πραγματοποιήθηκε από 19 έως 27 Ιουλίου στην πόλη Neustadt in Holstein της Β. Γερμανίας. Το φεστιβάλ, στο οποίο συμμετείχαν 15 χώρες στόχο είχε την ενδυνάμωση των σχέσεων φιλίας μεταξύ τους και την προώθηση της παγκόσμιας ειρήνης.

Η χορευτική ομάδα του Ομίλου παρουσίασε χορούς από τη Μακεδονία και τη Θράκη ενθουσιάζοντας με την άψογη χορευτική παρουσία και το κέφι της τόσο το κοινό, όσο και τον Τούρκο Γενικό Γραμματέα CIOFF Ασίας, ο οποίος απηύθυνε ανοικτή πρόσκληση για τη συμμετοχή της «Αράπιτσας» σε ένα από τα 15 Διεθνή Φεστιβάλ που θα διοργανωθούν στη χώρα του την επόμενη χρονιά. Όλα τα μέλη της αποστολής αποκόμισαν τις καλύτερες εντυπώσεις από τη φιλοξενία, τη διοργάνωση του φεστιβάλ και τη συνεργασία τους με τα συγκροτήματα των άλλων χωρών που συμμετείχαν.

Το αντίστοιχο συγκρότημα του «Πυρσού», με 30 μέλη, έλαβε μέρος με επιτυχία στο 39ο Φολκλорικό Φεστιβάλ της πόλης του Bonheiden, κοντά στις Βρυξέλλες στο Βέλγιο, που διοργανώθηκε από 21 έως 25 Αυγούστου στο πλαίσιο του CIOFF,

αποσπώντας τιμητικές διακρίσεις συμπεριφοράς ήθους και παρουσίας. Τα μέλη της αποστολής φιλοξενήθηκαν εγκάρδια από οικογένειες εθελοντών και απεκόμισαν πλούσιες και ανεπανάληπτες εμπειρίες και εντυπώσεις, δημιουργώντας ταυτόχρονα στενούς φιλικούς δεσμούς. Την αποστολή συνόδευσαν ο πρόεδρος του συλλόγου κ. Αντώνης Τσιώνας, η κ. Λένα Γιαννούλη και η κ. Αναστασία Ζολώτα.

Αρχιερατική λειτουργία στην Έξω Υπαπαντή

Το Σάββατο 10 Αυγούστου ο μητροπολίτης μας κ. Παντελεήμων τέλεσε την πρώτη στην ιστορία της μονής Υπαπαντής ή όπως είναι γνωστή Έξω Υπαπαντή, αρχιερατική θεία λειτουργία με τη συμμετοχή αρκετών πιστών. Ο σεβασμιώτατος στις 5 το πρωί ξεκίνησε με τη συνοδεία ανδρών της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας και αφού έφτασαν μέχρι το σημείο που είναι προσβάσιμο από αυτοκίνητο συνέχισαν πεζή μέχρι τη μονή όπου έφτασαν λίγο πριν τις 7 το πρωί. Μετά από σύντομη ξεκούραση ξεκίνησε ο όρθρος και η Θεία Λειτουργία στο ναό της Υπαπαντής. Δεν άργησαν να καταφτάσουν δεκάδες πιστοί, μεταξύ τους και ο δήμαρχος κ. Καραμπατζός, για την ιστορική αυτή θεία Λειτουργία. Ακολούθησε κέρασμα από τους επιτρόπους της μονής και η αποστολή ξεκίνησε το ακόμα δυσκολότερο (λόγω της κατφόρας και της κόπωσης) σκέλος της επιστροφής.

Μουσικές ...υπό το σελινόφως

* Η Φιλαρμονική Εταιρεία Νάουσας υπό τη διεύθυνση του Γιάννη Σταυρακάκη, με τις φωνές της Αθηνάς Πείου και

του Αλέξη Τσαπράζη και τους φίλους μουσικούς της μπάντας Γιάννη Κοκοβίδη και Κώστα Δομαντή πρόσφεραν ένα αξέχαστο μουσικό βράδυ με ελληνικές συνθέσεις αλλά και λατίν ρυθμούς παίζοντας στο ύπαιθρο, στην είσοδο του Πάρκου από την οδό Μ. Αλεξάνδρου, η οποία έκλεισε για οχήματα επί ένα τετράωρο (από τις 8 έως τις 12 το βράδυ), θυμίζοντας τα παλιά καλά χρόνια, τότε που η «βόλτα» από τη Βενιζέλου μέχρι την «παραλία» της Μ. Αλεξάνδρου, δινόταν τα βράδια του καλοκαιριού στους πεζούδες!

* Πάλι η μπάντα της ΦΕΝ, αποτελούμενη από μαθητές δημοτικού, γυμνασίου, λυκείου και φοιτητές, υπό τη διεύθυνση του μαέστρου κ. Σταυρακάκη, πήρε μέρος στη μουσική βραδιά «Έλα ν' ακούσουμε απόψε το φεγγάρι», που διοργανώθηκε στο αίθριο του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού της Θεσσαλονίκης για τον εορτασμό της αυγουστιάτικης πανσελήνου, μεταδίδοντας, με ένα δίωρο πρόγραμμα από αγαπημένες Εξenes και ελληνικές μελωδίες, το κέφι και την ενέργειά της στο κοινό που σιγοτραγουδούσε και χόρευε κάτω από το φως του φεγγαριού.

* Η Λιζέτα Καλημέρη και η Φωτεινή Βελεσιώτου πρόσφεραν μια ξεχωριστή μουσική βραδιά, στο θερινό δημοτικό θέατρο της πόλης μας, κάτω από την Αυγουστιάτικη πανσέληνο. Οι δύο τραγουδίστριες, με σημαντική διαδρομή στην ελληνική δισκογραφία, παρουσίασαν τραγούδια αγαπημένα από την έντεχνη αλλά και τη λαϊκή μουσική σκηνή. Μαζί τους και η νέα τραγουδοποιός Σοφία Νάτσιου καθώς και μία παρέα εξαιρετικών μουσικών από τη Θεσσαλονίκη που με φρέσκο ήχο έντυσαν τα τραγούδια δίνοντάς τους μία νέα διάσταση.

* Την ίδια μέρα, μια ακόμη μουσικο-ποιητική παράσταση αφιερωμένη στην πανσέληνο διοργανώθηκε στον αρχαιο-

λογικό χώρο της Σχολής Αριστοτέλους που κυριολεκτικά κατακλύστηκε από κόσμο κάθε ηλικίας. Η εκδήλωση «Με μια αγκαλιά φεγγάρια» περιλάμβανε μουσικό πρόγραμμα με ελληνικά τραγούδια προσφέροντας στο κοινό ένα μαγευτικό ταξίδι από το παρελθόν στο παρόν με τη λάμψη του φεγγαριού.

Συμμετείχαν οι: Νίκος Ζιαμπάκας, Στεφανία Γκουντουρά, Χριστίνα Ρούσσου (τραγούδι), Νίκος Παπαδόπουλος, Γιώργος Τεμενούγκας (μπουζούκι), Γιάννης Δούτσος, Μανώλης Παναγιωτίδης, Νίκος Ζιαμπάκας (κιθάρα), Κώστας Μπταϊνής (φυσσαρμόνικα), Κώστας Διαμαντής, Πέτρος Μπόλας (κρουστά), Παναγιώτης Παπαδόπουλος (ακορντεόν). Κείμενο-απαγγελία: Χριστίνα Ρούσσου, ενώ δύο ποιήματά της απήγγειλε η Μαρία Κολτσάκη.

60 Naoussa RockFest

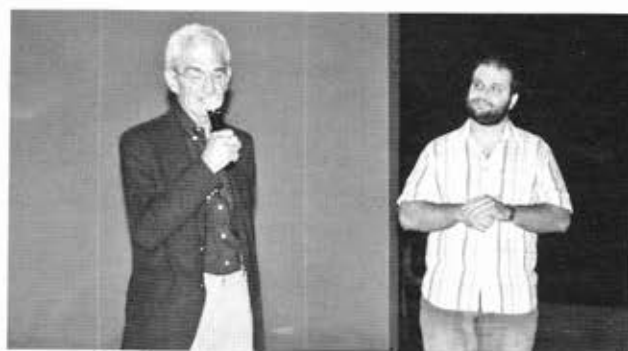

Πραγματοποιήθηκε τον Αύγουστο με επιτυχία το 6ο Φεστιβάλ Ροκ Συγκροτημάτων που διοργάνωσε ο Δήμος Νάουσας στο θερινό Δημοτικό Θέατρο. Στο τετραήμερο φεστιβάλ συμμετείχαν εθελοντικά 13 μουσικά σχήματα με περίπου 50 μουσικούς από Νάουσα, Βέροια, Θεσσαλονίκη, Καστοριά, Πτολεμαΐδα και Κομοτηνή. Σκοπός του Naoussa RockFest είναι να δώσει βήμα καλλιτεχνικής έκφρασης σε μουσικά σχήματα και νέους μουσικούς και την ευκαιρία να επικοινωνήσουν με το κοινό. Επισημαίνεται ότι όλα τα συγκροτήματα συμμετείχαν στο φεστιβάλ εθελοντικά και ανιδιωτελώς.

Συμμετείχαν τα συγκροτήματα: «ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΙΔΙΑ», «ROAD 66», «MADRAKE», «2 ΖΩΕΣ», «SUMMER OF FREUD», «PROJECT THEORY», «HELLDORADO», «ΡΑΔΙΚΙΑ ΑΝΑΠΟΔΑ», «ΒΕΤΕΡΑΝΟΙ», «ΑΔΕΣΠΟΤΑ», «THE ALCOHOLIC'S AFTERNOON», «ΔΕ ΜΑΡΩΝ ΦΑΪΒ» και «BREAKTHROUGH».

Τιμητική βραδιά στον Γιάννη Μπουτάρη

Παρουσία του δημάρχου Θεσσαλονίκης Γιάννη Μπουτάρη και του γιου του Στέλιου πραγματοποιήθηκε στο θερινό θέατρο η προβολή της βραβευμένης ταινίας «Ένα βήμα μπροστά» του σκηνοθέτη Δημήτρη Αθυρίδη, που επίσης ήταν παρών στην προβολή. Η εκδήλωση πραγματοποιή-

θηκε από το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Νάουσας προς τιμήν του Γιάννη Μπουτάρη, ο οποίος παίρνοντας τον λόγο από τον διευθυντή του φεστιβάλ Νίκο Κουτσογιάννη χαρακτήρισε επαγγελματική του πατρίδα τη Νάουσα. Η ταινία «Ένα βήμα μπροστά» είναι ένα τολμηρό πολιτικό ντοκιμαντέρ, που εστιάζει στην καθημερινότητα του Γιάννη Μπουτάρη κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου του 2010, όταν και κέρδισε τη δημαρχία της Θεσσαλονίκης. Την προβολή παρακολούθησαν πολλοί συμπολίτες μας, ανάμεσά τους ο δήμαρχος κ. Καραμπατζός, παλιοί και νέοι συνεργάτες του δημάρχου Θεσσαλονίκης, επαγγελματίες του χώρου του κρασιού κ.ά.

Αναβίωσε η Σχολή του Αριστοτέλη

Αναβίωσε φέτος το καλοκαίρι, μετά από 2.300 χρόνια, η Σχολή του Αριστοτέλη, στο Νυμφαίο της αρχαίας Μιέζας, με τη φιλοξενία στους χώρους της του Διεθνούς Αριστοτελείου Καλοκαιρινού Εκπαιδευτικού Προγράμματος, που διοργάνωσε το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Νάουσας, σε συνεργασία με το Εργαστήριο Διεθνών Σχέσεων και Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Το εκπαιδευτικό αυτό πρόγραμμα είχε ως θέμα τις ενεργειακές πηγές στη Μεσόγειο και αποτελεί μια σημαντική πρωτοβουλία για την ανάδειξη της σημασίας του χώρου στον οποίο συναντήθηκαν δυο παγκόσμιες προσωπικότητες, ο μεγάλος φιλόσοφος Αριστοτέλης και ο Μέγας Αλέξανδρος. Συμμετείχαν 20 φοιτητές και φοιτήτριες από τα Πανεπιστήμια: Μακεδονίας, ΑΠΘ, Πειραιώς, Δημοκρίτειο και Κοποδιστιακό. Ομιλητές ήταν επτά καθηγητές πανεπιστημίου, δύο εκ των οποίων ισραηλινοί.

Στόχοι του προγράμματος μεταξύ άλλων είναι η ανάλυση σύγχρονων Ζητημάτων Διεθνών Σχέσεων, η κατάρτιση των συμμετεχόντων σε αυτά, η καλλιέργεια επαφών και συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων. Εκτός από την κεντρική θεματική (Διεθνείς Σχέσεις και οι φυσικοί πόροι στη Μεσόγειο), τα Ζητήματα που αναπτύχθηκαν αφορούσαν στη Διαχείριση Κρίσεων, Στρατηγική, Ζητήματα Μέσης Ανατολής και στις οι εκεί αναδυόμενες δυνάμεις.

Το πρόγραμμα διήρκεσε 7 ημέρες και ήδη από την πρώτη χρονιά γνώρισε επιτυχία συγκεντρώνοντας δεκάδες φοιτητές από την Ελλάδα και το εξωτερικό φιλοδοξώντας να γίνει θεσμός. Η διοργάνωσή του συμβάλλει στην καθιέρωση του τόπου μας και γενικότερα της Κεντρικής Μακεδονίας ως χώρου προαγωγής της επιστημονικής γνώσης και έρευνας. Ακόμη, φέρνοντας νέους ανθρώπους, μελλοντικούς διαμορφωτές πολιτικής, σε επαφή με τον ελληνικό χώρο και πολιτισμό, διαμορφώνονται εν δυνάμει σύμμαχοι και υποστηρικτές της χώρας στο εξωτερικό. Αποτελεί επίσης μια έξοχη κίνηση εξωστρέφειας των πολιτιστικών δράσεων που έχουν αναλάβει οι άνθρωποι που στελεχώνουν το NIFF, δράσεις τις οποίες τόσο ανάγκη έχει ο τόπος μας.

.....

Ανασπλώνεται το θέατρο της Μιέζας

Στο πλαίσιο των τακτικών διαλέξεων του προγράμματος «Εικονικό Μουσείο Μέγας Αλέξανδρος, από την Πέλλα στην Οικουμένη» που πραγματοποιούνται κάθε δεύτερη Τετάρτη στο Πολιτιστικό Κέντρο της Σχολής Αριστοτέλους, παρουσιάστηκε από τον αρχαιολόγο κ. Νεκτάριο Πουλακάκη, υπεύθυνο του έργου, οι εργασίες αναστήλωσης εκτελούνται στο αρχαίο θέατρο της Μιέζας, οι οποίες αναμένεται να ολοκληρωθούν μέχρι το τέλος του 2013 ή στις αρχές του 2014 σύμφωνα με το πρόγραμμα που εκτελεί η αρχαιολογική υπηρεσία. Ο κ. Πουλακάκης αναφέρθηκε στο ιστορικό της ανακάλυψης του θεάτρου το 1992 και στο σύνολο των εργασιών που έχουν ήδη εκτελεστεί με στόχο την αναστήλωσή του μέχρι ένα βαθμό και την απόδοσή του στο κοινό για «ελαφρές», όπως χαρακτηριστικά επισημάνθηκε, πολιτιστικές χρήσεις. Στην παρούσα φάση έχει ολοκληρωθεί η συντήρηση όλων

των αρχαίων λίθων που βρέθηκαν επιτόπου τόσο για το κοίλο του θεάτρου (ανασπλώθηκαν οι πρώτες επτά σειρές εδωλίων) όσο και για το κτήριο της σκηνής. Συμπληρώθηκαν επίσης με νέο υλικό από πωρόλιθο τα κομμάτια που έλειπαν ώστε το σύνολο να μπορεί να χρησιμοποιηθεί. Το υπόλοιπο ανώτερο τμήμα του θεάτρου θα διαμορφωθεί με χωμάτινη επίχωση και τοποθέτηση χλοοτάπητα ώστε να δίνεται η συνολική κατά το δυνατόν εικόνα της παλαιάς μορφής του. Εκτιμάται ότι θα χωρά περί τα 1000 έως 1500 άτομα.

Ο ομιλητής αναφέρθηκε επίσης στα άλλα ευρήματα που ανακαλύφθηκαν κατά τη διάρκεια των εργασιών αναστήλωσης, από τα οποία συμπεραίνεται ότι η τωρινή μορφή του θεάτρου, η οποία ανάγεται στους ρωμαϊκούς χρόνους (2ο π.Χ. αιώνα), αντικατέστησε μια αρχαιότερη φάση του της ελληνιστικής εποχής. Αναφέρθηκε επίσης στις ταφές που βρέθηκαν στην περιοχή από τις οποίες έμμεσα προκύπτει η διάρκεια χρήσης του θεάτρου μέχρι τον 4ο μ.Χ. αιώνα, οπότε εγκαταλείπεται και σιγά σιγά διαλύεται, γιατί οι κάτοικοι των γύρω κοινοτήτων χρησιμοποίησαν τα υλικά του για να κτίσουν τις κατοικίες τους.

.....

Ανακαλύπτουμε το Φαράγγι της Κράστας

Περιπατητική διαδρομή στο Φαράγγι της Κράστας, με οδηγό τον Ηλία Τσέχο, οργάνωσαν μια Κυριακή του Σεπτεμβρίου οι ΝΕΟΙ ΝΑΟΥΣΑΣ σε συνεργασία με το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, στο πλαίσιο του κύκλου περιπάτων «Πράσινες Πολιτιστικές Διαδρομές». Ήταν μια μαγική διαδρομή σε ένα φαράγγι που τώρα τελευταία ανακαλύπτεται. Οι εντυπώσεις από τη διαδρομή, όπως αναφέρονται στο facebook των Νέων της Νάουσας: «Βαδίσαμε αυτό το πανέμορφο μονοπάτι συντροφιά πλάι σε εξαιρετικούς ανθρώπους. Γνωρίσαμε αυτόν τον παράδεισο, που βρίσκεται δίπλα μας και μέχρι προσφάτως αγνοούσαμε. Το ύψος των βράχων στα 100μ από τη μια και στα 200 μ. από την άλλη ενώ το άνοιγμα του περίπου 20 μ. Τοπίο άγριο, ασβεστολιθικό βράχια σμιλεμένα από τις δυνάμεις της Φύσης, λευκά αντανakλούσαν τις ακτίδες του ήλιου ενώ όγκοι σχισμένων βράχων με χρώματα της ώχρας, του καφέ, του κόκκινου

παραπέμπουν σε εικόνα βυζαντινή...».

10ο Niff

Ολοκληρώθηκε με απόλυτη επιτυχία η 10η διοργάνωση του Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογράφου Νάουσας (NIFF). Από τις 25 έως τις 29 Σεπτεμβρίου παρουσιάστηκαν 213 ταινίες μικρού μήκους από 50 χώρες, ενώ υλοποιήθηκε πλούσιο πρόγραμμα παράλληλων εκδηλώσεων. Το πρόγραμμα αυτό περιελάμβανε – μεταξύ άλλων – προβολές των Best of των προηγούμενων εννέα εκδηλώσεων, εκπαιδευτικό και ψυχαγωγικό πρόγραμμα για παιδιά και νέους, εκθέσεις φωτογραφίας και μοντέρνας τέχνης, σεμινάρια, έκθεση αρχαικού υλικού από το 2004, αφιέρωμα στον Μιχάλη Κακογιάννη, παιδική μουσική θεατρική παράσταση, δράσεις κοινωνικής και περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, συναυλίες με μεγάλα ονόματα της ελληνικής μουσικής σκηνής (Μύρωνας Στρατής, Ησσίας Μοτιάμπα, Koza Mostra), διημερίδα για το μέλλον της Νάουσας, διαγωνισμούς και πολλές εκπλήξεις για το κοινό. Το μοναδικό φεστιβάλ στην Ελλάδα με υπερσύγχρονες υποδομές ψηφιακού κινηματογράφου απεδείχθη για μια ακόμη φορά πρωτοπόρο εντάσσοντας στο πρόγραμμά του στερεοσκοπικές (3D) ταινίες μικρού μήκους ενώ στην τελετή λήξης του προβλήθηκε χαιρετισμός που απηύθυνε μέσω Skype η ελληνική καταγωγής ηθοποιός Μελίνα Κανακαρίδη από το Λος Άντζελες. Η καταγόμενη από τη Νάουσα ηθοποιός, συγκινημένη, εκφράστηκε με τα καλύτερα λόγια για το φεστιβάλ και έθεσε εαυτόν στη διάθεση των ανθρώπων του προκειμένου να υλοποιήσουν τους υψηλούς σχεδιασμούς τους για τον κινηματογράφο και την ιδιαίτερη πατρίδα τους. Η πρόεδρος του Φεστιβάλ Άννα Γκαρνέτα αναφέρθηκε στο όμορφο ταξίδι των δέκα χρόνων και στην ουσιαστική συμβολή του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς και του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Μακεδονία – Θράκη» για την υλοποίηση της διοργάνωσης, και ο γενικός διευθυντής του Φεστιβάλ Νικόλαος Κουτσογιάννης στάθηκε στη σημασία της διοργάνωσης ως πρότυπο για μια συνολική νεανική δημιουργική απάντηση στην κρίση. Η πρόεδρος της Κριτικής Επιτροπής κ. Θέμις Μποζάκα σημείωσε πως

είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι το Φεστιβάλ φιλοξενεί στις οθόνες του μικρά διαμάντια από όλο τον κόσμο επιτρέποντας σε όλους να έλθουν σε επαφή με διαφορετικές κουλτούρες και αντιλήψεις, επισημαίνοντας την ενθουσιώδη συμμετοχή των νέων ανθρώπων, καθώς και την εξαιρετική οργάνωση της εκδήλωσης. Μάλιστα τα μέλη των επιτροπών χαρακτήρισαν το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Νάουσας ως το καλύτερο φεστιβάλ στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Εικαστικό φθινόπωρο

Η καθιερωμένη πια ετήσια έκθεση των τμημάτων ενηλίκων των Εικαστικών Εργαστηρίων παρουσιάστηκε στο μέγαρο Οκτωβρίου στο χώρο Τέχνης «Ναΐας», προκαλώντας το ενδιαφέρον των επισκεπτών, που εξέφρασαν τις θετικές εντυπώσεις τους, αναγνωρίζοντας για μια ακόμη φορά τη δουλειά και την προσπάθεια που καταβάλλουν οι καθηγητές για ένα υψηλό επίπεδο σπουδών στα τμήματα Ζωγραφικής, Χαρακτικής, Κεραμικής, Βιτρώ, Ψηφιδωτού και Κοσμήματος. Ο αντιδήμαρχος κ. Θ. Βράντσης αναφέρθηκε στην σημαντικότητα των εικαστικών εργαστηρίων για την πόλη και στα νέα εργαστήρια στο χώρο της πρώην Βέτλανς, ενώ ο καλλιτεχνικός διευθυντής Ν. Μπλιάτσος σημείωσε την πετυχημένη διαδρομή τους, την ανάγκη να κρατηθούν ζωντανά σε πείσμα των καιρών γιατί αποτελούν διέξοδο για τους πολίτες και κάλεσε όλους να πλαισιώσουν τα τμήματα. Την ημέρα των εγκαινίων παιδιά από την Ε' τάξη του 10ου Δημοτικού Σχολείου, με τη δασκάλα τους κ. Μ. Σγουρίδου, ζωγράρισαν βαρέλια κρασιού και ολοκλήρωσαν μια σύνθεση με τα τρία γλυπτικά στοιχεία.

Συναυλία διαμαρτυρίας για το νοσοκομείο

Ένα βροντερό ΟΧΙ είπαν οι πολίτες της Νάουσας στη συνεχόμενη υποβάθμιση του Νοσοκομείου μας και την ιδιωτικοποίηση της Δημόσιας Υγείας με την πραγματοποίηση μεγάλης συναυλίας – διαμαρτυρίας στην πλατεία Καρατάσου, στα μέσα Σεπτεμβρίου. Τη συναυλία, την οποία διοργάνωσε η «Διαρκής Παρέμβαση», παρακολούθησαν πάνω από 1000

ότομα, ενώ την παρουσίασαν οι Αυγή Ζιακάκη και Αλέξης Κότσουφας. Το θεατρικό δρώμενο με σάτιρα παρουσίασαν οι Γεωργία Γυρούση και Θωμάς Νόλκας (που έγραψε και επιμελήθηκε το πολύ έξυπνο κείμενο). Τραγούδησαν οι Κώστας Καλδώρας, Αποστόλης Ζαφειρίου, Αθηνά Πέϊου, Δημήτρης Ερατεινός, Βιργινία Καραφούσια, Κατερίνα Μπαμίχα, Αναστάσης Κτώνας, Παναγιώτης Παπαδόπουλος, Κώστας Διαμαντής, Βαγγέλης Δερβόκης, Road 66, Δάνης, καθώς και το μουσικό σύνολο μαθητών της Μαρίνας Γκοργκάτζε και η Δήμητρα Μπτρέντση με τους μαθητές της. Το πρόγραμμα άνοιξε η μπάντα της Φιλαρμονικής. Ο πρόεδρος των εργαζομένων στο νοσοκομείο κ. Γ. Παπαστόικας αναφέρθηκε στα προβλήματα του νοσοκομείου μας επισημαίνοντας πως η κατάσταση στο νοσοκομείο δεν είναι καλή, εντοπίζονται μεγάλες ελλείψεις στο προσωπικό και οι υπάρχοντες εργαζόμενοι παλεύουν καθημερινά να κρατήσουν τις υπηρεσίες περιθαλψής σε υψηλό επίπεδο.

Ξανάσμιξαν μετά 50 χρόνια απόφοιτοι 1963 του Λαππείου

Συνάντηση μετά 50 χρόνια είχαν οι απόφοιτοι 1963 του Λαππείου Γυμνασίου. Συγκεντρώθηκαν στο προαύλιο του σχολείου παρουσία των καθηγητών τους κ. Γρηγ. Συμεωνίδη και Β. Μουζακίτη και θυμήθηκαν στιγμές από τα όμορφα μαθητικά τους χρόνια. Ακολούθησε γλέντι στον Άγιο Νικόλαο. Συμμετείχαν οι: Βλαχοδήμου Ουρανία, Γιοβανίτσας Αθανάσιος, Γκόκαλα Βασιλική, Καραγιαννίδου Σοφία, Καραμήτσου Καλλιόπη, Καφαντάρης Νικόλαος, Κούλης Κων/νος, Κουσαΐδης Κων/νος, Μακούλη Ελισάβετ, Μοναρωλάκη Χαρίκλεια, Μήτσαλα Μαρία, Μήτσαλας Δημήτριος, Μικρό-

πουλος Προκόπης, Μπιντερλής Μιχάλης, Μπλάτσα Ελένη, Παπαδοπούλου Μαρία, Παπακωνσταντίνου Νικόλαος, Παρθενοπούλου Ελευθερία, Παρίσης Σπύρος, Παρούση Ευφροσύνη, Περισσράτης Κων/νος, Σαμαρά Μαριάννα, Σαμαράς Νικόλαος, Τάκης Γιώργος, Τσαρνούχα Μαρία, Φειδόντση Ελισάβετ, Τσιώμη Υβόννη.

Τα 90 χρόνια του Λαππείου Γυμνασίου

Μια όρτια οργανωμένη επετειακή εκδήλωση με αφορμή τα 90 χρόνια από το πρώτο μάθημα στο Λάππειο Γυμνάσιο «έστησαν» στα τέλη Οκτωβρίου οι καθηγητές Θεοδώρα Μαυρίδου και Γιώργος Μάλλιος. Παρουσιάστηκαν ιστορικά και βιογραφικά στοιχεία σημαντικών προσώπων που συνδέονται με το σχολείο, αποσπάσματα συνεντεύξεων παλιών μαθητών, υπερηλίκων σήμερα, τα οποία συγκίνησαν τους παρευρισκόμενους. Προβλήθηκαν βίντεο με πρωτότυπο φωτογραφικό υλικό, έγινε απονομή τιμητικών πλακετών, ενώ όλοι όσοι τίμησαν την εκδήλωση είχαν την δυνατότητα να προμηθευτούν το Επετειακό Ημερολόγιο του σχολείου με πλούσιο φωτογραφικό αρχειακό υλικό, αλλά και να το επισκεφτούν φωτογωγημένο μετά το πέρας της εκδήλωσης. Ο Γιώργος Μάλλιος υπογράμμισε πως η έρευνα αποτελείται από 3 ενότητες η κάθε μια για 30 χρόνια του Γυμνασίου και ότι λόγω του μεγάλου όγκου των δεδομένων μέχρι στιγμή έχει μελετηθεί και παρουσιάζεται η πρώτη 30ετία λειτουργίας του Λαππείου, δηλαδή μέχρι το 1950. Η Θεοδώρα Μαυρίδου τόνισε πως στόχος είναι στο τέλος της έρευνας να δημιουργηθεί ένα ηλεκτρονικό μουσείο του Γυμνασίου με πράγματα που ενώνουν τους κατοίκους της Νάουσας. Αναφέρθηκαν δε στους μακροβιότερους μαθητές του Λαππείου Γιώργο Οικονομίδη και Βασιλική Λαφάρα (100 και 104 ετών σήμερα αντίστοιχα), που παραβρέθηκαν στην εκδήλωση, στον αρχιτέκτονα του Λαππείου Ξενοφώντα Παιονίδη, στον πρώτο γυμναστή Αγαθάγγελο Φωστηρόπουλο, στον γυμναστή Γιάννη Τζοναβάρα και στους παλαιούς μαθητές του Λαππείου Νίκο Σπάρτη, Κώστα Μερτζάνη, Μανόλη Βαλαμίδη και Φιλώτα Αδαμίδη που επίσης παρευρίσκονταν στην εκδήλωση.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΒΛΑΧΟΣ

ΕΝΑΣ ΧΡΟΝΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΞΑΦΝΙΚΗ ΤΟΥ ΑΝΑΧΩΡΗΣΗ

Γράφει η Δήμητρα Τζάκη-Μπεολίκα

*«Γεια σου μωρέ άνθρωπε, δίποδο μαδημένο πετειναράκι!
Είναι αλήθεια, και μην ακούς, αν δε λαλήσεις εσύ το πρωί, ήλιος δε βγαίνει..»*

Μ' αυτή τη διατύπωση από το βιβλίο του Ν. Καζαντζάκη «Αναφορά στο Γκρέκο» ο Δήμαρχος Δημήτρης Βλάχος αρχίζει την ομιλία του μόλις το 1976, τον πρώτο χρόνο της πρώτης του εκλογικής νίκης, στα εγκαίνια του Δημοτικού Θεάτρου Νάουσας επισημαίνοντας την αγωνιώδη του προσπάθειά, αλλά και τον ενθουσιασμό του, που κατάφερε να κατοχυρώσει το θέατρο στην ιδιοκτησία της πόλης. Και θα μπορούσε να είναι αυτή η φράση προμετωπίδα όλης της δημόσιας πορείας του με και για την πόλη. Η φιλοσοφία και η παρακαταθήκη του για κάθε μελλοντικό της νγέτη, για κάθε πολίτη.

Ενεργός πολίτης ως το τέλος Πέρασε ένας χρόνος που έφυγε ο Δήμαρχος. Οι τελευταίες του δημόσιες εμφανίσεις είχαν να κάνουν με την οικονομική ύφεση και τις επιπτώσεις από την έκθεση της χώρας στα χέρια των δανειστών της. Είχαν να κάνουν με την ευαισθησία του σε θέματα δημοκρατίας και δικαιοσύνης και σε πολιτικές που καταστρέφουν το κοινωνικό κράτος σπρώχνοντας μεγάλα κομμάτια του πληθυσμού και εκείνο το πολυτιμότερο μιας χώρας, τους νέους, στο περιθώριο. Είχαν να κάνουν με την κατάρρευση της πόλης μας και την άνευ προηγουμένου οικονομική της συρρίκνωση.

Στις 3/11/2011 σε ομιλία του που οργάνωσε η Πολιτιστική Εταιρεία στην Εστία Μουσών, πριν ακόμα φανούν σε όλο τους το εύρος οι επιπτώσεις των οικονομικών εξελίξεων και πολιτικών επιλογών, εκείνος ανέλυσε με ξεκάθαρο πολιτικό λόγο, αλλά και επιστημονικά επιχειρήματα την οικονομική κρίση και τις τραγικές για το λαό επιλογές της πολιτικής ηγεσίας της χώρας. Ανέλυσε διεξοδικά και πρότεινε λύσεις που αν εφαρμόζονταν, όπως έλεγε, δεν θα είχαμε περιέλθει στη σημερινή δεινή θέση να βλέπουμε την πόλη μας έρημη από υπηρεσίες, έρημη από θέσεις εργασίας, έρημη από δυνατότητες, όνειρα και σχέδια για το μέλλον.

Στην πρώτη μεγάλη συγκέντρωση για το Νοσοκομείο στην πλατεία, το 2012, ο για πέντε τετραετίες εκλεγμένος Δήμαρχος ήταν εκεί, όπως πάντα σε κάθε κινητοποίηση που αφορούσε το δίκιο της πόλης. Ήταν εκεί και ζήτησε να μιλήσει. Δεν του παραχώρησαν το βήμα. Το πρωτόκολλο της επιτροπής αγώνα, λέει, δεν το επέτρεπε. Ωστόσο επέμεινε και χωρίς να ανέβει στα ψηλά-ανάγκες τέτοιες δεν είχε για να πει

το λόγο του, η ιδιαίτερη φωνή του ακούστηκε ένα γύρω βάζοντας τα πράγματα στη θέση τους: ποιος υπαγορεύει τέτοιες αποφάσεις σαν το κλείσιμο του Νοσοκομείου μας, ποιος κερδίζει από τα μνημόνια και ποιος χάνει, και πως θα μπορούσε η πόλη να προστατευτεί από μια τέτοια απώλεια.

Τελευταία φορά που τον είδαμε να εκφράζεται πολιτικά ήταν όταν έκανε τον κόπο να ανηφορίσει τη Χριστοδούλου Λαναρά και να έρθει να βρει τους παλιούς του συντρόφους στο εκλογικό μας κέντρο παραμονή των επαναληπτικών εκλογών τον Ιούνιο του 2012. Πήρε κουπόνια και κάθισε αρκετή ώρα αναδύνοντας τη μνήμη μας και ξεδιπλώνοντας ιστορίες - είχε μεγάλο ταλέντο και σ' αυτό- συνδαιλίζοντάς τις με πρόσωπα και συμβάντα παρελθόντων εκλογικών αναμετρήσεων, δημοτικών και βουλευτικών και με αναγωγές και αναλύσεις στο δυσοίωνα πολιτικό παρών του τόπου μας. Ήταν ωραία να τον ακούς. Ήταν ωραίο που ήταν μαζί μας και ήταν γλυκόπικρο κάτω από τις παρούσες συνθήκες να θυμόμαστε τους δρόμους που περπατήσαμε μαζί του σε όλη τη μεταπολίτευση και από το 1975 μέχρι το 2002.

Βαθιά πολιτικός - η φωνή του ερχόταν πάντα θαρρείς από το μέλλον. Όχι μόνο όταν ήταν στα πράγματα, αλλά και μετά το 2002, όταν πλέον αποσύρθηκε από τα κοινά, το βήμα του στους δρόμους της Νάουσας θαρρείς κουβαλούσε την μελαγχολική προφητεία της διάλυσης. Μιας διάλυσης που τον αφορούσε, όχι μόνο επειδή ήταν πολίτης αυτής της πόλης, αλλά επειδή είχε συνδέσει το όνομά του όσο κανένας άλλος με τις καλές της μέρες, την κοινωνική και πολιτιστική της ανάπτυξη. Βαθιά πολιτικός και ταγμένος στην αρι-

στερά ή καλύτερα στον άνθρωπο και στη διεύρυνση των ελευθεριών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στη διαφάνεια και την εξάλειψη της διαφθοράς από όπου κι αν προέρχονταν, στην πρόσβαση όλων στα κοινωνικά και πολιτιστικά αγαθά, δεν μπορούσε παρά να πικραίνεται και να εξοργίζεται απ' όλα όσα έβλεπε να οδηγούν με μαθηματική ακρίβεια στη σημερινή εξοντωτική για τον πολίτη και τη χώρα κατάσταση.

Η Θητεία στο Δήμο

Η μακρόχρονη θητεία του Δημήτρη Βλάχου στο Δήμο της Νάουσας ήταν απότοκο της προσωπικότητάς του. Γιατί στα μεγάλα κόμματα το ανάστημα των Δημάρχων δεν είναι και ανάγκη μεγάλο. Στα μεγάλα κόμματα είναι η στήριξη της κομματικής ταυτότητας και των κοινών συμφερόντων που συνδέουν τους πολίτες με την εκλογή και της τοπικής εξουσίας. Αντίθετα η ανάδειξη ενός Δημάρχου που προέρχεται από μικρό κόμμα -ο Δημήτρης Βλάχος προερχόταν από την ΕΔΑ-, έχει να κάνει με την αποδοχή από την πλευρά του εκλογικού σώματος της ολοφάνερης αξίας του και της ανάγκης να αναδειχθεί στην εξουσία της πόλης, μια προσωπικότητα καθαρή και απαλλαγμένη από τα βαρίδια του άμεσου παρελθόντος.

Στην πρώτη εκλογική του νίκη το 1975 ίσως να έπαιξε ρόλο η συγκυρία. Είχε ήδη δοκιμαστεί στο Δήμο πριν από τη χούντα όταν σε ηλικία μόλις 27 χρονών είχε εκλεγεί με το ψηφοδέλτιο του Φιλώτα Κόκκινου και είχε διατελέσει Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου από το 1964 μέχρι και το 1967, θητεία στο Δήμο που διέκοψε βάνουσα το χουντικό πραξικόπημα. Μετά τη χούντα, στις πρώτες Δημοτικές εκλογές του

1975 η ανάγκη συσπείρωσης των δημοκρατικών δυνάμεων απέναντι στο χουντοφασιστικό κατεστημένο της πόλης, το οποίο έδρασε ανενόχλητα την περίοδο της εφταετίας, η ανάγκη για ένα νέο και αδιαφιλονίκητα καθαρό πρόσωπο του δίνει προβάδισμα.

Από εκεί και πέρα η προσωπικότητά του, το όραμά του για την πόλη, ο καθαρός του λόγος, η εμπειρία του, ο εφηβικός του ενθουσιασμός και οι αγωνιστικές του παρακαταθήκες ήταν αυτά που επέτρεψαν να συστοιχηθούν μαζί του πρώτοι απ' όλους οι νέοι, αλλά και όλοι οι ταλαιπωρημένοι και φοβισμένοι από το σκοτάδι της επταετίας πολίτες. Πολύ γρήγορα φάνηκε ότι ήταν ικανός να εμπνεύσει, να ξεσηκώσει, να συγκρουστεί. Για όλα. Για τα μικρά και μεγάλα του τόπου που αγάπησε, του τόπου που διάλεξε να ζήσει και να προσφέρει. Πολύ γρήγορα και χάρις σ' αυτόν, τις καινοτόμες ιδέες του, την επιμονή και την αποφασιστικότητα που τον διέκρινε, η πόλη ανοίχτηκε επιτέλους πέρα από τα σύνορά της.

1975 - 1978

Εδώ αρχίζει η πρωτοποριακή θητεία στο Δημαρχιακό αξίωμα, εδώ καλείται και ο πολίτης της Νάουσας να ζωντανέψει την πόλη του, να γίνει και ο ίδιος φορέας της αναγεννητικής πνοής που έφερε το όραμα του Δημάρχου. Ένα από τα πράγματα που δεν μπορούσε να καταλάβει ο Δημήτρης Βλάχος ήταν η απραξία και η οχύρωση του πολίτη στον στενά ιδιωτικό του χώρο. Γι' αυτόν όποιος εργαζόταν στο Δημόσιο όφειλε να αποδεικνύει εμπράκτως ότι η εργασία του δεν περιορίζεται από το ωράριό του. Η συμμετοχή στα κοινά γι' αυτόν είναι καθήκον όλων των πολιτών και ιδιαίτερος των δημοσίων υπαλλή-

λων. Αυτοί πρώτοι έπρεπε να δώσουν για τον τόπο τους διπλό χρόνο από αυτόν που έδιναν όλοι οι άλλοι και τους πίεζε παντοιοτρόπως, εξ ου και η καθημερινή προσωπική επιθεώρηση των υπηρεσιών και οι άδικες κάποτε-κάποτε φραστικές επιθέσεις σε κατηγορίες δημοσίων υπαλλήλων. Έμβλημα του Δημήτρη Βλάχου η συμμετοχή και η εγρήγορση. Όπου δεν μπορεί η πολιτεία, μπορούν οι πολίτες, όπου δεν φτάνουν τα χρήματα, φτάνει η προσωπική εργασία και

κατοίκους να συνεισφέρουν με προσωπική εργασία. Δρόμοι και πλατείες που σήμερα εξυπηρετούν την πόλη και προσφέρουν ανάσες είναι αποτέλεσμα της επιμονής του και της ικανότητάς του να πείθει. Η Ζαφειράκη, η πλατεία Ειρήνης, η πλατεία Πολυτεχνείου μπροστά από το ναό της Μεταμόρφωσης και το 4ο Δημοτικό, μια από τις ωραιότερες γωνιές της πόλης μας, ήταν στις άμεσες προτεραιότητες της πρώτης Δημαρχίας του. Προτεραιότητες που υλοποίησε επιστρα-

Με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κωνσταντίνο Τσατόη το Ολοκαύτωμα του 1977

ο ενθουσιασμός. Να πάρουμε στα χέρια μας αυτό που είναι δικό μας και να το φτιάξουμε, θα μπορούσε να ήταν ο υπόπτιλος αυτής της πρώτης τετραετίας. Να καταλάβει ο πολίτης ότι αν δεν ξυπνήσει ο ίδιος ήλιος δεν ανατέλλει.

Τα πυρά του προς όλες τις κατευθύνσεις: Υπουργεία, ιδιοκτήτες, κληροδοτήματα, πολίτες. Δεν άφησε πέτρα που να μην τη σήκωσε. Ξεκίνησε με το νερό. Μεγάλες περιοχές της πόλης, Καλλιθέα, Μαντρί, Αν-Λιάς. Ξεσήκωσε τους

τεύοντας κάθε μέσο, κάθε φίλο, όλο το φιλότιμο μεγάλης μερίδας συμπολιτών μας, αλλά και όλο το θάρρος και τον ενθουσιασμό της ηλικίας του, όλη του την πίστη στο τι και πως πρέπει να γίνει.

Αυτή η πρώτη θητεία του Δημήτρη Βλάχου ήταν καθοριστική και για έναν άλλο λόγο. Δημιούργησε μέσα από αυτήν την προσωπική του ταυτότητα και σφραγίδα ως Δήμαρχος. Συγχρόνως διεύρυνε καθοριστικά τα όρια αναγνωρισιμότητας της πόλης προτάσσοντας

με έργα την πολιτιστική εγρήγορση, την πνευματική ανάπτυξη και την κοινωνική φροντίδα υπέρ των πολλών. Μέσα από τις δράσεις για τον πολιτισμό ενδυνάμωσε την κοινωνική συνοχή καθιστώντας κοινωνούς και υποστηρικτές του οράματός του ένα ευρύ φάσμα πολιτών και συλλογικοτήτων.

Το Δημοτικό Θέατρο και το 1ο Λαϊκό Πανεπιστήμιο της επικράτειας ήταν γοητευτικές περιπέτειες με καλό τέλος για την πρώτη θητεία του Δημήτρη Βλάχου στο Δήμο.

ένα εγχείρημα αφύπνισης συνειδήσεων, ανάπτυξης πνευματικών ανησυχιών και ενδιαφερόντων στο προσκλητήριο του οποίου δώσανε το παρόν αφιλοκερδώς σπουδαίοι άνθρωποι των γραμμάτων, οι οποίοι εκτιμώντας την προσπάθεια της πόλης συνέβαλαν στην ανάδειξή της σε κέντρο πολιτισμού και κοινωνικής εγρήγορσης.

1979-1982

Η δεύτερη θητεία του Δημήτρη Βλάχου στο Δήμο της Νάουσας

Με τον τότε Δήμαρχο Νάουσας Φιλώτα Κόκκινο σε προεκλογική ομιλία το 1961

Το πρώτο είναι ακόμα εδώ και το χαϊρόμαστε. Το δεύτερο, το Λαϊκό, ελεύθερο θα έλεγα, Πανεπιστήμιο, αυτή η πρωτοπόρα για τα ελληνικά χρονικά σύλληψη του Δημάρχου κράτησε περίπου 8 χρόνια. Σήμερα που το Λαϊκό Πανεπιστήμιο προσαρμόζεται και εντάσσεται σε ευρωπαϊκά προγράμματα και σε θεσμούς της λεγόμενης και εν πολλοίς κατευθυνόμενης «Δια Βίου Μάθησης» εμείς οι μεγαλύτεροι θυμόμαστε το εγχείρημα του Λαϊκού Πανεπιστημίου με νοσταλγία. Ήταν

σημαδεύεται από μια χειρονομία δικαίωσης για δεκάδες παιδιά που ζήσανε την ηλικία των παιδικών τους χρόνων και της εφηβείας κάτω από δύσκολες συνθήκες. Ήταν τα παιδιά των γονιών της Εθνικής Αντίστασης και των Αριστερών που για χρόνια μετά τον εμφύλιο μεγάλωναν μέσα στη σιωπή και τον ψίθυρο, το φόβο και τη σύγχυση καθώς οι γονείς τους πληρώνανε το τίμημα των ιδεών τους ενάντια στο φασισμό και την κατοχή, με τρομοκρατία, εξορίες

και κάθε είδους εκτοπίσεις.

Παιδιά που ζήσανε σε ένα σχολείο που τα πλήγωνε και που με κάθε τρόπο και σε κάθε ευκαιρία τόνιζε το κατά την καθεστηκυία τάξη αμάρτημα των γονιών τους, τους οποίους και κατονόμαζε με επίσημο και αναντίρρητο τρόπο κομμουνιστοσυμμοριτές. Το ξήλωμα από το χώρο του Λαογραφικού τότε Μουσείου, σήμερα ΚΕΠ, της προτομής του Ταγματάρχη που έγραφε «σφαγιασθείς υπό των κομμουνιστοσυμμοριτών» δικαίωνε πρώτα-πρώτα αυτά τα παιδιά και έβαζε ταφόπλακα σε όσους επέμεναν ακόμα να συντηρούν εμφυλιοπολεμικό κλίμα στην πόλη. Η προτομή είχε κατασκευασθεί με δαπάνες του στρατού και όπως λέει ο Δημήτρης Βλάχος στην Αναφορά του, ήταν το χυδαίο κατάλοιπο μιας πικρής εποχής και σαν τέτοιο δεν είχε καμία θέση στην πόλη.

Έτσι το πήρε πάνω του ο Δήμαρχος, που εκτός από Αριστερός ήταν και άνθρωπος υψηλής αισθητικής, κι έδωσε εντολή, παρά τις επιφυλάξεις και τους φόβους των συνεργατών του, να ξηλωθεί το απομεινάρι και η παραποίηση της ιστορίας από το Πάρκο, με συνέπεια να κινήσει εναντίον του προσφυγές από τα ακροδεξιά ξεφτίδια της πόλης, αμελητέα, αφού η πλειοψηφία των πολιτών δηλώθηκε απροκάλυπτα και έμπρακτα στο πλευρό του.

Σ' αυτήν την τειραετία συγκροτείται για πρώτη φορά η πολεοδομική υπηρεσία του Δήμου και για πρώτη φορά, με προσωπική παρέμβαση του Δημάρχου, υλοποιείται η σύσταση οιοποιοιτικού συνεταιρισμού. Ο Δήμαρχος με την επιμονή που τον διέκρινε κατόρθωσε να εξασφαλίσει από το υπουργείο Γεωργίας ευρωπαϊκά κονδύλια για τη δημιουργία του εργοστασίου «Γ.Α.Ο.Σ Νάουσα»

διασφαλίζοντας εν τω άμα τη διάθεση της σοδειάς δεκάδων αμπελουργών της περιοχής. Συγχρόνως αυτή του η ευφυής κίνηση ανοίγει το δρόμο σε νέους αναπτυξιακούς ορίζοντες και εναλλακτικές οικονομικές δραστηριότητες.

Δαιμόνιος και αεικίνητος, με το βλέμμα στραμμένο στη διευκόλυνση των πολιτών, στην ανάπτυξη και στην πολιτιστική αφύπνιση εκμεταλλεύεται το κάθε τι. Τα κληροδοτήματα Ναουσαίων βρίσκουν μετά από χρόνια το δρόμο συνάντησής τους με και υπέρ της πόλης. Στα σημαντικότερα έργα επίσης αυτής της τετραετίας είναι το μεγάλο έργο της γέφυρας Στουμπάνων που δίνει στην πόλη κυκλοφοριακή ανάσα, αλλά και η πρώτη διάνοιξη και διαρρύθμιση της πρασιάς της Αράπιτσας, η Δημοτική Βιβλιοθήκη, η Εοτία Μουσών.

Ιδιαίτερως η Βιβλιοθήκη και η Εοτία Μουσών δίνουν τον τόνο για το πώς ο ίδιος αντιλαμβάνεται τη γιατρεία στο πληγωμένο σώμα του τόπου και πως πετυχαίνεται η κοινωνική συνοχή και η ανύψωση του δημότη σε πολίτη. Το καμένο από τον εμφύλιο κτίριο της Βιβλιοθήκης στέγαζε προπολεμικά το Τμήμα Ασφάλειας Νάουσας, στο οποίο κατά την περίοδο του εμφυλίου βασανίστηκαν ανηλεώς δεκάδες αριστεροί της πόλης, μεταξύ των οποίων και ο πατέρας του Δημάρχου.

Το κτίριο, που ήταν δωρεά στην πόλη της οικογένειας Τουρπάλη και προοριζόνταν για βιβλιοθήκη, κατέληξε να γίνει τόπος βασανιστηρίων και μετά τον πόλεμο να στέκει μισοερειπωμένο για πάνω από τρεις δεκαετίες στο κέντρο της πόλης. Ήταν καιρός να γίνει αυτό για το οποίο είχε χαριστεί: «Δημοτική βιβλιοθήκη, το φάρμακο της ψυχής». Έτσι μας παραδόθηκε το 1981 το ανακαινισμένο κτίριο της

Με τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ. Βαρθολομαίο (Ολοκαύτωμα 1999)

βιβλιοθήκης, αφού εμπλουτίστηκε αρχικά με 6.000 τόμους βιβλίων.

Την Εοτία Μουσών επίσης τη χρωστάμε σε ένα άλλο κληροδοτήμα που βρήκε στα αρχεία της Δημαρχίας ο Δήμαρχος. Το κληροδοτήμα Μπουρδάνου, που προοριζόνταν για τη δημιουργία Σχολής Τυφλών. Καθώς ένα τέτοιο έργο ήταν πολυδάπανο έως ανέφικτο ο Δήμαρχος προσπάθησε την αλλαγή χρήσης του κληροδοτήματος και το πέτυχε. Έτσι με τα χρήματα του κληροδοτήματος, αλλά και με επιστράτευση και προσωπική εργασία συμπολιτών μας χτίστηκε ο ναός της μουσικής παιδείας της πόλης και επί ημερών του Δημήτρη Βλάχου αναδείχτηκε σε ένα σοβαρό, σεβαστό και αναγνωρίσιμο κέντρο το οποίο συγκέντρωσε πληθώρα μαθητών και από τους γύρω Νομούς για πάρα πολλά χρόνια.

1982-1986: κερδίζοντας τον έπαινο του Δήμου και των Σοφιστών

Ο ίδιος ο Δημήτρης Βλάχος αναφέρει αυτήν τη θητεία ως την καλύτε-

ρη, την πιο δημιουργική. Και πράγματι τα γρήγορα αντανakλαστικά, η αποφασιστικότητα και η ισχυρογνωμοσύνη του ήταν ένα εκρηκτικό μείγμα που μας προστάτησε πολλές φορές από αρνητικά πρόσημα. Σ' αυτήν την τετραετία του οφείλουμε πολλά. Του οφείλουμε τη διάσωση από πώληση του πρανούς του Πάρκου, πίσω από το Ηρώο, που ήταν ιδιοκτησίας των κληρονόμων του εργοστασίου Λόγγου Τουρπάλη, καθώς και την απαλλοτρίωση του ίδιου του εργοστασίου από το Δήμο και το σχέδιο ανακαίνισής του για άλλη χρήση.

Του χρωστάμε το υπέροχο Ανοιχτό μας Θέατρο σε αρχιτεκτονική μελέτη του Αλέξανδρου Οικονόμου, τη διάσωση της Ορθοπεδικής Κλινικής του Νοσοκομείου μας, η οποία αν και λειτουργούσε από εικοσαετίας είχε προγραμματιστεί να καταργηθεί και να αναπτυχθεί στο Νοσοκομείο Βέροιας (απειλήσε με παραίτηση τον τότε υπουργό Υγείας Γεννηματά, ο οποίος και ανακάλεσε την απόφασή του)... Του χρωστάμε το άνοιγμα της πόλης στον

Ο Δημήτρης Βλάχος με την μητέρα του και τις δύο αδερφές του

έξω κόσμο και την ανάδειξή της σε αξιόλογο τουριστικό προορισμό τα μετέπειτα χρόνια. Γιατί πράγματι η τουριστική ανάπτυξη της πόλης τις τελευταίες δεκαετίες είναι απότοκο του οράματος του που απ' την αρχή περιελάμβανε μια εναλλακτική λύση για την οικονομική ζωή και ανάπτυξη της πόλης.

Σε αντίθεση με τους περισσότερους Δημάρχους θεωρούσε πως η οικονομική ανάπτυξη της πόλης δεν έχει σχέση μόνο με τη διαχείριση και τις υποδομές που η πόλη πρέπει έτσι κι αλλιώς να εξασφαλίζει. Θεωρούσε πως η Δημοτική Αρχή πρέπει να ανοίγει δρόμους και να υλοποιεί ιδέες που θα δημιουργούν θέσεις εργασίας και θα εκμεταλλεύονται τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής προς όφελος της πλειοψηφίας των πολιτών.

Όταν ανέλαβε για πρώτη φορά, η πόλη βρισκόταν στην αιχμή της οικονομικής της ανάπτυξης. Το μεγαλύτερο μέρος αυτής της ανάπτυξης στηριζόταν στα εργοστάσια κλωστοϋφαντουργίας, τα οποία απασχολούσαν περί τους 3.500

χιλιάδες εργαζόμενους. Οικονομολόγος ο ίδιος καταλάβαινε τους νόμους της αγοράς και την μελλοντική ύφεση στην κλωστοϋφαντουργία. Οι εναλλακτικές λύσεις για την απασχόληση στο μέλλον ήταν γι αυτόν ζητούμενα. Πίστευε ακόμα στην κοινωνική επιχειρηματική δραστηριότητα και ήταν καιρός σ' αυτήν την τετραετία να πραγματοποιήσει και αυτό του το όραμα: να σχεδιάσει με τους συνεργάτες του και να κατευθύνει την επιχειρηματική δραστηριότητα του Δήμου στον τομέα του Τουρισμού.

Έτσι το 1985, παρά τις διαφωνίες και τα κωλύματα, εγκαινιάζεται το Δημοτικό Ξενοδοχείο «Βέρμιον» στον Άγιο Νικόλα. Ουσιαστικά αυτή η πρωτοβουλία του Δημήτρη Βλάχου ανοίγει το δρόμο αργότερα στην ιδιωτική πρωτοβουλία για τη δημιουργία ξενοδοχειακών μονάδων στην περιοχή και την εμπλοκή πολλών συμπολιτών μας σε ανάλογες επιχειρήσεις.

Σ' αυτήν την τετραετία ο Δήμος αναλαμβάνει επίσης αποφασιστικά και την εκμετάλλευση του Χιονο-

δρομικού Κέντρου «Τρία - Πέντε Πηγάδια», που ήδη είχαν ενισχυθεί με την τοποθέτηση του μεγάλου αναβατήρα από την προηγούμενη τετραετία του στο τιμόνι του Δήμου. Αξίζει να σημειωθεί πως το Χιονοδρομικό μας κέντρο ήταν κυριολεκτικά στα χέρια μιας κλειστής ομάδας πολιτών κάτω από την κάλυψη του Ε.Ο.Σ., ο οποίος και αντέδρασε στην αρχή με αισχυντηλό τρόπο στην απόφαση για εκμετάλλευση του βουνού από τον Δήμο.

Αλλά ο Δήμαρχος δεν καταλάβαινε από τέτοια. Δε δίστασε ούτε στιγμή να συγκρουστεί και να ανακαταλάβει στην κυριολεξία το χώρο πρώτα και κατόπιν να πείσει τον ΕΟΣ για τα αυτονόητα. Ότι δηλαδή η περιοχή ανήκει στο Δήμο και ότι είναι προς το συμφέρον όλων το άνοιγμα του Χιονοδρομικού Κέντρου και η τουριστική του εκμετάλλευση από την πόλη. Η δημιουργία του Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου στο Δήμο με την επωνυμία «Χιονοδρομικό Κέντρο Τρία-Πέντε Πηγάδια», σε συνδυασμό και με το ξενοδοχείο «Βέρμιον», άνοιξε το δρόμο στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας σε νέους τομείς.

Είναι η τετραετία που η προσωπικότητα και το έργο του Δημήτρη Βλάχου ξεπερνούν τα όρια της πόλης. Το 1985 διαδέχεται τον Αντώνη Λεντάκη, Δήμαρχο Υμηττού, στη θέση του Εθνικού Αντιπροσώπου στη μόνιμη Διάσκεψη των Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μετά από εκλογές στην Κ.Ε.Δ.Κ.Ε. Ο Δήμαρχος έχει κερδίσει τα δύσκολα και ανεκτίμητα: το σεβασμό και την αναγνώριση σε όλη την επικράτεια.

1987-1990

Μετά από τρεις τετραετίες, το έργο

που έχει γίνει στην πόλη είναι ήδη μεγάλο. Η εμπειρία που έχει αποκτηθεί αυτά τα χρόνια, η προβολή της πόλης έξω από τα σύνορά της τον έχουν καθιερώσει ως τον Αριστέρο Δήμαρχο, έναν από τους πιο αναγνωρίσιμους δημάρχους της επικράτειας. Αυτήν την τετραετία είναι φυσικό να υπάρχει μια κάμψη της ορμής του. Κι είναι και μια περίεργη εποχή όπως λέει ο ίδιος στην Αναφορά του. Η χώρα πνίγεται από σκάνδαλα επί σκανδάλων. Οι ανακατατάξεις σε παγκόσμιο επίπεδο με την πτώση των καθεστώτων του λεγόμενου υπαρκτού σοσιαλισμού και την είσοδο στην εποχή του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού φέρνουν την προσχώρηση των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων, αλλά και των σοσιαλοδημοκρατικών κομμάτων στο νεοφιλελεύθερο στρατόπεδο. Είναι το προανάκρουσμα όσων ζούμε σήμερα.

Παρ' όλ' αυτά και σ' αυτήν την περίοδο θέτει το αποτύπωμά του. Ανυποχώρητος σ' αυτό που πίστευε καλό για την πόλη θα χρησιμοποιήσει κάθε νόμιμο μέσο προκειμένου να κατοχυρώσει και να αυξήσει τη συλλογική παρουσία, αλλά και να της προσδώσει χρηστική αξία υπέρ των πολλών και ιδιαίτερας υπέρ των υπερήλικων και των νέων. Δείγμα της επιμονής του στα πιστεύω του είναι ο τρόπος που απαλλοτριώθηκε το αρχοντικό Μανωλούση και το πώς ξαναχτίστηκε σε πιστή αντιγραφή του παλιού κτιρίου και κατοχυρώθηκε στην πόλη για να στεγάσει το ΚΑΠΗ και τον Συμβουλευτικό Κέντρο Νεολαίας.

Είναι η περίοδος στην οποία διαφαίνονται τα πρώτα σημάδια κρίσης της κλωστοϋφαντουργίας. Η εναλλακτική οικονομική στροφή της πόλης είναι αναγκαία για να εξισορροπήσει κάπως το οικονο-

μικό πλήγμα μιας προ των πυλών αποβιομηχάνισης. Και γι αυτό το σκοπό θα χρησιμοποιήσει όλες τις δυνατότητες που του παρείχαν οι αρμοδιότητές του για να εισάγει στην πόλη καινοτόμες δράσεις και προγράμματα εναλλακτικού και ιδιαίτερας οινικού τουρισμού.

Συνεργάζεται με τον Γιάννη Μπουτάρη για την ανάδειξη της οινικής παράδοσης της περιοχής, επιτυγχάνεται η ένταξη της Νάουσας στις εκδηλώσεις του «Διεθνούς έτους Οίνου και Αμπέλου» και με απόφα-

πλεονεκτημάτων της περιοχής, δίδεται βαρύτητα στη δημιουργία την επέκταση και αξιοποίηση αθλητικών εγκαταστάσεων, έτσι ώστε η περιοχή να μπορέσει να γίνει σοβαρό προπονητικό κέντρο και πόλος έλξης για πολλές και σημαντικές ομάδες την περίοδο της προετοιμασίας τους. Σ' αυτήν την κατεύθυνση είναι η επέκταση του ξενοδοχείου «Βέρμιον» στον Άγιο Νικόλαο, η ενοποίηση του Αθλητικού Κέντρου Αγίου Νικολάου, η θεμελίωση του Κολυμβητηρίου και

Στην τελετή ορκωμοσίας ως πτυχιούχος της Νομικής το 1971

ση του διεθνούς οργανισμού ανακηρύσσεται «Διεθνής Πόλη Οίνου και Αμπέλου».

Έτσι κάπως μπήκε το νερό στο αυλάκι και άνοιξαν οι πόρτες και οι ορίζοντες προς την κατεύθυνση της διεκδίκησης αργότερα διαφόρων προγραμμάτων της Ε.Ε από μικρούς επιχειρηματίες του κλάδου.

Συγχρόνως και κάτω από το ίδιο σκεπτικό, αυτό της εναλλακτικής δραστηριότητας και της εκμετάλλευσης των συγκριτικών φυσικών

η ίδρυση της Δημοτικής Επιχείρησης Τουριστικής Ανάπτυξης Βερμίου (ΔΕΤΑΒ) που στόχο έχει την ενδυνάμωση του Προπονητικού Κέντρου στα Τρία-Πέντε Πηγάδια και την δημιουργία υποδομών (ξενοδοχείο, εστιατόριο κλπ.) για την ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού στην περιοχή.

Την ίδια περίοδο δε και μετά από επίπονες προσπάθειες για την επέκταση του Σχεδίου Πόλεως, κατοχυρώνονται εκτάσεις στις παρυφές και μέσα στην πόλη που θα χρησι-

μποποιηθούν αργότερα για κοινω-
φελείς σκοπούς (σχολεία, πάρκα,
δρόμοι, παιδικοί σταθμοί). Όπως
επίσης κατοχυρώνεται στην περι-
ουσία του Δήμου το Δάσος Χρησι-
δη, 1200 στρέμματα στα «Ιταλικά»,
που είχε εξαιρεθεί από το δάσος
Κανέλλη, όταν αυτό επί Δημαρχίας
Χωνού περιερχόταν στην ιδιοκτη-
σία του Δήμου. Στην τετραετία αυτή
πιστώνεται και η ενεργοποίηση της
ΔΕΥΑΝ και η ένταξή της σε προ-
γράμματα του Ευρωπαϊκού Ταμείου
Περιφερειακής Ανάπτυξης για την

και σε ένα φορτισμένο συγκινη-
σιακό κλίμα, εκθέτει τους λόγους
της παραίτησής του. Ο ίδιος θεωρεί
ότι δεν θα ξαναεκλεγεί Δήμαρχος
της πόλης, συνεπώς δεν έχει παρά
να αποχαιρετήσει τους πολίτες
που τον πίστεψαν δίνοντας λόγο
γι αυτή του την απόφαση. Πολύ
σύντομα βέβαια θα διαψεύσει ο
ίδιος τον εαυτό του. Σε σύντομο
χρονικό διάστημα θα εκτεθεί ως
υποψήφιος βουλευτής με το Συνα-
σπισμό στις βουλευτικές εκλογές
του 1989 και θα πετύχει υψηλά

δημαρχιακό αξίωμα μετά από οκτώ
χρόνια, το 1998, επειδή η πόλη θα
του το ζητήσει.

1998-2002

Πράγματι μετά από οκτώ χρόνια
απουσίας από το Δήμο η ανάγκη
να επανέλθει για πολλούς ήταν
έντονη και οι συνθήκες καλές για
άνετη επανεκλογή του, αφού οι
παρατάξεις που τον διαδέχθηκαν
στη δεκαετία του '90 συγκριτικά
με τη δυναμική της δικής του πα-
ρουσίας στο Δήμο υπολείπονταν
κατά πολύ.

Έπειτα όλα αυτά τα χρόνια της θη-
τείας του στο Δημαρχιακό αξίωμα,
χρόνια γεμάτα από ζωή, ενθουσι-
ασμό, προσφορά, αγωνίες, μάχες,
διεκδικήσεις, πότε στενά κοντά
του και πότε από μακριά, πότε
ενωμένοι και πότε διχασμένοι, οι
αριστεροί της πόλης δεν υπήρχε
περίπτωση να μην θέσουν πρώτο
το όνομα του στο τραπέζι σε κάθε
εκλογική αναμέτρηση και πολύ
πριν από αυτήν.

Ακόμα κι όταν τα διαβούλια των
κομμάτων τους έδιναν άλλες
εντολές, ήταν η περίπτωση για
την οποία άλλες φορές κρυφά
κι άλλες φανερά θα τις παρέβαι-
ναν. Η επιρροή του εξάλλου όταν
επρόκειτο για την πόλη και την
καθημερινότητά της συμπεριλάμ-
βανε μεγάλο φάσμα πολιτών όλων
των αποχρώσεων. Έτσι με ώριμες
τις συνθήκες και σε ένα αρνητικό
για την ανάπτυξη της πόλης περι-
βάλλον η 5η τετραετία στο αξίωμα
του Δημάρχου είναι γεγονός με τη
νίκη του τη δεύτερη Κυριακή των
εκλογών στις 18 Οκτωβρίου 1998.
Αλλά αυτήν την τελευταία τετραε-
τία στο αξίωμα του Δημάρχου τίπο-
τα δεν είναι όπως παλιά. Δήμαρχοι
κυκλοφορούν με Μερσεντές, τα
Κοινοτικά πλαίσια στήριξης έχουν
δημιουργήσει μια νέα τάξη πλου-

Με τους εγγονούς του Φώτη και Δημήτρη

κατασκευή επιδοτούμενων έργων
ύδρευσης και αποχέτευσης, με το
ποσό της επιδότησης να ανέρχεται
στο 90%. Οι έτοιμες ήδη μελέτες
εξασφαλίζουν την επιδότηση και
ανοίγουν το δρόμο για την εκτέ-
λεση αργότερα ζωτικής σημασίας
έργων για το Δήμο.

Τέλη Μαΐου του 1989, ένα χρόνο
πριν την ολοκλήρωση της τέταρ-
της θητείας του, ο Δήμαρχος πα-
ραιτείται για να είναι υποψήφιος
βουλευτής με το Συνασπισμό. Σε
συγκέντρωση στο Δημοτικό θέατρο

ποσοστά, που όμως ελέω εκλογι-
κού νόμου δεν θα επιτρέψουν την
εκλογή του, θα τιμηθεί με τη θέση
του Γενικού Γραμματέα Περιφέρει-
ας Δυτικής Μακεδονίας επί οικου-
μενικής κυβέρνησης Τζανετάκη,
θέση στην οποία θα παραμείνει για
λίγους μήνες, θα βρεθεί ξανά ενώ-
πιον του εκλογικού σώματος της
πόλης στις Δημοτικές εκλογές του
1990 και θα χάσει. Απογοητευμέ-
νος θα αφοσιωθεί στην οικογένεια
και στο δικηγορικό του γραφείο,
για να επανέλθει πανηγυρικά στο

σιών. Η εποχή των «εκουγχρονιστών» έχει εισβάλλει στο Δημόσιο βίο με έναν νέο κύκλο σκανδάλων και η περιοχή μας ταλανίζεται από διάφορα προβλήματα: ανεργία, ελλείψεις σε βασικές υποδομές, χρέη και παραίτηση από αυτό το οποίο για τον ίδιο ήταν το πιο σημαντικό: παιδεία και πολιτισμός. Πρώτο μέλημά του λοιπόν να διασώσει ό,τι είχε ξεκινήσει και είχε αφιεθεί στο έλεος του καιρού τα τελευταία οκτώ χρόνια της απουσίας του.

Η αναμόρφωση του Δημοτικού Θεάτρου, της Βιβλιοθήκης και της Εστίας Μουσών, η δημιουργία του Λαογραφικού Μουσείου σε παραδοσιακό κτίριο στον Αη Δημήτρη και του Μουσείου Οίνου και Αμπέλου στο ισόγειο του κτιρίου Μπουτάρη, η κατασκευή πολιτιστικών υποδομών σε χωριά της περιοχής, τα εικαστικά εργαστήρια του Δήμου, όπως και η καθιέρωση μιας σειράς πολιτιστικών εκδηλώσεων ανανεώνουν την σχέση της πόλης με τον κόσμο των ιδεών και του κοινωνικού προβληματισμού, της μουσικής και των τοπικών παραδόσεων και ξανακάνουν γνωστή και επισκέψιμη την περιοχή.

Συγχρόνως κατασκευάζονται σε σύντομο χρονικά διάστημα το νέο κτίριο του 4ου Δημοτικού Σχολείου, το 5ο Νηπιαγωγείο και το Πάρκο κυκλοφοριακής αγωγής στο Σπήλαιο, προκρίνεται οικόπεδο και εγκρίνεται ειδικός πολεοδομικός σχεδιασμός για την ανέγερση του 2ου Γυμνασίου στο Βρυσάκι.

Όπως ήταν φυσικό το ενδιαφέρον του Δημήτρη Βλάχου και της κίνησής του δεν περιορίστηκε στην Παιδεία και τον Πολιτισμό, επεκτάθηκε και στις υποδομές και στην ανάπτυξη του τουρισμού με μια σειρά παρεμβάσεις ή διορθωτικές κινήσεις. Η γέφυρα στα Ισβόρια, η καλύτερη διαχείριση και οι πα-

Με τη σύζυγό του Αθανασούλα την ημέρα του γάμου τους

ρεμβάσεις ανάπτυξης στο Χιονοδρομικό κέντρο, η εκμετάλλευση και ανάπτυξη δημοτικής γης μέσα στην πόλη, η αγορά και αποκατάσταση διατηρητέων κτιρίων, οι μελέτες και η αξιοποίηση κληροδοτημάτων σαν αυτό της Βέτλανς θέλουν χρόνο, γερά νεύρα κι αντοχές. Και είναι συγκινητικός ο τρόπος που υποστηρίζει αυτή του την πέμπτη τετραετία ο Δήμαρχος. Όπως επειδή δεν περιείχε τους θριάμβους άλλων εποχών, τον ενθουσιασμό αλλοτινών καιρών. Όμως σε μία χώρα που δέκα χρόνια μετά από τα σκάνδαλα του '89 μπαίνει σε έναν νέο κυκεώνα σκανδάλων και διασπάθισης δημόσιου χρήματος, είναι ύψιστη συνεισφορά να είσαι έντιμος ηγέτης στην πόλη σου και να προσπαθείς να περισώσεις ό,τι μπορείς για να εξασφαλίσεις τη βιωσιμότητά της στο άμεσο μέλλον. «Χρειάζεται αγώνας και αγωνία μεγάλη να κάνεις το σωστό. Είναι όμως απλούστατο να κάνεις... τον «καλό» σε βάρος της πόλης», λέει ο ίδιος στο βιβλίο του «Η Αναφορά μου».

Ο δρόμος προς το Δημαρχιακό αξίωμα

Ο Δημήτρης Βλάχος είναι γιος του Ευθυμίου Βλάχου και της Μαρίας Μπροσματζή. Ο πατέρας του, πρώιμα αριστερός και αρτοποιός στο επάγγελμα, την περίοδο '40 - '44 ήταν επίτροπος του εφεδρικού στρατού του Ε.Λ.Α.Σ.. Το καλοκαίρι του '46 ο Ευθύμιος Βλάχος βασανίστηκε ανηλεώς στα μπουντρούμια της Ασφάλειας της Νάουσας και μετά βίας γλίτωσε το θάνατο.

Ο δρόμος προς το δημαρχιακό αξίωμα για τον Δημήτρη Βλάχο δεν ήταν εύκολος. Ήταν σκληρός δρόμος. Η αρχή του βρίσκεται στην παιδική του ηλικία και στις εμπειρίες του από την Κατοχή, την Αντίσταση και τον Εμφύλιο, τότε που «μια μέρα ισοδυναμούσε με την αγωνία μιας ολόκληρης ζωής, τότε που τα παιδιά σε μια ώρα γίνονταν μεγάλοι.

Γεννημένος το 1937, όσα έζησε τη δεκαετία του '40 σχετίζονται άμεσα με τις κατοπινές του πολιτικές επιλογές, το αγωνιστικό του πρόσωπο, τις στάσεις ζωής. Δηλωμένος

Με τη σύζυγό του Αθανασούλα γαμήλιο ταξίδι στη Ρόδο το 1967

Αριστερός από τα γεννοφάσκια του συνδέεται με την Ε.Δ.Α, αλλά εμπλέκεται στενά με την κεντρική πολιτική σκηνή μόλις τη δεκαετία του 1980 για να διατελέσει ιδρυτικό στέλεχος της Ε.Α.Ρ και μέλος της πρώτης Κεντρικής Επιτροπής του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ το 1988.

Τελείωσε το Λάμπειο Γυμνάσιο και σπούδασε στην Ανωτάτη Βιομηχανική της Θεσσαλονίκης. Το 1964 για πρώτη φορά και σε ηλικία μόλις 27 ετών συμμετείχε με το ψηφοδέλτιο του Φιλώτα Κόκκινου στα κοινά. Εκλέγεται και διατελεί Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου και Αντιδήμαρχος. Τα 1965 διορίζεται Διευθυντής της ΕΛΛΑΣ ΦΡΟΥΤ.

Στις 21 Απριλίου 1967 συλλαμβάνεται από τα όργανα της Χούντας και εκτοπίζεται στη Γυάρο. Στην επιστροφή του παντρεύεται τη Αθανασούλα Σαββατοπούλου, η οποία θα του χαρίσει τρεις κόρες και μαζί την φροντίδα, την αφοσίωση και τη στήριξη της σε όλες τις φάσεις της κοινής τους πορείας.

Αμέσως μετά την επιστροφή από τη Γυάρο, του επιδίδεται εξώδι-

κο από την ΕΛΛΑΣ ΦΡΟΥΤ με το οποίο του ανακοινώνεται η απόλυσή του λόγω της αδικαιολόγητης(!) απουσίας του κατά την περίοδο της εξορίας. Δουλεύει στο φούρνο του πατέρα του, αλλά ο χαρακτήρας του και οι σπουδές του, η πίστη της Αθανασούλας στις ικανότητές του, η επιμονή και οι αντοχές της στις δοκιμασίες, τον κάνουν να πάρει την απόφαση για τη μεγάλη πόλη.

Το 1969 μετακομίζουν στη Θεσσαλονίκη, όπου δουλεύει λογιστής σε εταιρείες, ενώ συγχρόνως τελειώνει τη Νομική Σχολή και ανοίγει το 1971 το δικό του δικηγορικό γραφείο.

Η πτώση της Χούντας τον βρίσκει έτοιμο από καιρό για την ωραία περιπέτεια, όπως την έλεγε, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Τον βρίσκει έτοιμο και οπλισμένο με εμπειρίες, δεξιότητες και οράματα, που θα του επιτρέψουν την απόλυτη σύνδεσή του με την πόλη της Νάουσας όλη τη μεταπολιτευτική περίοδο και θα τον αναδείξουν σε ηγέτη πρώτης γραμμής.

Επιμύθιο

Το 2008, ο Δημήτρης Βλάχος θα υπογράψει και θα θέσει εμπρός μας το υστερόγραφό του. Το αυτοβιογραφικό του βιβλίο «η Αναφορά μου»: Κατάθεση ψυχής, υπαγορευμένη από το καθήκον και την ανάγκη του να αναφερθεί, όπως ο φαντάρος στην πρωινή αναφορά, στους πολίτες αυτής της πόλης που αγάπησε και υπηρέτησε για πέντε τετραετίες. Υπαγορευμένη από την ανάγκη να θυμηθεί και ο ίδιος, αλλά και να μας θυμίσει την πορεία του τιμώντας έναν – έναν τους συνεργάτες και συνοδοιπόρους του στο ωραίο ταξίδι. Να τονίσει τη σημασία που είχαν, σ' αυτήν την γεμάτη από εμπειρίες πορεία, οι δικοί του άνθρωποι.

Το βιβλίο είναι γραμμένο με θάρρος και παρρησία, σεμνότητα και συγκίνηση. Είναι το ανάβλεμμα της ζωής του ολόκληρης μέσα στους δρόμους της πόλης και την ιστορία της, έτσι όπως ξεδιπλώνεται από τη δεκαετία του '40 και μετά, και την οποία ιστορία καθόρισε ο ίδιος για μεγάλο χρονικό διάστημα από τη θέση του Δημάρχου. Είναι η προσωπική του θεώρηση από το προσωπικό του παρατηρητήριο και με το χάρακα της προσωπικής ευθύνης. Τα μυθικά πρώτα κεφάλαια της παιδικής του ηλικίας είναι γραμμένα σε τρίτο πρόσωπο. Τον έχουν σμαδέψει, αλλά το φορτίο τους δεν είναι δικό του.

Από το τέλος της εφηβείας και μετά, όλες οι εγγραφές του τοκίζονται και ανατοκίζονται πάντα στο πρώτο πρόσωπο, φέρουν την ενικότητά του ενώπιόν μας και δίνουν λόγο για τις πράξεις του. Χωρίς κανένα φόβο για την κρίση μας, αλλά με πάθος. Το πάθος του ανθρώπου που απλώθηκε γενναιόδωρα στον κόσμο και έζησε ακέρια τη ζωή του. ■

Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ ΣΤΟΝ 21ο ΑΙΩΝΑ

Γράφει ο Δήμος Βαδόλας, Γεωπόνος

Η πόλη της Νάουσας είναι χτισμένη στους πρόποδες του Βερμίου και σε υψόμετρο περίπου 300 μέτρα. Βρίσκεται σε ένα περιβάλλον όπου το μικροκλίμα της περιοχής δεν θα μπορούσε να αφήσει ανεπηρέαστους τους κατοίκους της και να μην τους προτρέψει να ενδιαφερθούν με την αγροτική παραγωγή. Οι εδαφολογικές και κλιματολογικές συνθήκες καθώς επίσης και τα νερά της περιοχής δημιουργούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την καλλιέργεια αμπελιών και οπωροφόρων δέντρων.

Οι κάτοικοι της πόλης το αντιλήφθηκαν αυτό από παλιά και έτσι τον 19ο ξεκίνησαν να καλλιεργούν πρώτα τα αμπέλια με διάφο-

ρες οινοποιήσιμες ποικιλίες. Μια αυτόχθονη ποικιλία που ξεχώρισε είναι το Ξινόμαυρο της Νάουσας, μια ποικιλία με ιδιαίτερα χαρακτη-

ριστικά, από την οποία παίρνουμε ένα εξαιρετικό κρασί. Σε αυτήν την ποικιλία λοιπόν βασίστηκαν και τα οινοποιεία της Νάουσας, που

αφού την οινοποίησαν κατάλληλα παρήγαγαν αυτό το μοναδικό κρασί. Έγινε παντού γνωστό, αφού οι Ναουσαίοι φρόντισαν να το εξαγωγήσουν σε πολλές χώρες του κόσμου. Το 1920 ιδρύεται το αμπελοοινικό ινστιτούτο της Νάουσας, το οποίο έδωσε πολλές και σημαντικές πληροφορίες στους καλλιεργητές για την προστασία, την ανάπτυξη και διατήρηση των αμπελώνων σε υψηλό επίπεδο.

Φτιάνοντας στο 1933 η οικογένεια Λαναρά φέρνει στην πόλη μας τους αδερφούς Βιγκάτο και εγκαθιστά τον πρώτο οπωρώνα στην περιοχή. Τα δυο αδέρφια εισάγουν τις πρώτες ποικιλίες ροδάκινων και μήλων ξεκινώντας έτσι την καλλιέργεια των οπωροφόρων δέντρων. Ο κόσμος δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την δενδροκομία και με την εμπειρία που έχει από την καλλιέργεια του αμπελιού, η δενδροκομία εξελίσσεται γρήγορα. Η Νάουσα γίνεται κέντρο παραγωγής μήλων. Μετεξελίσσεται το ινστιτούτο από αμπελοοινικό σε ινστιτούτο φυλλοβόλων δέντρων. Το 1926 ιδρύεται και ο πρώτος συνεταιρισμός στην πόλη με την ονομασία Αγροτικός Συν/σμός Νάουσας. Να σημειώσω ότι στην δενδροκομία από την εμφάνιση της ακόμα άρχισαν να καλλιεργούνται χωράφια που τα τελευταία χρόνια είχαν εγκαταλειφθεί.

Οι Ναουσαίοι αντιλαμβάνονται ότι, για να έχουν καλύτερη εμπορία και μεγαλύτερη διάρκεια πώλησης, τα μήλα πρέπει να διατηρηθούν περισσότερο καιρό, καταλήγοντας έτσι στην δημιουργία ψυγείων. Οι πρώτοι ψυκτικοί χώροι γίνονται κάτω από τα σπίτια τους, όπου αποθηκεύονται τα μήλα, τα οποία πωλούνται μέχρι το Πάσχα. Οι συνθήκες παραγωγής τους είναι

άριστες και η ποιότητα για την εποχή εξαιρετική. Το εισόδημα από την παραγωγή μήλων είναι τεράστιο. Η καλλιέργεια γίνεται σε χωράφια πάνω από την πόλη, τα οποία, παρ' ότι ήταν πολύ δύσκολο να καλλιεργηθούν, ο κόσμος επένδυε σε αυτά λόγω των μεγάλων κερδών. Αξίζει να αναφερθεί ότι μεταφέρονταν κεφάλαια από άλλες δραστηριότητες που είχε η πόλη προς τη γεωργία και κυρίως από την κλωστοϋφαντουργία.

Με την πάροδο των χρόνων οι Ναουσαίοι καλλιεργούν όλο και περισσότερο το ροδάκινο, καλλιέργεια η οποία άρχισε να εξελίσσεται σιγά σιγά φέρνοντας συνάλλαγμα και κερδίζοντας έτσι ολοένα και περισσότερο ενδιαφέρον από τους παραγωγούς.

Δημιουργούνται όλο και περισσότερα ψυγεία - διαλογητήρια, τα οποία συνδέονται με σιδηροδρομικές γραμμές με το κύριο σιδηροδρομικό δίκτυο, δίνοντας έτσι

Το ροδάκινο δικαίως αποκτά τον τίτλο «Χρυσός της Νάουσας» αφού μέχρι σήμερα κατέχει σημαντικό μερίδιο στις αγορές της Ρωσίας και άλλων χωρών

τη δυνατότητα ώστε με την χρήση βαγονιών-ψυγείων (αρχικά με πάγο) να προωθούνται τα προϊόντα με κύριο προορισμό το Μόναχο. Ήδη από το 1966 βρίσκεται σε λειτουργία ο Α.Σ.Ε.Π.Ο.Π. ενώ ιδρύεται και ο κεντρικός φορέας εξαγωγών που είναι η Ένωση Αγροτικών Συν/σμων Νάουσας.

Η αγροτική οικονομία της πόλης είναι σε πολύ υψηλό επίπεδο. Το πάθος λοιπόν του Ναουσαίου δενδροκόμου είναι μεγάλο. Η καλλιέργεια της ροδακινιάς κερδίζει συνεχώς έδαφος, οι Ναουσαίοι αγοράζουν κτήματα και στον κάμπο, αφού η ροδακινιά μπορεί να καλλιεργηθεί και σε χαμηλότερα υψόμετρα, και με τις γνώσεις που ήδη έχουν αποκτήσει οι αγρότες, μπορούν να παράγουν προϊόντα υψηλών προδιαγραφών. Το ροδάκινο δικαίως αποκτά τον τίτλο «Χρυσός της Νάουσας» αφού τα εισοδήματα των παραγωγών είναι υψηλά. Για την μεταποίηση των προϊόντων που παράγονται λειτουργεί το εργοστάσιο «Βέρμιον» το οποίο παράγει εξαιρετική κομπόστα καθώς επίσης και μηλίτη από τα μήλα της περιοχής.

Παράλληλα με τις συνεταιριστικές οργανώσεις σημαντικό ρόλο παίζουν και οι ιδιωτικές εταιρίες που υπάρχουν και δραστηριοποιούνται στην πόλη. Δίνουν τη δυνατότητα, λόγω του υγιούς ανταγωνισμού, το προϊόν να φθάσει σε μακρινές αγορές και να αξιοποιείται όλο και περισσότερο, καθιστώντας το γνωστό παντού. Έτσι με την πρώτη ύλη που παράγουμε, φθάσαμε στο σημείο να έχουμε σήμερα μία δυνατή αγροτική παραγωγή και μια οργάνωση για την διάθεση αυτής σε ένα επίπεδο που είναι ανταγωνιστικό στον Ευρωπαϊκό χώρο.

Θέλω να εξηγήσω πολύ σύντομα τι

σημαίνει αυτό. Σήμερα στην πόλη υπάρχουν οργανωμένα πλέον αγροκτήματα, τα οποία καλλιεργούνται εντατικά και οι αποδόσεις σε ποσότητα και ποιότητα είναι υψηλές. Όλα τα κτήματα αρδεύονται με κλειστό σύστημα άρδευσης είτε από το έργο του ανατολικού Βερμίου είτε από την Αράπιτσα. Η καλλιέργεια των οπωροφόρων κερδίζει συνεχώς έδαφος έναντι της αμπελουργίας κι αυτό οφείλεται στις δύσκολες καταστάσεις που αντιμετωπίζει σήμερα η πώληση του κρασιού διεθνώς.

κάνει με την περιορισμένη ζήτηση, αφού τα μαύρα κρασιά υποχωρούν έναντι των λευκών. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω η δενδροκομία συνεχώς κερδίζει έδαφος με αποτέλεσμα τη συρρίκνωση της αμπελουργίας και τον περιορισμό της σε μόνο 3 με 5 χιλιάδες στρέμματα. Από το 2000 η πλειοψηφία των παραγωγών έχει ενταχθεί, μέσω των φορέων που διακινούν τα προϊόντα τους, στην ολοκληρωμένη διαχείριση παραγωγής. Με τον όρο ολοκληρωμένη διαχείριση παραγωγής εννοούμε ουσιαστικά τον τρόπο με

ρακολουθούν και συμβουλευούν τους αγρότες καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Αυτοί είναι ουσιαστικά σύμβουλοι ή αλλιώς επιβλέποντες γεωπόνοι. Ένας εξ αυτών είμαι και εγώ όπου παρακολουθώ και επιβλέπω τον συνεταιρισμό Α.Σ.Ε.Π.Ο.Π. Νάουσας.

Παράλληλα με τα συστήματα ποιότητας που εφαρμόζονται για την παραγωγή, οι ιδιώτες και οι ομάδες παραγωγών της πόλης, κατάφεραν τα τελευταία χρόνια να κάνουν τεράστιες επενδύσεις, ειδικά σε ψυκτικές εγκαταστάσεις,

Σημαντική η εξαγωγική δραστηριότητα του Αγροτικού Συνεταιρισμού Νάουσας (αριστερά) και του ΑΣΕΠΟΠ (δεξιά)

Με την παγκοσμιοποίηση είναι γνωστό ότι το κρασί ταξιδεύει σε όλες τις αγορές του κόσμου με πολύ μεγάλη ευκολία με αποτέλεσμα να υπάρχουν πολλά ξένα ποιοτικά κρασιά στα ράφια των σούπερ μάρκετ σε προσιτές τιμές. Σ' εμάς στη Νάουσα, με τον μικρό κλήρο που έχουμε, το κόστος παραγωγής είναι αυξημένο και δεν μπορούμε να ανταγωνιστούμε εύκολα τα κρασιά που κυκλοφορούν διεθνώς. Ένα άλλο θέμα έχει να

τον οποίο παράγουμε, τον τρόπο με τον οποίο προστατεύουμε τον χρήστη, το περιβάλλον και τέλος τον καταναλωτή. Το σύστημα που εφαρμόζουμε είναι κυρίως το Agro 1, Agro 2 και το Global gap. Η Νάουσα με τους φορείς της είναι μέσα στους πρώτους, θα έλεγα, που χρησιμοποίησε την ολοκληρωμένη διαχείριση πανελληνίως.

Για να γίνει σωστά αυτή η διαδικασία υποστηρίζεται από διαπιστευμένους γεωπόνους που πα-

αντώντας χρήματα από Ευρωπαϊκά προγράμματα, με αποτέλεσμα να αποθηκεύονται εδώ και προϊόντα άλλων περιοχών. Οι μεγάλες επενδύσεις και η εξωστρέφεια που διακατέχει πλέον και τον συνεταιριστικό κόσμο της πόλης έχει σαν αποτέλεσμα όλοι οι φορείς να δουλεύουν με έναν σωστό τρόπο, αφού καταφέρνουν να διακινούν μεγάλες ποσότητες της δικής μας παραγωγής κυρίως (ροδάκινα, μήλα, ακτινίδια και κεράσια) κα-

θώς επίσης να μας εμπιστεύονται και παραγωγοί από άλλες περιοχές της χώρας, για να διακινήσουμε και την δική τους παραγωγή (όπως φράουλες, πορτοκάλια, μανταρίνια, σταφύλια κ.ά.).

Είμαστε leaders στο χώρο διακίνησης νωπών προϊόντων στην Ελλάδα και μας γνωρίζουν σε όλο τον κόσμο. Έχουν εξαχθεί και εξαγονται ακτινίδια στην Αμερική, στον Καναδά, στην Νότια Αφρική, στην Κίνα. Η Ευρώπη έχει γίνει η λαχαναγορά της Νάουσας. Μέσα σε τρεις με πέντε μέρες τα προϊόντα

αυτές έδωσαν μεγάλη ώθηση στην καλλιέργεια του ροδάκινου και ευτυχώς για εμάς που ασχολούμαστε με την παραγωγή και εμπορία, γιατί τα πράγματα θα ήταν πάρα πολύ δύσκολα μετά την κατάρρευση της εσωτερικής αγοράς και δη της αγοράς των Αθηνών, η οποία τις τελευταίες δεκαετίες χαρακτηριζόταν από τις καλύτερες της Ευρώπης.

Σας δίνω κάποια στοιχεία για τις εξαγωγές, τα οποία είναι στην διάθεση του Δήμου. Μετά από έρευνα που κάναμε σε συνεργασία με την Διεύθυνση Γεωργίας και τον Δήμο

λον της αγροτικής παραγωγής στην πόλη μας. Έχουμε υποχρέωση να διατηρήσουμε τις εξαγωγές σε αυτό το επίπεδο με τις μεθόδους και τους τρόπους που ξέρουμε έως τώρα, καθώς επίσης και να βρούμε καινούργια πράγματα για να αυξήσουμε και να βελτιώσουμε την ποιότητα και την ποσότητα των διακινούμενων προϊόντων.

Η Νάουσα μετά την ενοποίηση και την δημιουργία του νέου καλλιεργατικού Δήμου, έχει πλέον μεγαλώσει. Έτσι κάθε φορά που συζητάμε για τα μελλοντικά μας σχέδια

Υποχρέωση η διατήρηση των εξαγωγών στα σημερινά επίπεδα με ταυτόχρονη βελτίωση της ποιότητας και ποσότητας των προϊόντων

μας φθάνουν στους τόπους καταναλώσης και είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι πρώτα πωλούνται τα δικά μας προϊόντα και με υψηλότερες τιμές από τους υπόλοιπους. Σε αυτό το σημείο θα ήταν παράλειψη να μην τονίσω τον ρόλο που παίζει η αγορά της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, στην οποία εξαγεται το μεγαλύτερο μέρος των παραγόμενων προϊόντων μας και οι τιμές που απολαμβάνουμε είναι σε ικανοποιητικά επίπεδα. Οι αγορές

Νάουσας είδαμε ότι οι εξαγωγές νωπών προϊόντων που γίνονται από όλους τους φορείς του διευρυμένου πλέον Δήμου, ξεπερνούν τα 100 εκατομμύρια Ευρώ. Στα προϊόντα αυτά δεν περιλαμβάνονται κομπόστες και κρασί. Ουσιαστικά αυτή η έρευνα έδειξε ότι η Νάουσα βρίσκεται στην πρώτη θέση των εξαγόμενων νωπών προϊόντων στην Ελλάδα.

Συνεπώς αυτό το νούμερο μας προβληματίζει σχετικά με το μέ-

θα πρέπει να περιλαμβάνουμε και τον κάμπο της πόλης. Οι καλλιέργειες του κάμπου είναι πάρα πολύ σημαντικές. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που μέχρι και σήμερα εισάγει λαχανικά από Ιταλία και από όμορες Βαλκανικές χώρες. Είναι λοιπόν ανάγκη να δούμε τη δική μας παραγωγή και μεταποίηση. Τα εισοδήματα από την λαχανοκομία είναι πολύ σημαντικά.

Ένα δεύτερο κομμάτι που πρέπει να κοιτάξουμε η μεγάλη καλλιέρ-

γεια (σιτάρι, κριθάρι, σόγια, καλαμπόκι). Η καλλιέργειά των σιτηρών γίνεται όλο και πιο σημαντική γιατί πλέον οι ανάγκες για σιτηρά, είτε για παρασκευή αλεύρων, είτε για ζωοτροφές είναι πολύ μεγάλη. Φέτος τα στοιχεία που έχουμε δείχνουν ότι οι τιμές παγκοσμίως έχουν αυξηθεί λόγω των ασταθών κλιματολογικών συνθηκών που επικρατούν στην υφήλιο, καθώς επίσης και λόγω της ερημοποίησης της γης, όπου τεράστιες εκτάσεις εγκαταλείπονται.

Πριν από λίγες ημέρες ξεκίνησε από την Νάουσα η εξαγωγή της Φράουλας. Είναι πραγματικά μία πρόκληση για εμάς, γιατί όλο το δίκτυο των αγορών της πρώην Σοβιετικής Ένωσης ζητάει αυτό το προϊόν, το οποίο είναι και ο πρόδρομος για το ξεκίνημα της νέας χρονιάς. Φράουλες έρχονται στην Νάουσα από την Πελοπόννησο και από εδώ εξάγονται.

Είναι προφανές ότι επιβαρύνονται με ένα μεγάλο κοστολόγιο μεταφορικών. Παρ' όλα αυτά τα τελευταία χρόνια το εισόδημα είναι αρκετό. Θεωρώ ότι με συνεργασία και κατάλληλες επενδύσεις καθώς και με την βοήθεια της πολιτείας (γεωθερμία) μπορούμε να παράξουμε φράουλα και στη Νάουσα.

Στη Νάουσα υπάρχουν πολλές ελεύθερες ορεινές εκτάσεις, τις οποίες μπορούμε να τις εκμεταλλευτούμε πάρα πολύ έξυπνα π.χ. για παραγωγή πατατόσπορου. Κάθε χρόνο εισάγονται εκατομμύρια κιλά πατατόσπορου από την Δανία, Γερμανία και Ολλανδία. Το κόστος των μεταφορικών αυτών από τις προαναφερθείσες χώρες φθάνουν τις 4.000 Ευρώ ανά φορτίο. Καταλαβαίνετε λοιπόν πιο είναι το κέρδος όταν αρχίζουμε να παράγουμε το δικό μας σπόρο και

Η καλλιέργεια της φράουλας, η νέα πρόκληση για τους παραγωγούς της περιοχής

γιατί όχι, ερχόμενοι και σε συνεργασία με Ευρωπαϊκές Εταιρίες, οι οποίες το επιθυμούν κιόλας.

Τελευταία κυκλοφορούν διάφορες σκέψεις και γίνονται πολλά σεμινάρια γύρω από καινούργιες για την Ελλάδα καλλιέργειες, όπως είναι η Ροδιά, το Γκότζι Μπέρυ, το Ιπποφαές, η Κρανιά και πολλές άλλες. Εμείς στη Νάουσα όλα αυτά τα βλέπουμε, τα μελετούμε, αλλά με πολύ μεγάλη προσοχή τα δοκιμάζουμε. Δεν είναι εύκολο και απλό να κάνεις κάτι καινούργιο από το οποίο περιμένεις να έχεις αποτέλεσμα.

Στη Νάουσα ξέρουμε να καλλιεργούμε ροδάκινα, μήλα, αχλάδια, κεράσια, ακτινίδια κι είναι τα προϊόντα αυτά που άμεσα αποφέρουν εισοδήματα στους αγρότες μας και προσφέρουν στην τοπική και ταυτόχρονα Ελληνική οικονομία. Γιατί όπως λέμε ενδεκάδα που πάει καλά δύσκολα την αλλάζουμε.

Χρειάζεται πολύ προσοχή και μεγάλη περίσκεψη όταν συστήνουμε κάποιον να ασχοληθεί με την γεωργία και ιδιαίτερος με καινούργ-

για πράγματα. Φαίνεται ότι λόγω της κρίσης πολλοί που βρίσκονται στα αστικά κέντρα θεωρούν ότι η καλλιέργεια είναι κάτι απλό. Η καλλιέργεια θέλει υποδομές, γνώσεις, εμπειρία, αλλά προπάντων αγάπη. Στη Νάουσα όλα αυτά υπάρχουν και γι' αυτό τον τελευταίο καιρό αρκετοί νέοι ξεκίνησαν το δρόμο της αγροτικής ζωής.

Οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις έχουν οικογενειακή βάση, έχοντας σαν αποτέλεσμα την μείωση των κοστολογίων όσον αφορά στα εργατικά. Είναι ανάγκη λοιπόν αυτοί οι νέοι άνθρωποι να υποστηριχτούν από την πολιτεία, πολύ δε περισσότερο από το Δήμο, σε συνεργασία με τους Συνεταιριστικούς φορείς της πόλης, και να τους παραχωρηθούν εκτάσεις καινούργιες με χαμηλό αντίτιμο, έτσι ώστε να μπορούν να τις καλλιεργήσουν, δίνοντας έτσι την δυνατότητα και στα ήδη υπάρχοντα χωράφια να ξεκουραστούν από την τελευταία εντατικοποίηση. Τα ροδάκινα που παράγονται στην Νάουσα κατά το μεγαλύτερο μέρος συσκευάζονται στο χωράφι. Ο τρό-

Η σύνδεση με την Εγνατία Οδό αποτελεί μονόδρομο για την αύξηση των εξαγωγών

πος αυτός δίνει την δυνατότητα να μην ταλαιπωρούνται καθώς επίσης και να συγκομίζονται με κανονικό βαθμό ωρίμανσης. Αυτό είναι και το πλεονέκτημα μας σε σχέση με τις υπόλοιπες περιοχές. Αυτόν τον τρόπο πρέπει να διατηρήσουμε. Παράλληλα πρέπει να διευρύνουμε και τρόπους επεξεργασίας των υπόλοιπων προϊόντων μας.

Οι περισσότεροι φορείς έχουν εξοπλιστεί τα τελευταία χρόνια με σύγχρονα συσκευαστήρια ταξινόμησης κερασιών. Αυτό έδωσε την δυνατότητα στην καλλιέργεια να αυξηθεί και παράλληλα να δώσει ένα πρώιμο καλό εισόδημα στους παραγωγούς.

Όσον αφορά στην κομπόστα, τα τελευταία χρόνια κερδίζει συνεχώς έδαφος και η ζήτηση είναι καλή. Ταυτόχρονα, ο χυμός, η κατάψυξη, η αποξήρανση είναι καλοί τρόποι

επεξεργασίας της πρώτης ύλης που είναι στις δυνατότητές μας και πρέπει να τους δούμε άμεσα και με μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Ένα παράδειγμα: Στη Νάουσα παράγονται περίπου 10.000 τόνοι ακτινίδια. Στην Αγγλία γίνεται μία επεξεργασία στο ακτινίδιο, που συσκευάζεται αεροστεγώς σε φέτες, και λόγω της υψηλής βιταμίνης C που περιέχει, προτείνεται ακόμα και στα σχολεία ως γεύμα.

Όπως προανέφερα μόνο η εξαγωγή των νωπών φρούτων φέρνει 100 εκατομμύρια ευρώ συνάλλαγμα. Η Νάουσα δυστυχώς διαθέτει ακόμα ένα τραγικό οδικό δίκτυο, το οποίο δυσκολεύει τις αποστολές των προϊόντων στο εξωτερικό. Το πρόβλημα είναι μεγάλο και πρέπει όλοι να βοηθήσουμε να γίνει αυτή η κάθετος προς την Εγνατία Οδό. Είναι ένα έργο που η Νάουσα το

δικαιούται. Όλα αυτά τα φορτηγά που έρχονται για φορτώσουν από την πόλη μας μπορεί να ξεπερνούν και τις 3.000.

Νομίζω λοιπόν πως πρέπει να τους δώσουμε την δυνατότητα να διαμείνουν σε ένα κέντρο εξυπηρέτησης φορτηγών και να πληροφορηθούν σχετικά με τον τόπο φόρτωσης. Έτσι δίνεται η δυνατότητα να παραμείνουν περισσότερο χρόνο στην πόλη, όπου θα αφήσουν ένα καλό εισόδημα και θα μας διαφημίσουν. Αυτό θα ήταν καλό να το δουν ο Δήμος μας μαζί με τους ενδιαφερόμενους εξαγωγείς.

Η αγροτική παραγωγή είναι αποκομμένη εντελώς από την έρευνα. Πρέπει οπωσδήποτε να συνεργαστούμε με τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα έτσι ώστε κάθε νέο πράμα που εμφανίζεται, να μπορούμε να το εφαρμόσουμε στην πράξη. Ο διεθνής ανταγωνισμός στις αγορές είναι πολύ μεγάλος και μόνο με τέτοιες συνεργασίες μπορούμε να σταθούμε. Είναι καιρός να καθίσουμε στο τραπέζι και να συζητήσουμε όλοι μαζί, ιδιώτες, εξαγωγείς, συνεταιριστικοί φορείς και Δήμος για να μπορέσουμε να υλοποιήσουμε κάποια από αυτά που προανέφερα.

Υπάρχουν πολλά περισσότερα που μπορούμε να κάνουμε όταν συνεργαζόμαστε και συμφωνούμε. Στόχος μας πρέπει να είναι μόνο τα προϊόντα τα οποία παράγουμε κι αυτό επιτυγχάνεται δίνοντας μάχη καθημερινά για το ροδάκινο κυρίως, το οποίο όπως έχω αναφέρει και το τονίζω είναι ο «Χρυσός της Νάουσας». ■

* Ομιλία που παρουσιάστηκε στην Ημερίδα που διοργάνωσε ο Σύλλογος των Εν Αθήναις Ναουσαίων στην Αθήνα, στις 2 Δεκεμβρίου 2012, στο πλαίσιο των εορτασμών για τα 100 χρόνια από την απελευθέρωση της Νάουσας το 1912, με γενικό τίτλο «Η Νάουσα στον 21ο αιώνα».

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Είναι σίγουρο και δεν χωρά καμία αμφιβολία ότι η ανάπτυξη της Νάουσας δεν θα έρθει από μόνη της, αλλά θα προκύψει μέσα από τον σχεδιασμό και την εφαρμογή ενός στρατηγικού σχεδίου το οποίο θα εμπλέκει τόσο την τοπική αυτοδιοίκηση όσο και όλους τους κοινωνικούς και οικονομικούς φορείς της πόλης. Ο αποτελεσματικός συντονισμός όλων των φορέων της και της τοπικής αυτοδιοίκησης προς ενιαία κατεύθυνση και κοινό στόχο είναι το κλειδί της επιτυχίας που θα θέσει τις βάσεις μιας αναπτυξιακής πορείας για την πόλη της Νάουσας.

*Γράφει ο
Αλέξανδρος Λαφάρας,
γενικός διευθυντής της
ALUMIL Βουλγαρίας**

Ανάλυση Υφιστάμενης Κατάστασης
Τουρισμός: Μιλάμε για τουριστική ανάπτυξη στην πόλη χωρίς όμως να έχει προσδιοριστεί ακόμη το είδος του τουρισμού που μπορεί να ανα-

πτυχθεί στην Νάουσα. Ως αποτέλεσμα του παραπάνω είναι η μη διαμόρφωση συγκεκριμένου τουριστικού πακέτου (Τουριστικό Προϊόν) αλλά και ο μη καθορισμός του «target group» στο οποίο

μπορεί να απευθυνθεί τουριστικά η πόλη της Νάουσας. Παραδείγματος χάριν, δεν θα επiskeφθεί κάποιος την Νάουσα για να περάσει τις καλοκαιρινές του διακοπές αλλά μπορεί να έρθει με την οικογένεια του για να περάσει ένα Σαββατοκύριακο ή για να παρακολουθήσει ένα μεγάλο γεγονός «big event». Συνεπώς θα μπορούσαμε να μιλήσουμε στην Νάουσα για τουρισμό μεγάλων γεγονότων τα οποία υπάρχουν στην πόλη αλλά δυστυχώς δεν έχουν καταγραφεί και προωθηθεί ενιαία.

Για να γίνει πιο κατανοητή η σημαντικότητα της διοργάνωσης μεγάλων γεγονότων «Big events» για μια πόλη, αναφέρω ενδεικτικά το παράδειγμα του καρναβαλιού της Πάτρας το οποίο βάσει μελέτης του 2009 (προ κρίσης), τα άμεσα οικονομικά οφέλη της πόλης για την ίδια χρονιά ανήρθαν στα 20.000.000€, ενώ ο συνολικός οικονομικός αντίκτυπος μετά και τον υπολογισμό του σχετικού πολλαπλασιαστή που χρησιμοποιείται στην εφαρμοσμένη οικονομική επιστήμη (Keynesian multiplier), ανήρθε στα 48.000.000€.

Επίσης το ποσοστό παραμονής του συγκεκριμένου οικονομικού οφέλους στην τοπική οικονομία ανήλθε στο 98%. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι σε σχετικές έρευνες «Αναγνώρισης καρναβαλικών πόλεων της Ελλάδας», δυστυχώς για την Νάουσα, το καρναβάλι της δεν συμπεριλαμβάνεται ούτε καν στο δείγμα των ερευνών, εν αντιθέσει με άλλες πόλεις όπως η Πάτρα, Ξάνθη, Ρέθυμνο, Μοσχάτο, Κοζάνη, Ρέντη. Το συγκεκριμένο γεγονός αποδεικνύει ότι το καρναβάλι της Νάουσας, αν και έχει όλα τα εχέγγυα, ούτε καν τοποθετείται στον χάρτη των μεγάλων καρναβαλικών εκδηλώσεων της Ελλάδας, παραμένοντας ως ένα πιο περιφερειακό καρναβάλι.

Το σίγουρο είναι ότι μέσω από τέτοιου είδους μελέτες και κατ' επέκταση συμπεράσματα, θα μπορούσαν να προκύψουν οι στόχοι και οι δράσεις οι οποίες θα βελτιώναν εν προκειμένω την ανταγωνιστικότητα του καρναβαλιού της Νάουσας, αλλά γενικότερα και όλων των υπολοίπων μεγάλων γεγονότων της πόλης. Ας μην ξεχνάμε λοιπόν ότι, οτιδήποτε δεν μετράται δεν μπορεί και να διοικηθεί. Ενδεικτικά μεγάλα γεγονότα «big events» καθ' όλη την διάρκεια της

χρονιάς στην Νάουσα θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν το καρναβάλι της πόλης, το διεθνές φεστιβάλ κινηματογράφου Νάουσας, το διεθνές φεστιβάλ CIOFF του «Πυρσού», οι «δρόμοι του κρασιού» (τρύγος-καζάνια) καθώς επίσης και το δάσος των Χριστουγέννων που μαζί με τους «καρτσιούνους» και τις εκδηλώσεις των Θεοφανείων θα μπορούσαν να καταστήσουν την πόλη Χριστουγεννιάτικο προορισμό.

Όλα αυτά σε συνδυασμό με τα χιονοδρομικά 3-5 Πηγαδιών και Σελίου, με το αρχαιολογικό τόξο Βεργίνας-Σχολής Αριστοτέλη-Πέλλας αλλά και άλλων αξιοθέατων της πόλης θα μπορούσαν να καταγραφούν σ' ένα ετήσιο τουριστικό ημερολόγιο της πόλης και να αποτελέσουν το εφελτήριο οργανωμένης προσέλευσης τουριστών καθ' όλη την διάρκεια της χρονιάς. Η συγκεκριμένη μέθοδος είναι ευρέως διαδομένη στην Βόρεια Ευρώπη, και έχοντας ίδια άποψη, ειδικά από διάφορες πόλεις της Φιλανδίας, μπορεί να υπάρξει και πολύ στοχευμένη.

Όσον αφορά τώρα την προβολή της πόλης θα πρέπει επίσης να αναρωτηθούμε εάν γίνεται μεθοδικά και συνεπώς είναι και αυτή στοχευμένη ή αν συνεχίζουμε να ακολουθούμε την πεπατημένη της εσωτερικής αγοράς, η οποία σε κάθε περίπτωση λόγω της σημερινής οικονομικής συγκυρίας έχει επιβαρυνθεί σημαντικά και σίγουρα θα συνεχίσει να φθίνει και τα επόμενα χρόνια. Συνεπώς, μήπως εκτός από την Ελλάδα και την Αθήνα θα πρέπει η Νάουσα να επαναπροσδιορίσει την θέση της στα Βαλκάνια εξετάζοντας νέες αγορές και ευκαιρίες που προκύπτουν στα Βαλκάνια;

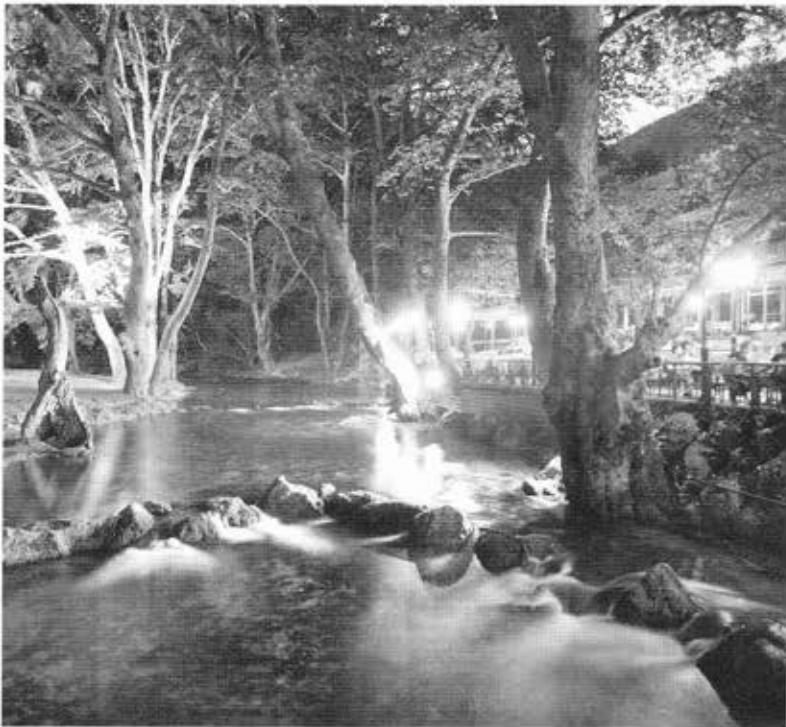
Ενδεικτικά αναφέρω το παράδειγμα της Βουλγαρίας και συγκεκριμένα της Σόφιας στην οποία ζω τον τελευταίο ενάμιση χρόνο και η οποία έχει 26.000 Ελληνική παροικία. Μόνο το 2012 επισκέφτηκαν την Ελλάδα περίπου 1.000.000 Βούλγαροι, των οποίων το κατά κεφαλήν εισόδημα κάθε χρόνο αυξάνεται.

Στη Σόφια συγκεκριμένα υπάρχουν άνθρωποι με υψηλά εισοδήματα που τους ενδιαφέρουν οι ολιγόημερες εξορμήσεις και οι εξορμήσεις του Σαββατοκύριακου. Τον περασμένο Μάρτιο πραγματοποιήθηκε από το μουσείο Μπενάκη σε συνεργασία με την Ελληνική πρεσβεία εκδήλωση με θέμα «Χορός και Αρχαιότητα» την

οποία παρακολούθησε πολύς κόσμος.

Ανρωτιέμαι λοιπόν πόσο πιο χαρακτηριστικό θα μπορούσε να είναι το παράδειγμα της συμμετοχής του δρώμενου «Γενίτσαροι και Μπούλες» στην συγκεκριμένη εκδήλωση ώστε να είναι η αφορμή τουριστικής προβολής της Νάουσας στην Σόφια. Επίσης εκτός από τους Βούλγαρους στην Σόφια υπάρχουν και εκατοντάδες Ελληνικές επιχειρήσεις των οποίων τα Ελληνικά διευθυντικά στελέχη από μόνα τους θα μπορούσαν να αποτελέσουν ένα τουριστικό target group για την πόλη της Νάουσας.

Συγκεκριμένα στην Σόφια εδρεύει ο σύνδεσμος

Το άλσος του Αγίου Νικολάου χρειάζεται περαιτέρω ανάπτυξη

Ελληνικών επιχειρήσεων στην Βουλγαρία με πολύ σημαντική δράση και υποστήριξη διάφορων Ελληνικών πρωτοβουλιών. Λόγω επίσης στενής συνεργασίας για επιχειρηματικούς λόγους με το γραφείο εμπορίου και οικονομίας της Ελληνικής πρεσβείας στην Σόφια, αλλά και με τον σύνδεσμο Ελληνικών επιχειρήσεων στην Βουλγαρία θα μπορούσαμε να προσπαθήσουμε την διοργάνωση κάποιων στοχευμένων εκδηλώσεων προβολής της πόλης. Προϋπόθεση όμως για την υλοποίηση διάφορων διοργανώσεων τουριστικής προβολής είναι προτίτως η ολοκλήρωση του προσδιορισμού του του-

ριστικού προϊόντος (Τουριστικό πακέτο) της πόλης το οποίο προανέφερα και παραπάνω.

Σε κάθε περίπτωση το σίγουρο είναι ότι η ανάπτυξη θα έρθει μέσω της εξωστρέφειας και της καινοτομίας και το στρατηγικό σχέδιο θα πρέπει να βασίζεται σε στόχους οι οποίοι θα διασφαλίζουν στην πόλη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη. Θα πρέπει συνεχώς να γίνεται προσπάθεια ώστε η πόλη να είναι μπροστά από τις εξελίξεις που διαμορφώνονται συνεχώς λόγω της σημερινής οικονομικής συγκυρίας και να εντοπίζονται νέες ευκαιρίες.

Παραδείγματος χάριν, αυτή την στιγμή η απόσταση Σόφια - Νάουσα καλύπτεται σε πέντε ώρες ενώ σε δύο χρόνια που θα ολοκληρωθεί ο οδικός άξονας μεταξύ Σόφιας και Ελληνοβουλγαρικών συνόρων αλλά και ο άξονας μεταξύ Ελληνοβουλγαρικών συνόρων και Σέρρες, υπολογίζεται ότι η απόσταση Σόφια - Νάουσα θα καλύπτεται σε τρεις ώρες, γεγονός που θα βοηθήσει πολύ την προσβασιμότητα της Νάουσας από την συγκεκριμένη περιοχή.

Αν λοιπόν λάβουμε υπόψη την συνεχόμενη αύξηση των εισοδημάτων των Βουλγάρων αλλά και την μείωση της απόστασης μεταξύ Σόφιας - Νάουσας μπορούμε πιθανόν να διακρίνουμε μια εν δυνάμει τουριστική ευκαιρία για την πόλη της Νάουσας. Θα πρέπει όμως να γίνει κατανοητό ότι η ανάπτυξη ενός τόπου είτε αυτή είναι τουριστική είτε οικονομική γενικότερα, είναι συνυφασμένη με την ύπαρξη υποδομών και το αναφέρω αυτό διότι δεν είναι δυνατόν να μιλάμε για οικονομική ανάπτυξη στην πόλη της Νάουσας όταν για τόσα χρόνια είμαστε όλοι θεατές συνεχόμενων αναβολών της ολοκλήρωσης του οδικού άξονα Νάουσας - Κουλούρας οι οποίες εξυπηρετούν μικροπολιτικά συμφέροντα, στις πλάτες μιας ολοκληρωμένης πόλης και πόσο μάλλον στις πλάτες των νέων ανθρώπων της.

Πολιτιστική Δραστηριότητα: Αυτή την στιγμή αν και στην πόλη βλέπουμε ότι υπάρχει πλούσια πολιτιστική δραστηριότητα με πολύ αξιόλογες πρωτοβουλίες, παρόλα αυτά διαπιστώνουμε ότι πρόκειται επί το πλείστον για μεμονωμένες και σποραδικές κινήσεις χωρίς κοινή κατεύθυνση και στόχο. (Σχετικό παράδειγμα το πρόσφατο συμβάν στο φετινό καρναβάλι με την προβολή του δρώμενου «Γενίτσαροι και Μπούλες» σε

τηλεοπτικό σταθμό για την προβολή του καρναβαλιού της πόλης). Παρά λοιπόν το γεγονός ότι υπάρχουν τόσες αξιόλογες θεατρικές ομάδες όπως επίσης και πολιτιστικοί σύλλογοι με πολύ σημαντική δράση, δυστυχώς διαπιστώνουμε ότι η συγκεκριμένη δράση δεν είναι συντονισμένη και οργανωμένη κάτω από ένα ενιαίο πλάνο το οποίο θα μπορούσε να στοχεύει σ' ένα κοινό αναπτυξιακό στόχο για ολόκληρη την πόλη.

Αξιοποίηση της υλικής & άυλης περιουσίας του Δήμου Νάουσας: Για να υπάρξει ανάπτυξη σε έναν τόπο θα πρέπει επίσης να γίνει αξιοποίηση όλων των περιουσιακών στοιχείων του τόπου, η οποία εν τέλει θα λειτουργήσει ως καταλύτης ενεργοποίησης όλων των οικονομικών παραγόντων που θα φέρουν ανάπτυξη στον τόπο.

Η περιουσία ενός τόπου μπορεί να είναι υλική αλλά και άυλη. Στην περίπτωση της Νάουσας υλική περιουσία ενδεικτικά και εκτός των άλλων θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν οι φυσικοί πόροι όπως το βουνό και το ποτάμι, ο φυσικός πλούτος όπως το άλσος του Αγίου Νικολάου αλλά και άλλα πολλά ακόμη. Ως άυλη περιουσία θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν η αρχαία κληρονομιά της πόλης με την σχολή του Αριστοτέλη αλλά και η πολιτιστική κληρονομιά-παράδοση με το δρώμενο «Γενίτσαροι και Μπούλες».

Ως περιουσία του τόπου όμως θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε και το πιο σημαντικό κεφάλαιο της πόλης το οποίο δεν είναι άλλο παρά από το ανθρώπινο δυναμικό της, το οποίο σε κάθε περίπτωση θα μπορούσε να κάνει την διαφορά αλλά προς το παρών παραμένει αναξιοποίητο. Ενδεικτικό παράδειγμα είναι ότι αν και γίνεται δημόσιος λόγος στην Νάουσα περί τουριστικής ανάπτυξης παρόλα αυτά δεν έχουν κληθεί να εκφράσουν άποψη καταξιωμένοι άνθρωποι του κλάδου.

Αυτήν την στιγμή υπάρχει στην Νάουσα ένα πολύ σημαντικό σημείο αναφοράς στον κλάδο του τουρισμού, πανελλαδικώς αναγνωρισμένο με διεθνή εκτόπισμα και δεν αναφέρονται πουθενά αλλού εκτός από την εταιρία «Δάιος ΑΕ». Η συγκεκριμένη εταιρία, με δύο ξενοδοχειακές μονάδες στολίδια για την Ελλάδα, εκ των οποίων ειδικά αυτή στην Κρήτη χαρακτηρίστηκε ως μια από τις μεγαλύτερες επενδύσεις στον Ελληνικό τουρισμό τα τελευταία χρόνια, θα

μπορούσε να συνεισφέρει το μέγιστο με την τεχνογνωσία και την εμπειρία των ιδιοκτητών αλλά και των στελεχών της στην τουριστική ανάπτυξη της πόλης και ειδικότερα στην δι-αμόρφωση τουριστικού προσανατολισμού. Για να μην παρεξηγηθώ αναφέρομαι στην διάχυση της τεχνογνωσίας και έκφρασης τεκμηριωμένης άποψης και όχι σε κάτι διαφορετικό. Το ίδιο ισχύει και για την εταιρία «Βαρβαρέσος ΑΕ».

Πίσω λοιπόν από τα συγκεκριμένα επιχειρηματικά επιτεύγματα κρύβονται ικανές ομάδες ανθρώπων από τους οποίους θα έπρεπε να ζητηθεί να καταθέσουν τις απόψεις τους οι οποίες

Οι θησαυροί του μακεδονικού πολιτισμού παραμένουν αναξιοποίητοι

σε κάθε περίπτωση προκύπτουν μέσα από τις εξειδικευμένες γνώσεις τους και την εμπειρία τους σε πολύ ανταγωνιστικά περιβάλλοντα.

Γ' αυτόν το λόγο λοιπόν προτείνω την διεξαγωγή ενός συνεδρίου ή μιας ημερίδας με ατζέντα τον προσδιορισμό ενός στρατηγικού πλάνου ανάπτυξης για την πόλη της Νάουσας, στο οποίο να κληθούν να καταθέσουν τις απόψεις τους και την εμπειρία τους καταξιωμένοι άνθρωποι του τόπου αλλά και όχι μόνο.

Εκτός από τα δύο παραδείγματα που προανέφερα παραπάνω θα πρέπει να τονιστεί ότι υπάρχουν και άλλα τέτοιου είδους παραδείγ-

Το καρναβάλι της Νάουσας, αν και έχει όλα τα εχέγγυα, δεν τοποθετείται στον χάρτη των μεγάλων καρναβαλικών εκδηλώσεων της Ελλάδας

ματα (σημεία αναφοράς) όπως παραδείγματος χάριν το «Διεθνές φεστιβάλ κινηματογράφου Νάουσας» του οποίου η διοίκηση, μια ομάδα νέων ανθρώπων, θα μπορούσε να αποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση για τους υπόλοιπους νέους της πόλης όσον αφορά τον οραματισμό αλλά και την διοίκηση του οργανισμού.

Θα μπορούσαν επίσης να προσκληθούν προσωπικότητες ενδεικτικά όπως ο πρώην κοινοτάρχης της Κοινότητας Αναύρας Μαγνησίας ο οποίος έχει βραβευτεί από τον πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας για την προσφορά του στον δημόσιο βίο, καθιστώντας την κοινότητα Αναύρας κατά την περίοδο της θητείας του ως πρότυπο περιφερειακής ανάπτυξης με πολύ σημαντικά οφέλη για τους κατοίκους της κοινότητας.

Επίσης θα μπορούσαν να προσκληθούν και άλλες προσωπικότητες ακόμη και του καλλιτεχνικού τομέα, διεθνούς βεληνεκούς, όπως είναι και η κ. Κανοναρίδη. Τα συμπεράσματα του συγκεκριμένου συνεδρίου θα μπορούσαν να αποτελέσουν την βάση του καθορισμού του οράματος της στρατηγικής ανάπτυξης της πόλης.

Σχεδίαση και Εφαρμογή ενός Στρατηγικού Σχεδίου για την πόλη της Νάουσας

Τα τέσσερα βασικά στάδια ενός επιτυχημένου στρατηγικού πλάνου περιφερειακής ανάπτυξης (Σχεδιασμός και υλοποίηση) είναι τα εξής:

α) **Αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης** της πόλης και σκιαγράφηση των μελλοντικών προοπτικών της, θέτοντας τις κύριες συνιστώσες της αναπτυξιακής στρατηγικής της. Εντοπισμός και καταγραφή των ισχυρών σημείων (πλεονεκτημάτων) της πόλης ώστε να αξιοποιηθούν παραγωγικά. Με την ίδια λογική θα πρέπει να εντοπιστούν και να καταγραφούν τα αδύνατα σημεία (μειονεκτήματα) της πόλης ώστε να ενισχυθούν.

Τέλος, θα πρέπει να εντοπιστούν και να καταγραφούν οι απειλές και οι ευκαιρίες που προκύπτουν για την πόλη της Νάουσας εν μέσω των σύγχρονων ανακατατάξεων που διαμορφώνονται σε εθνικό, Ευρωπαϊκό αλλά και παγκόσμιο επίπεδο. Η συγκεκριμένη αποτύπωση θα μπορούσε να γίνει σε επίπεδο γεωγραφικών χαρακτηριστικών, περιβάλλοντος, δημόσιας διοίκησης, μεταφορών, τουρισμού και πολιτισμού αλλά και λοιπού παραγωγικού δυναμικού της πόλης, συμπεριλαμβανομένων και των ανθρώπινων πόρων.

β) **Διαμόρφωση του Αναπτυξιακού προτύπου** της πόλης της Νάουσας. Στην διεθνή πρακτική περιφερειακής ανάπτυξης τα δύο πρότυπα που κυριαρχούν είναι α) το **Πολικό πρότυπο** το οποίο βασίζεται επί των πλείστων στην κεντρική Διοίκηση και β) το **πρότυπο της ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης** το οποίο βασίζεται στην βάση της τοπικής κοινωνίας και προϋποθέτει την καθολική ενεργοποίηση όλων των φορέων της (Κοινωνικοί και οικονομικοί).

γ) **Προσδιορισμός του οράματος** της πόλης της Νάουσας το οποίο να εξειδικεύεται σε ένα σύστημα αλληλένδετων και αλληλεξαρτώμενων γενικών (επιχειρησιακών) στόχων. Χωρίς όραμα δεν μπορούν επ' ουδενί να τεθούν στόχοι, ενώ η επίτευξη των συγκεκριμένων στόχων επιτυγχάνεται μέσω των λεγόμενων έργων δράσεως (Action Plans).

δ) **Υλοποίηση και εφαρμογή του στρατηγικού πλάνου ανάπτυξης** της πόλης της Νάουσας. Για να διασφαλιστεί η επίτευξη των στόχων, τα συγκεκριμένα έργα δράσεως (Action Plans) θα πρέπει να ανοιχθούν και να υλοποιηθούν

από συγκεκριμένους φορείς, των οποίων η απόδοση θα ελέγχεται μέσω ενός συστήματος συγκεκριμένων δεικτών αποδοτικότητας (KPIs), το οποίο θα ορίζεται και θα ελέγχεται από ένα **ανεξάρτητο** και **ισχυρό** επιτελικό όργανο της πόλης της Νάουσας το οποίο και θα είναι υπεύθυνο για την χάραξη, συνεχή παρακολούθηση, προσαρμογή και εφαρμογή της αναπτυξιακής στρατηγικής της πόλης.

Το Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης της Νάουσας σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να αξιοποιήσει τις σύγχρονες τάσεις, προωθώντας ένα **μεικτό** πρότυπο «πολικής» και «τοπικής-ενδογενούς» ανάπτυξης, κυρίως προς την κατεύθυνση δημιουργίας των προϋποθέσεων για τη διαμόρφωση καινοτομικού και δημιουργικού περιβάλλοντος.

Η στρατηγική αυτή θα πρέπει να προσπαθεί να ανατρέψει μια εγγενή αδυναμία του ελληνικού τοπικού και περιφερειακού προγραμματισμού γενικότερα, που έγκειται στον εργοκεντρικό και κλαδοκεντρικό χαρακτήρα του, με προτάσεις και δράσεις που κατευθύνονται σε έργα υποδομών ή σε κλάδους οικονομικής δραστηριότητας.

Η σχετική εμπειρία δείχνει ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση δεν μπορεί να διαμορφώσει προτάσεις για σύνθετες δράσεις που να αφορούν για παράδειγμα την καινοτομία, την ολοκληρωμένη ανάπτυξη και τα τοπικά παραγωγικά συστήματα. Ακόμα πιο δύσκολα μπορούν να τις υλοποιήσουν. Εύκολα όμως μπορούν να προτείνουν και να κατασκευάσουν δρόμους, αναπλάσεις και άλλα μικρά έργα υποδομής. Το Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης επίσης θα πρέπει να αποτελεί τη βάση για τα μεσοπρόθεσμα και βραχυπρόθεσμα Επιχειρησιακά Προγράμματα του Δήμου Νάουσας.

Οι τομείς αιχμής της οικονομίας της πόλης, όπως ο τουρισμός και ο πολιτισμός ή ακόμη και η γεωργία θα πρέπει να συνδέονται με τις νέες τεχνολογίες και να μετασχηματίζονται σε προωθητικές δραστηριότητες της οικονομικής ανάπτυξης της πόλης η οποία όμως να είναι βί-

Η Νάουσα χρειάζεται να επαναπροσδιορίσει την θέση της στα Βαλκάνια, εξετάζοντας νέες αγορές και ευκαιρίες που προκύπτουν στην Ανατολική Ευρώπη

ώσιμη και αυτοτροφοδοτούμενη. Για την επιτυχία των παραπάνω στόχων υπάρχουν ορισμένες βασικές προϋποθέσεις:

1. Η διαμόρφωση και η συνεχής προσαρμογή, μέσα από συμμετοχικές διαδικασίες της διαγραφόμενης από το Στρατηγικό Σχέδιο Στρατηγικής Αστικής Ανάπτυξης.
2. Η δημιουργία ενός ισχυρού επιτελικού οργάνου στην πόλη της Νάουσας για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της αναπτυξιακής στρατηγικής.
3. Η εφαρμογή των προτάσεων για την αναδιάρθρωση των υπηρεσιών του Δήμου Νάουσας με εξειδικευμένο και σχετική εμπειρία προσωπικό.
4. Η στενή και διαρκής συνεργασία με πανεπιστήμια, οικονομικούς, επιχειρηματικούς, κοινωνικούς και πολιτιστικούς φορείς της πόλης αλλά και με διακεκριμένες προσωπικότητες της περιοχής, της Ελλάδας αλλά και της ομογένειας. ■

* Ο κ. Αλέξανδρος Λοφάρας, Ναουσαίος στην καταγωγή, είναι στέλεχος επιχειρήσεων, κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου στην Διοίκηση Επιχειρήσεων με εξειδίκευση στο χρηματοοικονομικά (MBA, finance) από το πανεπιστήμιο του Sheffield της Μεγάλης Βρετανίας, με πάνω από 10 χρόνια προϋπηρεσίας σε εταιρίες εισηγμένες στο χρηματιστήριο.

* Το άρθρο δημοσιεύτηκε πρώτη φορά στην ιστοσελίδα www.laos-eprea.gr

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΝΑΟΥΣΑ: Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΙΑ

Γράφει ο Δημήτρης Μάντσιος, Πρόεδρος της Ένωσης Ξενοδόχων Ημαθίας

Η Νάουσα, με τους 12.000 κατοίκους της, έχει ανθούσα την οικονομία της και αποτελεί μια καθαυτού ελληνική πόλη στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, με το 90% των κατοίκων να είναι Έλληνες εξευρωπαϊσμένοι και εντελώς πολιτισμένοι άνθρωποι και το 10% φτωχοί και αγράμματοι μουσουλμάνοι. (Μέσα από το Ημερολόγιο και το Αρχείο του Τούρκου Αξιωματούχου Τασχίν Ουζέρ: «Η Τελευταία Οθωμανική Διοίκηση της Μακεδονίας»).

Στον πρωτογενή τομέα παραγωγής είχαμε αμπελοχώρα με παραγωγή αγροτικών προϊόντων, αναπτυγμένη Σηροτροφία και εκμετάλλευση των Δασικών προϊόντων.

Στον Δευτερογενή τομέα είχαμε παραγωγή από 700.00 οκάδες κρασί για τοπική κατανάλωση, αλλά και διάθεσή του προς κάθε κατεύθυνση, ανεπτυγμένη Κλωστο-

ύφαντουργία, εκμετάλλευση των υδατοπτώσεων που κάλυπταν μέρος της ιπποδύναμης της εκμηχανισμένης εριουργίας στο Ευρωπαϊκό τμήμα της αυτοκρατορίας,

Ηλεκτρική εταιρία παραγωγής ρεύματος, Κεραμοποιείο, Μεταξουργεία, Σπασμοτριβεία, Ξυλουργεία, Νερόμυλους, Υδροτριβές και διάφορα άλλα εργαστήρια.

Στον τριτογενή τομέα είχαμε ανεπτυγμένο εμπόριο με 12μεγαλέμπορους με τοπική και διεθνή δράση, 100 λιανέμπορους, 35 παντοπωλεία, 25 κρεοπωλεία και 2 τραπεζίτες με κεφάλαια που ξεπερνούν τις 500.000 χρυσές δραχμές.

Την 17η Οκτωβρίου 1912 απελευθερώθηκε η Νάουσα από το ελληνικό στρατό.

Ξεκινά μια πορεία ανάπτυξης με πρωτεργάτες τους ίδιους τους κατοίκους της, αλλά και με την αρωγή των ανά τον κόσμο ευεργετών της, αφήνοντας σε εμάς, αλλά και στις γενιές που θα ακολουθήσουν έργα πνοής και ζωτικής σημασίας στην ανάπτυξη της πόλης, όπως το Λάμπειο Γυμνάσιο, το Γαλάκειο και το Σεφέρτζειο δημοτικά σχολεία, το 1ο δημοτικό Σχολείο, το Νοσοκομείο το Κωνσταντίνιδειο Δημοτικό Γυμναστήριο (γήπεδο) κι ένα σωρό άλλα που αποτελούν πράξεις γενναίες που διατηρούν την υστεροφημία των ευεργετών στις επόμενες γενιές!

Οι Ναουσαίοι ζουν σε μια πόλη φιλόξενη, που ήπια ενσωμάτωσε τόσο στον κοινωνικό όσο και στον παραγωγικό της ιστό πρόσφυγες και εσωτερικούς μετανάστες. Η πορεία στο σήμερα χαρακτηρίζεται από την εργατικότητα των κατοίκων,τη μεθοδικότητα στις δράσεις τους, την ενεργή συμμετοχή στους Εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες με σθένος και δύναμη για αναδημιουργία και αναστήλωση της πόλης, με αδιάλειπτη πολιτιστική και αθλητική δράση. Αποτελούν πραγματικά παραγωγικά, εργατικά μελίσσια, με πνευματικές και

δημιουργικές ανησυχίες που τροφοδοτούν πολιτισμικά το Ελληνικό και Διεθνές καλλιτεχνικό και πνευματικό στερέωμα.

Δύσκολη όμως η τελευταία 20ετία. Ξεφύγαμε από τον αυτόματο πιλότο της βιομηχανίας, δοκιμαστήκαμε από τα διάφορα «χτυπήματα» στην αγροτική παραγωγή και κάναμε στροφή στον τουρισμό με ανάπτυξη των υποδομών.

...Και φτάνουμε στο σήμερα με την αποβιομηχάνιση, με την Υγεία «τραυματισμένη» και υπό νοσηλεία, με τις εξαγωγές σε καθοδική πορεία, αλλά και με τον τουρισμό να αναπτύσσεται σε θεματικές ενότητες (Θρησκευτικό, Αρχαιολογικό και Ιστορικό, Γαστρονομικό και Οινοτικό, Αγροτουρισμό, Φυσιολατρικό, Χειμερινό, Αθλητικό και Ορειβατικό κλπ.) και με πολλά συγκριτικά πλε-

Η εγκατάσταση αιολικών πάρκων, φωτοβολταϊκών σταθμών και η εκμετάλλευση των υδατοπτώσεων θα προσδώσει δυναμική και αειφορία στην περιοχή μας

ονεκτήματα, ενώ παράλληλα επιδιώκεται η μερική εκμετάλλευση τόσο των υδατοπτώσεων όσο και με τα Ηλιακά και τα Αιολικά πάρκα για παραγωγή ενέργειας.

Πρέπει όμως να έχουμε στραμμένο το βλέμμα στο μέλλον, γιατί η Νάουσα, με Ευρωπαϊκό προσανατολισμό, οφείλει να γίνει μια πόλη αυτάρκης, μια πολυδύναμη πόλη, μια πόλη αυτοδύναμη σε όλους τους τομείς.

- Με δυνατό τον Πρωτογενή τομέα: Έχουμε ένα θησαυροφυλάκιο βιοποικιλότητας και ο Δήμος είναι ο μεγαλύτερος γαιοκτήμονας δασικής έκτασης της χώρας. Πρέπει να υπάρξει η δυνατότητα της έρευνας και παρακολούθησης των οικοσυστημάτων του Βερμίου και μια Ισόρροπη διαχείριση του δασικού μας πλούτου. Στις Αγροτικές καλλιέργειες απαιτείται:

- Η εφαρμογή ενός Μοντέλου ανάπτυξης με επιστημονικές καθοδηγήσεις και απεγκλωβισμός από τα μεγάλα επιχειρησιακά συμφέροντα

- Διατήρηση της υψηλής ποιότητας των προϊόντων που καθιέρωσε τα φρούτα μας στην ελληνική και ευρωπαϊκή αγορά.

- Εισαγωγή νέων καλλιεργειών, εναρμονισμένων στις τάσεις της ζήτησης της παγκόσμιας αγοράς όπως για παράδειγμα αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά (λεβάντες, γκότζι μπερί, ιπποφαές κ.ά.)

Ο δευτερογενής τομέας έχει τη δική του δυναμική τόσο από πλευρά της απασχόλησης, όσο κι από οικονομική πλευρά. Τομείς που πρέπει να αναπτύξουμε περισσότερο:

- Ενεργειακή αναβάθμιση με σεβασμό στο περιβάλλον

- Εκμετάλλευση των κλιμακωτών αλλά και τεχνητών υδατοπτώσεων που ο ποταμός μας δημιουργεί στο διάβα του.

- Αξιοποίηση της Αιολικής και Ηλιακής ενέργειας

- Μεταποίηση. Καλείται η βιομηχανία με περισσότερο και πιο εκσυγχρονισμένο εξοπλισμό, πιο εξειδικευμένο προσωπικό, με εφαρμογή αυτοματισμών και μεγάλο όγκο παραγωγής να δώσει την πρώτη ώθηση της εξωστρέφειας σε σύντομο χρονικό διάστημα. Ραχοκοκαλιά όμως της οικονομικής δραστηριότητας της πόλης μας είναι και πρέπει να είναι οι μικρές μονάδες του τομέα μεταποίησης.

Η Ελληνική οινική επανάσταση έχει ξεκινήσει.

Ας εκμεταλλευτούμε την ταμπέλα Διεθνής πόλη οίνου και αμπέλου στα πρότυπα του Bordeaux, όχι για να μοιάσουμε στο Bordeaux, αλλά για να αποκτήσουμε την δική μας παγκόσμια οινική ταυτότητα.

Η Νάουσα χρειάζεται ένα διαδραστικό Μουσείο Οίνου με δράσεις συνδεδεμένες άμεσα με τη γαστρονομική μας κουλτούρα και απευθυνόμενες σε κάθε βαθμίδα της εκπαίδευσης. Με καθολική οργάνωση, ώστε να προσελκύσει όλα τα σχολεία της επικράτειας και όχι μόνο. Αναπόσπαστο κομμάτι της οινικής μας κουλτούρας θα πρέπει να είναι το Ινστιτούτο Οίνου Νάουσας ώστε να πραγματοποιείται έρευνα στην τεχνολογία παραγωγής οίνου σε συνεργασία με τα Ελληνικά και διεθνή πανεπιστήμια.

Εμπλουτισμός της Δημοτικής Βιβλιοθήκης με ξεχωριστό, πλήρως εμπλουτισμένο κομμάτι για την Εθνική και Διεθνή Βιβλιογραφία περί οίνου. Ψηφιοποιημένα και άμεσαπροσβάσιμα με καινοτόμες ιδέες της ελκυστικότητας της αναλαμβάνοντας διεθνή πρότζεκτ. Άμεση συνάρτηση της με το Ινστιτούτο και το μουσείο οίνου για την προσέλκυση διεθνών επιστημονι-

Οι δρόμοι με τις ομπρέλες στην πόλη Agueda της Πορτογαλίας

κών συνεδρίων οίνου και αμπέλου Έτσι τα οινοποιεία θα έχουν το ρόλο του τελικού εφαρμοστή («enduser»), όπως προβλέπουν οι πολιτικές της Ε.Ε. για την έρευνα αναδεικνύοντας τη Νάουσα σε πραγματική Διεθνή πόλη Οίνου και Αμπέλου.

Τριτογενής τομέας

Όλες οι σύγχρονα αναπτυσσόμενες πόλεις δραστηριοποιούνται έντονα στον τριτογενή τομέα και διασυνδέονται με ένα πολύπλοκο δίκτυο αλληλεξάρτησης και άνθησης της οικονομικής και πολιτισμικής τους ταυτότητας. Για να λειτουργήσει ο τομέας αυτός απαραίτητο είναι να αλλάξουμε εμείς οι ίδιοι. Αλλαγή του τρόπου σκέψης, αντίληψης και νοοτροπίας με όραμα και με στόχο την Ολική Ποιότητα σε κάθε επιχειρηματική προσπάθεια και δράση.

Συνήθως η ομπρέλα είναι σύμβολο του «κακού μας του καιρού». Παρ' όλα αυτά, στην πόλη Agueda της Πορτογαλίας, όλο την μήνα Ιούλιο, πάμπολλες ομπρέλες είναι κρεμα-

σμένες στον δρόμο, φτιάχνοντας έτσι μια εκπληκτική πολύχρωμη παλέτα με σκιερους δρόμους, αλλά και τηδιάθεση των κατοίκων. Παράλληλα έγινε και ένας τρόπος προσέλκυσης εκατοντάδων επισκεπτών κάθε χρόνο.

Η Νάουσα είναι προικισμένη από τη φύση και τις δυνατότητες του βουνού μας και επιπλέον διαθέτει και δυο Χιονοδρομικά Κέντρα, το Σέλι και τα 3-5 Πηγάδια, σε ίση αλλά διαμετρικά αντίθετη θέση στα 17 χιλιόμετρα απόσταση από την πόλη. Έχει ωριμάσει πλέον η σκέψη της ασφαλούς σύνδεσής τους. Σίγουρα δεν είμαστε, αλλά τίποτε δεν μας κρατά να γίνουμε ο απόλυτος ορεινός προορισμός με ετήσια λειτουργία του βουνού, με νέες προσφερόμενες υπηρεσίες, ακολουθώντας πετυχημένα διεθνή μοντέλα και παραδείγματα.

Τι θα λέγατε για έναν περίπατο με ασφάλεια στην κρεμαστή γέφυρα που υπάρχει στο Capilano του Καναδά, ύψους 70 μέτρων πάνω από τον ομώνυμο ποταμό, μήκους 136

Η κρεμαστή γέφυρα στον ποταμό Capilano στο Βανκούβερ του Καναδά

μέτρων μέσα σε ένα κατάφυτο και καταπράσινο τοπίο;

Τι θα λέγατε για μια βόλτα χειμώνα - καλοκαίρι από τους πρόποδες του Βερμίου έως την κορυφή του με καμπίνα και απολαυστικά γεύματα και ροφήματα στην κορυφή;

Γιατί όχι μια πίστα moto-cross με διεθνή στάνταρντς και με διπλή χρήση και για ποδηλασία και cross-country.

Γιατί όχι ένα γήπεδο γκολφ, του πιο δημοφιλούς αθλήματος σε εύπορες ομάδες ανθρώπων, που γύρω του θα στηθεί και μια ομάδα προσοδοφόρων δραστηριοτήτων.

Γιατί όχι και πίστα αναρρίχησης στο κέντρο της πόλης ή έξω απ' αυτήν.

Γιατί όχι οργανωμένες σχολές δασικής ιππασίας και διαδρομές αδρεναλίνης στο Βέρμιο, όπου η φύση απλόχερα μας προσφέρει το μοναδικό σκηνικό της.

Γιατί όχι μια πίστα mountain bike, τηρώντας διεθνή στάνταρντς, για προσέλκυση παγκόσμιων διοργανώσεων.

Γιατί όχι ένα οικολογικό πάρκο, το οποίο θα προάγει την περιβαλλοντική συνειδηση και θα αποτελεί πόλο έλξης κυρίως για παιδιά, μια που θα τους παρέχει τη δυνατότητα άμεσης επαφής με τη φύση.

Γιατί όχι και ένα σκοπευτικό στάδιο με στίβο τοξοβολίας όπου με τη μέγιστη ωφέλεια θα δραστηριοποιούνται οι δεκάδες σκοπευτικοί σύλλογοι της Ελλάδος.

Γιατί όχι infokiosks - sale spots. Αυτά τα σημεία επαφής προσφέρουν συνοπτική παρουσίαση των δυνατοτήτων διημέρευσης στην περιοχή, τις προσφερόμενες δραστηριότητες, τις υποδομές φιλοξενίας, διασκέδασης και διατροφής, ενώ ταυτόχρονα παρέχουν και τη

δυνατότητα άμεσης επαφής με τις επιχειρήσεις που καλύπτουν τις απαιτήσεις των επισκεπτών, καθώς και on-line κράτηση ή προαγορά.

Πρέπει ιδιαίτερα να τονιστεί η δυνατότητα εξασφαλισμένης λειτουργίας τους και η αισθητική του χώρου ως μέσο προσέλκυσης αλλά και εύκολης προσέλασης, προκειμένου να λειτουργούν ως ολοκληρωμένα σημεία διανομής και όχι απλώς ως σημεία πληροφόρησης με ατελή χρησιμότητα.

Γιατί να μην κάνουμε ορθολογική χρήση των απορριμμάτων μας ξεκινώντας από ένα ανταποδοτικό μοντέρνο κέντρο υποδοχής τεμαχισμού και ανακύκλωσης, βελτιώνοντας την παιδεία όλων μας για τα απορρίμματα.

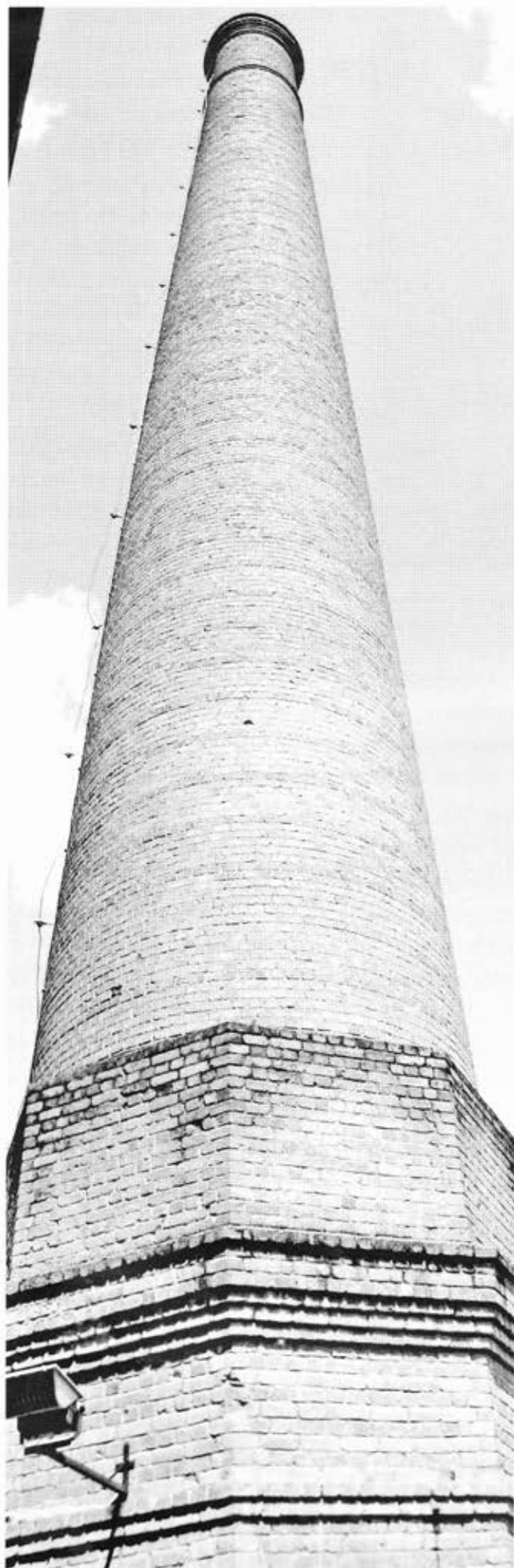
Γιατί να μην κάνουμε το Μπαλκόνι της Μακεδονίας, το πάρκο μας, ένα υπερσύγχρονο View Point με καθημερινές δράσεις στην παρατήρηση του οικοσυστήματος από τον Όλυμπο μέχρι το Καιμάκτσαλαν.

Γιατί να μην έχουμε στο κολυμβητήριό μας πρωτότυπες διεθνείς αθλητικές, αλλά και πολιτιστικές δράσεις προσελκύοντας ομάδες στόχου που ήδη υπάρχουν.

Γιατί να μην αναδειχθεί η ιαματική πηγή των Ανθεμίων με δημιουργία Ξενοδοχείου με SPA υψηλών προδιαγραφών και απαιτήσεων. Όπως ένα Costa Navarino έκανε την Καλαμάτα πρότυπο προορισμό πολλών καρατιών.

**ΔΙΟΤΙ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ
ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ ΤΗ ΝΑΟΥΣΑ
ΟΝΟΜΑΣΙΑ
ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ
ΑΝΩΤΑΤΗΣ
ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ** **N**

* Ομιλία που παρουσιάστηκε στην Ημερίδα που διοργάνωσε ο Σύλλογος των Εν Αθήναις Ναουσαίων στην Αθήνα στις 2 Δεκεμβρίου 2012, στο πλαίσιο των εορτασμών για τα 100 χρόνια από την απελευθέρωση της Νάουσας το 1912, με γενικό τίτλο «Η Νάουσα στον 21ο αιώνα».

«ΩΣ ΟΙΚΟΣ ΗΦΑΝΙΣΜΕΝΟΣ ΟΥΤΩΣ ΜΩΡΩ ΣΟΦΙΑ, ΚΑΙ ΓΝΩΣΙΣ ΑΣΥΝΕΤΟΥ ΑΔΙΕΞΕΤΑΣΤΟΙ ΛΟΓΟΙ»

ΝΑΟΥΣΑ 2013: ΑΠΟ ΤΟ
«ΜΑΝΤΣΕΣΤΕΡ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ»
ΣΕ ΑΣΗΜΗ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΠΟΛΗ

*Γράφει ο Σταύρος Οικονομίδης
Αρχαιολόγος - Ιστορικός*

Η νεότερη ιστορία της Νάουσας ξεκινάει με την καταστροφή της στα 1822. Μία καταστροφή, ένας Χαλασμός που της δίνει τον νέο της χαρακτήρα, αυτόν που θα την κάνει το «Μάντσεστερ των Βαλκανίων» με τις πρώτες βιομηχανικές μονάδες σε ολόκληρη την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Φυσικά η μεταμόρφωση από τις στάχτες της δεν συντελέστηκε μόνη της, οι άνθρωποί της την μετέτρεψαν από καμένη γη χωρίς προνόμια σε πολιτεία με οργανωμένο κοινωνικό ιστό, ισχυρή αστική τάξη και πηγή εισοδήματος και συναλλάγματος για περίπου έναν αιώνα. Και μετά;

Σε πρόσφατη σύναξη των Ναουσαίων στην Αθήνα μου δόθηκε η ευκαιρία να αναπτύξω με συντομία μερικές απλές θέσεις μου όσον αφορά στην πολιτισμική, οικονομική και κοινωνική πτώση της Νάουσας, τις τελευταίες δεκαετίες. Και σαν απόγονος, απλά, παλαιών Ναουσαίων, σαν τρίτος, σαν ένας επισκέπτης της πόλης των προγόνων μου δικαιούμαι να έχω τη δική μου άποψη για αυτή την πτώση, καθώς και για τις δυνατότητες που αυτή η πόλη έχει για να ανυψωθεί και πάλι, μέσα από τις νέες στάχτες της. Ας παραθέσω όμως αυτούσια συζήτηση με Ναουσαίους φίλους η οποία έλαβε χώρα λίγες εβδομάδες πριν.

Ερώτηση: Που πιστεύετε ότι οφείλεται η σημερινή κατάσταση της Νάουσας;

Απάντηση: Στο ότι έκλεισαν οι βιομηχανίες της.

Ερώτηση: Είναι δυνατόν να ευθύνεται για τη συνολική κατάσταση της πόλης μόνο αυτός ο τομέας;

Απάντηση: Καμία απάντηση.

Ερώτηση: Γιατί ο τουρισμός βρίσκεται ακόμα σε υποβαθμισμένο επίπεδο;

Απάντηση: Γιατί το κράτος δεν ενδιαφέρεται.

Ερώτηση: Γιατί η Νάουσα με τη Σχολή του Αριστοτέλη δεν είναι ενταγμένη στο αρχαιολογικό πλαίσιο Θεσσαλονίκης, Πέλλα, Βεργίνα, Δίον; Γιατί σε όλους τους άλλους αρχαιολογικούς χώρους οι επισκέπτες από όλο τον κόσμο δίνουν το παρών ενώ σε ιδιαίτερης ομορφιάς και ιστορικής σημασίας αρχαιολογική θέση σαν αυτή της Μιέζας δεν πατάει ψυχή;

Απάντηση: Γιατί το Υπουργείο Πολιτισμού μας αγνοεί.

Ερώτηση: Γιατί σε έναν από τους πλέον γόνιμους κάμπους της Μακεδονίας βλέπω μόνο κάτι γεροντάκια να εργάζονται και είναι σε γενικές γραμμές αφημένος στη μοίρα του;

Απάντηση: Καμία απάντηση.

Είναι μόνο λίγες ερωταπαντήσεις αυτές, ακολούθησαν και άλλες οι οποίες με εντυπωσίασαν ως προς την εμμονική μετατόπιση της ευθύνης σε: Υπουργείο Πολιτισμού, Κράτος, κλεισμένες βιομηχανίες. Οι άλλοι πάντα, ποτέ εμείς.

Εκείνο που ένας τρίτος, ένας «ξένος», ένας επισκέπτης βλέπει δεν είναι τίποτε άλλο από μια μικρογραφία του τι συμβαίνει σε ολόκληρη την χώρα τις τελευταίες δεκαετίες. Δεν είναι ναουσαίκο φαινόμενο, αλλά είναι, εντούτοις, φαινόμενο και της Νάουσας, όπως και της υπόλοιπης Ελλάδας. Πηγή του κακού: η αδιαφορία για τον τόπο, η διάθεση εξασφάλισης μιας ατομικά περιορισμένης και εγωκεντρικής ευημερίας, ο άνευ προηγουμένου λήθαργος, το βάλτωμα της κοινωνικής και της συλλογικής πρωτοβουλίας, η έλλειψη ατομικής πρωτοβουλίας.

Δεν διαφέρει η ψυχολογία ενός ανθρώπου από αυτή μιας πολιτείας. Και τα σημάδια είναι εμφανή: η Νάουσα υποφέρει από σύνδρομο κατάθλιψης. Η ανημπόρια στα αδιέξοδα, η απουσία διάθεσης για δράση, η μετάθεση των προβλημάτων σε «άλλους», αυτά είναι τα συμπτώματα της κατάθλιψης και ρωτήστε όποιον ψυχολόγο θέλετε, αυτό θα σας πει. Και όμως. Σκεφτείτε κάτω από ποιές συνθήκες, επί οθωμανικού ζυγού, κάποιοι κυνηγημένοι χωριάτες από την Όσλιανη, σε μια περίοδο σήψης της οθωμανικής αυτοκρατορίας και γενικότερου κοινωνικού, εθνικού και πολιτιστικού μαρασμού μετέτρεψαν αυτή την κατάσταση μετουσιώνοντάς την από κώπο σε άνθος.

Οι πρώτες βιομηχανίες της Μακεδονίας, των Βαλκανίων, μιας επικράτειας ολόκληρης άνθισαν κάτω από τέτοιες συνθήκες. Ο κάμπος της Νάουσας ξαναέγινε «Κήπος του Μίδα» όταν κάποια οικογένεια σκέφτηκε να φυτέψει για πρώτη φορά ροδάκινα εκεί. Μικροί και αδύναμοι Ναουσαίοι ξενιτεύτηκαν όχι για να ξεχάσουν την πατρίδα τους αλλά για να φέρουν πίσω σε αυτήν τεχνολογία, κεφάλαια μαζεμένα με κόπο και να

...η ανημπόρια στα αδιέξοδα, η απουσία διάθεσης για δράση, η μετάθεση των προβλημάτων σε «άλλους», αυτά είναι τα συμπτώματα της κατάθλιψης...

επενδύσουν σε αυτήν. Και μην μου πείτε ότι η περίοδος του Εθνικού Διχασμού ήταν πιο εύκολη από τη σημερινή. Μην μου πείτε ότι η τρομαχτική κατάντια που ακολούθησε την εγκατάσταση εκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων από τις Χαμένες Πατρίδες, με προβλήματα επιβίωσης και συνύπαρξης ήταν ελαφρύτερη από τη σημερινή.

Μην μου πείτε ότι ο οθωμανικός ζυγός, η περίοδος των εθνικών τραγωδιών, τα ταραγμένα χρόνια του Μακεδονικού Αγώνα και των Βαλκανικών Πολέμων, τα χρόνια της Μικρασιατικής Καταστροφής, η Κατοχή και ο Εμφύλιος, όπως και η Μετεμφυλιακή εποχή πρόσφεραν πρόσφορο έδαφος για την οικονομική άνθιση της Νάουσας. Θα είναι ντροπή μας και μόνο να το σκεφτούμε αυτό.

Αδέρφια και πατριώτες Ναουσαίοι: δεν είναι τυχαίο ότι ο μύθος (ο οποίος αντανάκλα πάντα μια μεγάλη αλήθεια) τοποθέτησε τους «Κήπους του Μίδα» στα μέρη μας. Δεν είναι τυχαίο ότι αυτή η ευλογημένη γη της Νάουσας την έκανε να αναδειχθεί και να συγκροτηθεί στο παρελθόν σε μέγιστη αγροτική Γη της Επαγγελίας. Δεν είναι τυχαίο το ότι μέσα από τις δυσκολίες και τις ακατανόητες για εμάς σήμερα δύστροπες συνθήκες οι πρόγονοί μας στοχάστηκαν στα δικά τους αδιέξοδα και τα έλυσαν ορθολογικά, οργανωμένα, μονιασμένα.

Δεν είναι τυχαίο το ότι αντιθέτως επήλθε μαρasmus, όταν επικράτησε η σιγουριά και ίσως και η αλαζονεία που γεννά η απόλυτη σιγουριά για τα πράγματα.

Δεν θα επαναλάβω τις ώριμες σκέψεις που έγιναν προτάσεις καλών φίλων, αδελφών, Ναουσαίων για την επανάκαμψη της Νάουσας σε όλα τα επίπεδα. Και ούτε εγώ, ένας απλός επισκέπτης της πατρίδας των προγόνων μου, είμαι ο κατάλληλος να υποδείξει τις λύσεις, παρά μόνο να επισημάνει τα προβλήματα με το μάτι του τρίτου.

Ωστόσο, ένας από τους λιγότερο διαφμισμένους αρχαιολογικούς και ιστορι-

Ο φυσικός πλούτος του Βερμίου, τα χιονοδρομικά κέντρα, τα ορεινά μονοπάτια παραμένουν ακόμη ανεκμετάλλευστα

κούς χώρους του Κόσμου, η Σχολή του Αριστοτέλη, μπορεί να λειτουργήσει ως σημείο μιας αρχικής αναφοράς για την πόλη της Νάουσας.

Όχι μόνο με ένα «πολιτιστικό» κέντρο άδειο και κλειστό, όχι μόνο με μία κατεστραμένη πινακίδα στον Κοπανό που αντί να οδηγεί τον επισκέπτη τον αποπροσανατολίζει, όχι μόνο με τον ίδιο τον χώρο αλλά με συγκρότημα εγκαταστάσεων γύρω από αυτόν, με μουσείο, με αίθουσες διεθνών συνεδρίων και με την κατάλληλη προβολή, την απαραίτητη αγάπη των κατοίκων, την διαρκή διαφήμιση.

Το Υπουργείο Πολιτισμού μπορεί να μην έχει εντάξει αυτόν τον σπάνιο θησαυρό της Σχολής του Αριστοτέλη στους αρχαιολογικούς χώρους με εισιτήριο. Μπορεί να έχει αδιαφορήσει σε μεγάλο βαθμό, αλλά είναι στο χέρι της Νάουσας και των κατοίκων της η εκμετάλλευση αυτού του θησαυρού. Η Θεσσαλονίκη δεν είναι μακριά, ο δρόμος που ενώνει τους μεγαλύτερους μακεδονικούς αρχαιολογικούς

...δεν είναι τυχαίο ότι η ευλογημένη γη της Νάουσας την έκανε να αναδειχθεί στο παρελθόν σε μέγιστη αγροτική Γη της Επαγγελίας...

Η μεγάλη ανάπτυξη στο Μπάνσκο της Βουλγαρίας πρέπει να αποτελέσει οδηγό για τον χειμερινό τουρισμό της Νάουσας

χώρους της Πέλλας και της Βεργίνας δεν είναι μακριά. Η ουσιαστική συνεργασία με γραφεία ταξιδιών από την πρωτεύουσα της Μακεδονίας και από την Αθήνα, η έξυπνη διαδικτυακή προβολή του χώρου, μαζί με την απαραίτητη αναδιάρθρωση του τουρισμού της Νάουσας μόνο «καρπούς του Μίδα» μπορούν να φέρουν. Περνώντας στην αναδιάρθρωση του τουρισμού της Νάουσας θα μπορούσε κανείς να αναφερθεί στην ατομική/συλλογική πρωτοβουλία. Ποιός είπε ποτέ ότι μόνο τα ελληνικά νησιά είναι σε θέση να φέρουν ξένους τουρίστες; Ποιός είπε ότι μια πόλη σαν την Νάουσα δεν μπορεί να έχει τουριστικά γραφεία με μεγάλη δραστηριότητα σε όλα τα Βαλκάνια κάνοντας αυτό που οι Βούλγαροι πετυχαίνουν με

το Μπάνσκο τα τελευταία χρόνια; Ο φυσικός πλούτος του Βερμίου, τα χιονοδρομικά κέντρα, τα ορεινά μονοπάτια, είναι σε σύγκριση με αντίστοιχες περιοχές, ΑΝΕΚΜΕΤΑΛΕΥΤΑ. Έθιμα και τοπικές εορτές όπως οι Μπούλες και Γενίτσαροι είναι γνωστά μόνο σε εθνικό επίπεδο. Που είναι οι πανταχού παρόντες Ιάπωνες τουρίστες με τις κάμερές τους; που είναι οι Ευρωπαίοι και άλλοι τουρίστες σε τέτοια μοναδικά, αυθεντικά δρώμενα; Αν κάποτε οι αγροτικοί συνεταιρισμοί έδιναν ψωμί στους Ναουσαίους σήμερα αυτό θα μπορούσε να ισχύσει για τους τουριστικούς συνεταιρισμούς.

Με τα κρασιά της, την κουζίνα της και τα έθιμά της, με τον φυσικό της πλούτο, τα ανεκμετάλλευστα αρχαία της και τα μουσεία της, η Νάουσα ΟΦΕΙΛΕ να ήταν πιο μπροστά στις μέρες μας. Αρκεί να σκεφτεί κανείς τον αριθμό των ξενοδοχειακών μονάδων της μέχρι και πριν λίγα χρόνια, από τους χαμηλότερους σε ολόκληρη τη χώρα, ενδεικτικό της ΑΠΟΞΕΝΩΣΗΣ της Νάουσας από τα νέα ρεύματα, τις νέες ανάγκες, τις νέες απαιτήσεις των επισκεπτών.

Αποξένωση! Η λέξη κλειδί αυτού του κειμένου! Απαξία της γης της Νάουσας, και αν τα ροδάκινα δεν «πουλάνε» πια σκεφτείτε άλλες καλλιέργειες. Νεολαία που έχει καταπέσει στο επίπεδο του κλαυθμώνος ικέτου για εργασία... όταν η γη περιμένει εκεί έξω να αγαπηθεί, να συντηρηθεί, να ξαναζήσει μέσα από νέες καλλιέργειες, νέες λύσεις, νέες αποδοτικότητες.

Ας μην σταθούμε στην καταπιεστική κατάσταση της ατομικής και της συλλογικής κατάθλιψης. Ας φτιάξουμε ξανά την Ελλάδα. Και αυτό είναι ΜΟΝΟ στο δικό μας χέρι. ■

...με τα κρασιά,
την κουζίνα,
τα έθιμά της,
με τον φυσικό
της πλούτο, τα
αρχαία και τα
μουσεία της, η
Νάουσα όφειλε
να ήταν πιο
μπροστά στις
μέρες μας...

* Ο Στούρος Οικονομίδης είναι Αρχαιολόγος-Ιστορικός, Adjunct Professor of Archaeology, Arcadia University, Glenside, College for Global Studies, Πρόεδρος Ινστιτούτου Διαβαλκονικής Πολιτισμικής Συνεργασίας, Διευθυντής της Ελληνοαλβανικής αρχαιολογικής Αποστολής

ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΣΤΗ ΝΑΟΥΣΑ ΤΟΝ 21ο ΑΙΩΝΑ

Είναι αλήθεια ότι η Νάουσα είναι μια πόλη με πλούσια παράδοση τόσο στον οικονομικό (αγροτικό και βιομηχανικό), όσο και στον πολιτιστικό τομέα. Στον πρωτογενή τομέα κυριαρχούν οι οπωροκαλλιέργειες και οι συναφείς προς αυτές δραστηριότητες, ενώ στον δευτερογενή τομέα καθοριστική για την τοπική κοινωνία είναι (ήταν;) η παρουσία του κλάδου της κλωστοϋφαντουργίας, κλάδος που βρίσκεται σε κρίση τα τελευταία χρόνια και επηρεάζει αρνητικά την οικονομία της περιοχής.

*Γράφει ο
Αλέξανδρος Γ. Οικονόμου,
Αρχιτέκτων Μηχανικός-Πολεοδόμος*

Οι άλλες βιομηχανικές εγκαταστάσεις της περιοχής αφορούν κυρίως στην επεξεργασία και τυποποίηση των αγροτικών προϊόντων (ψυγεία, διαλογητήρια, βιομηχανίες γεωργικών μη-

χανημάτων κλπ). Η απασχόληση των κατοίκων του Δήμου Νάουσας ανά τομέα έχει μεταβληθεί δραματικά τα τελευταία χρόνια. Εκεί που στη δεκαετία του 1980-1990 συγκεντρώνονταν

στον δευτερογενή τομέα με ποσοστό 43,3% και ειδικότερα στην μεταποίηση, τη δεκαετία 1991-2001 και περισσότερο την περίοδο 2001-2010 παρατηρείται μια σαφής στροφή της οικονομίας στον τριτογενή τομέα που έχει ως αιτία την αποβιομηχάνιση της περιοχής και μεγάλο ποσοστό ανεργίας.

Σε αντίθεση με την κλωστοϋφαντουργία, ο τομέας της οινοποίησης βρίσκεται σε άνθηση, παρ' όλα τα σοβαρά προβλήματα διάθεσης που αντιμετωπίζει τα τελευταία χρόνια. Η ποιότητα των κρασιών της περιοχής έχει αναγνωρισθεί διεθνώς (η Νάουσα ανακηρύχθηκε το 1987 Διεθνής Πόλη Αμπέλου και Οίνου). Μέσα στα όρια της Αμπελουργικής Ζώνης Ονομασίας Προέλευσης έχουν αναπτυχθεί σημαντικοί αμπελώνες και έχουν ιδρυθεί οικογενειακά ή και μεγαλύτερα οινοποιεία, όλα σχεδόν επισκέψιμα, και ενταγμένα στο δίκτυο των Δρόμων του Κρασιού της Μακεδονίας.

Ο τριτογενής τομέας είναι αρκετά περιορισμένος. Κυρίαρχος κλάδος είναι το λιανικό εμπόριο, ενώ από πλευράς δημοσίων υπηρεσιών, πλην των υπηρεσιών του Δήμου, ελάχιστες είναι οι υπηρεσίες που εξυπηρετούν την περιοχή, με τάση και αυτές οι ελάχιστες που έχουν απομείνει να συγκεντρωθούν στην πρωτεύουσα του νομού τη Βέροια.

Ως προς τον τουρισμό, η ευρύτερη περιοχή της Νάουσας διαθέτει μια ποικιλία τουριστικών πόρων: Αρχαιολογικοί χώροι, παραδοσιακοί οικισμοί, ιστορικός χαρακτήρας της περιοχής, αξιόλογα κτίρια και μνημεία και βεβαίως το φυσικό περιβάλλον του ορεινού όγκου του Βερμίου και τα χιονοδρομικά κέντρα «Σέλι» και «Πηγόδια».

Ωστόσο, η μέχρι σήμερα τουριστική ανάπτυξη δεν θεωρείται ακόμα ικανοποιητική, καθώς δεν έχει αναπτυχθεί σε όλες τις μορφές που υπαγορεύουν τα ειδικά χαρακτηριστικά της περιοχής, παρότι αρκετά μεγάλος αριθμός ξενοδοχειακών κλινών έχει προστεθεί τα τελευταία χρόνια στο δυναμικό της, ενώ διαρκής είναι η προσπάθεια του δήμου και των άλλων τουριστικών φορέων για την μόνιμη τοποθέτησή της στον τουριστικό χάρτη της χώρας.

Από όλους τους φορείς της πόλης το πρόβλημα της αποβιομηχάνισης και της ραγδαίας αύξησης της ανεργίας χαρακτηρίζεται ως το

σημαντικότερο και το πλέον έντονο από τα προβλήματα που παρουσιάζονται στην περιοχή. Η ενασχόληση του ενεργού πληθυσμού με τον τουρισμό, και κυρίως της ήπιας μορφής του (αγροτουρισμό, οικότουρισμό, περιηγητικό, θρησκευτικό, συνεδριακό τουρισμό, κλπ), θα μπορούσε να απορροφήσει ένα σημαντικό μέρος από την αυξημένη ανεργία της περιοχής. Σύμφωνα με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου Νάουσας «η ανταγωνιστικότητα της πόλης θα αυξηθεί με την βελτίωση-ανάδειξη-προστασία του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος, τη βελτίωση των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού της, την αύξηση του επιπέδου και της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών. Η τόνωση της εξωστρέφειας θα είναι απόρροια της δημιουργίας δικτύων για την προβολή του οικονομικού, κοινωνικού, ιστορικού, πολιτισμικού, τουριστικού περιεχομένου της...».

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Σήμερα, θα ήθελα να επικεντρωθώ περισσότερο στον Πολιτιστικό τουρισμό, ο οποίος εκτιμώ ότι είναι ένας από τους σημαντικούς παράγοντες για την αναζωογόνηση της οικονομίας της περιοχής στα επόμενα χρόνια.

Ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί ένα ιδιαίτερο είδος τουρισμού. Αποτελεί το καλύτερο μέσο για την αντιμετώπιση της εποχικότητας του τουριστικού ρεύματος και συμβάλει στην καλύτερη χρονική κατανομή του. Αυτό σημαίνει αυξημένα έσοδα καθ' όλο τον χρόνο και μεγαλύτερη εισροή ξένου συναλλάγματος για την χώρα ή τον τόπο υποδοχής.

Επιδιώκει την ενεργοποίηση του νεότερου πληθυσμού στην οικονομική ζωή του τόπου μέσω της δημιουργίας ευκαιριών και την ευαισθητοποίησή του στην διατήρηση και ανάπτυξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, όχι θεωρητικά, αλλά σε ενεργή δράση, στην ανάδειξη της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας, με στόχο η περιοχή να γίνει πόλος έλξης και να φέρει υγιή ανάπτυξη.

Έτσι η ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού μπορεί να συμβάλει σε οικονομικά και κοινωνικά οφέλη για την τοπική κοινωνία με

...ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί το καλύτερο μέσο για την αντιμετώπιση της εποχικότητας του τουριστικού ρεύματος με αυξημένα έσοδα καθ' όλο το χρόνο...

Το πλούσιο φυσικό περιβάλλον δεν αρκεί από μόνο του στην προσέλκυση τουριστών

- την αύξηση της απασχόλησης.
- τη δημιουργία μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- τη δημιουργία απαραίτητων υπηρεσιών
- την ανύψωση του πολιτιστικού επιπέδου.
- τη βελτίωση του τοπικού περιβάλλοντος

και να αποτελέσει ένα εργαλείο για την αξιοποίηση της πολιτιστικής παράδοσης και παραγωγής ενός τόπου. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τη σύμπλευση του οικονομικού (επιχειρηματικού και εμπορικού) δυναμικού, αλλά και του πολιτιστικού και καλλιτεχνικού δυναμικού μιας περιοχής μέσα από κοινούς στόχους και ορόματα.

Κάθε τόπος αξιοποιώντας την πολιτιστική του παράδοση αλλά και την υπάρχουσα καλλιτεχνική του παραγωγή, αφού λάβει υπόψη του επιτυχημένα μοντέλα σε άλλες χώρες και πόλεις και αξιοποιήσει το έμφυτο δυναμικό του και κυρίως τους νέους επιστήμονες και εργοζομένους, μπορεί να δημιουργήσει ένα ιδιαίτερο τουριστικό προϊόν, που να εμπλέκει την τοπική οικονομία στη διαχείριση και την εκμετάλλευσή του ώστε τα οφέλη του, σε μακροπρόθεσμο επίπεδο, να επιστρέφουν στην τοπική οικονομία και να την ανατροφοδοτούν. Όπως επισημαίνουν οι ειδικοί μελετητές του χώρου, «οι πολιτιστικές εκδηλώσεις αποτελούν έναν από τους πιο συναρπαστικούς και γρήγορα αναπτυσσόμενους τύπους ψυχαγωγίας, επιχειρηματικότητας και φαινομένων σχετιζόμε-

νων με τον τουρισμό. Ο οικονομικός ρόλος των φεστιβάλ και άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων, λειτουργεί ως καταλύτης για την προσέλκυση επισκεπτών και αυξάνει τον μέσο όρο των δαπανών και της παραμονής τους στον τόπο. Μπορεί ακόμα να παίξουν και το ρόλο του *image maker* δηλ. της δημιουργίας ενός ιδιαίτερου προφίλ για τον τουριστικό προορισμό, δίνοντας του μία ξεχωριστή θέση στην αγορά, προσδίδοντας του ανταγωνιστικό πλεονέκτημα».

Ο πολιτιστικός τουρισμός συνδυάζεται πολύ καλά με άλλες εναλλακτικές μορφές τουρισμού υπαίθρου και συνεισφέρει στη δημιουργία ενός ελκυστικού διαφοροποιημένου τουριστικού προϊόντος. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι πολιτιστικό τουρισμό έχουμε όταν ο επισκέπτης θέλει να κατανοήσει και να εκτιμήσει τον βασικό χαρακτήρα ενός τόπου και τον πολιτισμό του ως σύνολο, όταν θέλει να νιώσει την ιστορία του. Είναι αυτός που θέλει να αισθανθεί ότι ζει μέσα σε έναν άλλο πολιτισμό, που θέλει την εμπειρία μιας πολιτιστικής «περιπέτειας». Έτσι, ενδιαφέρεται για:

- την ιστορία, την αρχαιολογία και τα μνημεία
- τις τέχνες και την αρχιτεκτονική
- τον τρόπο ζωής των κατοίκων της περιοχής, τα ήθη και έθιμα
- το φαγητό, το κρασί και την τοπική παραγωγή
- την κοινωνική, οικονομική και πολιτική δομή
- τη μορφολογία της περιοχής

...συνδυάζεται πολύ καλά με άλλες εναλλακτικές μορφές τουρισμού υπαίθρου και συνεισφέρει στη δημιουργία ενός ελκυστικού τουριστικού προϊόντος...

Η περίοδος της Αποκριάς, πόλος έλξης χιλιάδων επισκεπτών στην πόλη της Νάουσας

• τα διάφορα φεστιβάλ, πανηγύρια και εκδηλώσεις

Για τις περισσότερες περιοχές, ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί ένα μόνο στοιχείο ενός ευρύτερου πλέγματος, στο οποίο εντάσσονται και άλλες δραστηριότητες, όπως μακρινοί περίπατοι, φυσιολατρικός αθλητισμός κλπ. Αναδεικνύει την τοπική ταυτότητα στο σύνολό της, μαζί με την αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος και των υπολοίπων ιδιοτήτων χαρακτηριστικών της κάθε περιοχής.

Σύμφωνα με τις έρευνες, το προφίλ των πολιτιστικών τουριστών (σε σχέση με εκείνο των τουριστών που ακολουθούν τον μαζικό τουρισμό) φαίνεται να έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- ηλικία 45 ως 64 χρόνων
- οι γυναίκες είναι περισσότερες από τους άντρες
- ανωτέρου μορφωτικού επιπέδου
- υψηλότερο εισόδημα
- Ξοδεύουν 10 ως 15% περισσότερα για κάθε ημέρα τοξιδιού
- Ξοδεύουν περισσότερα σε καταναλωτικά προϊόντα όπως σουβενίρ, χειροποίητα είδη, ρουχισμό κλπ.

Οι υποδομές του πολιτιστικού τουρισμού
Η ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού δεν μπορεί να γίνει απλώς με πρωτοβουλία κάποιων επιχειρηματιών του τουρισμού που σχεδιάζουν

μεμονωμένες δραστηριότητες. Απαιτεί τη συνεργασία του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα σε τοπική βάση. Απαιτεί έναν οργανωμένο σχεδιασμό από την κοινότητα με ενεργοποίηση όλων των τοπικών παραγόντων. Ο σχεδιασμός αυτός, όμως, μπορεί και πρέπει να ενισχυθεί κεντρικά από τους κρατικούς φορείς, ιδιαίτερα στην παραγωγή πολιτιστικών τουριστικών προϊόντων.

Βασικά εργαλεία για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού είναι οι νέες τεχνολογίες. Με σχετικά μικρό κόστος μπορούν να χρησιμοποιηθούν πολύ αποτελεσματικά σε όλα τα στάδια του σχεδιασμού: από την προβολή του τόπου για την προσέλκυση τουριστών μέχρι την παρουσίαση της πολιτιστικής κληρονομιάς και μέχρι την κατασκευή πολιτιστικών τουριστικών προϊόντων και την τοπική παραγωγή.

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΝΑΟΥΣΑ

Σε σχέση με τα παραπάνω η Νάουσα και η περιοχή της διαθέτει ένα τεράστιο απόθεμα ενδιαφερόντων που θα μπορούσαν να ενταχθούν σχηματικά στα λεγόμενα «πολιτιστικά προϊόντα». Απ' τη μια μεριά η πλούσια αρχαιολογική αλλά και η νεώτερη παραδοσιακή και βιομηχανική της κληρονομιά, που μέχρι σήμερα δεν είναι σχεδόν καθόλου αξιοποιημένη, απ' την άλλη το εξαιρετικό φυσικό περιβάλλον, σε συνδυασμό με τις σύγχρονες πολιτιστικές δραστηριότητες που αναπτύσσουν οι πολιτιστικοί της φορείς,

...βασικά εργαλεία για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού είναι οι νέες τεχνολογίες: με μικρό κόστος μπορούν να χρησιμοποιηθούν αποτελεσματικά...

αποτελούν ένα ευρύτατο πεδίο δράσης για την δημιουργία και ανάπτυξη ρεύματος πολιτιστικού τουρισμού προς όφελος των κατοίκων της στα δύσκολα χρόνια που διágουμε.

ΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

1. ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΑΡΧΑΙΑΣ ΜΙΕΖΑΣ

Η περιοχή του Βερμίου, όπου σήμερα βρίσκονται η Νάουσα και όπου ο Ηρόδοτος τοποθετεί τους περίφημους «**Κήπους του Μίδα**», κατοικήθηκε απ' τα αρχαιότατα χρόνια. Εκτεταμένα ερείπια στην περιοχή μεταξύ της σημερινής Νάουσας και των γειτονικών οικισμών της πεδιάδας υποδεικνύουν τον χώρο μιας σημαντικής

Το αρχαίο θέατρο της Μιέζας στο οποίο συνεχίζονται οι εργασίες αναστήλωσης του από την ΙΖ' ΕΠΚΑ

πόλης της αρχαιότητας, που βρισκόταν μεταξύ της Βέροιας και της Έδεσσας. Το όνομα της πόλης αυτής ήταν **Μιέζα**. Κατά τους τοπικούς μύθους, τα τρία τέκνα του μυθικού βασιλιά της περιοχής **Βέρη**, έδωσαν τα ονόματά τους οι μεν κόρες του στις δύο σημαντικές πόλεις της Ημαθίας, **Βέροια** και **Μιέζα**, ενώ ο γιος του **Όλγανος** μεταμορφώθηκε σε ποτάμιο θεό και έδωσε το όνομά του στο ποτάμι Αράπιτσα.

Η αρχαία Μιέζα και οι κώμες της με τα νεκροταφεία τους αποτελούν ένα σύνολο μνημείων εξίσου σπουδαίο για την ιστορία της αρχαίας Μακεδονίας με εκείνα του άλλου σημαντικού χώρου του νομού Ημαθίας, της Βεργίνας.

Στα όρια της αρχαιολογικής περιοχής περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων:

- οι Μακεδονικοί τάφοι, μεταξύ Κοπανού και Λευκαδίων
- ο χώρος του θεάτρου και της αγοράς της αρχαίας Μιέζας
- η ρωμαϊκή έπαυλη στη θέση Μπαλτανέτο
- η Σχολή του Αριστοτέλη στη θέση «Ισβόρια»

Ήδη στον χώρο αυτό, με την κατασκευή του Πολιτιστικού Κέντρου «Χρήστος Λαναράς» πραγματοποιούνται σημαντικές εκδηλώσεις τοπικού αλλά και διεθνούς ενδιαφέροντος (ημερίδες, συνέδρια, εκπαιδευτικά προγράμματα κλπ).

Επιδιώκεται ο χώρος αυτός να γίνει πόλος έλξης επισκεπτών, οι οποίοι θα μπορούν παράλληλα να χαρούν και όλα τ' άλλα που ο ευλογημένος αυτός τόπος μπορεί να προσφέρει, την όμορφη φύση, το βουνό, τη φιλοξενία των κατοίκων. Ο συνδυασμός της ανακάλυψης της αρχαίας κληρονομιάς μαζί με την ανακάλυψη των σύγχρονων δυνατοτήτων της περιοχής, των φυσικών της ιδιοτεροτήτων, της παράδοσης, της γαστρονομίας της, των τοπικών αγροτικών προϊόντων και της τελετουργίας της αμπέλου και του οίνου αποτελεί σίγουρα το κύριο ζητούμενο.

2. Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΠΟΛΗ

Το παλιό με το καινούργιο συνυπάρχουν στη σημερινή Νάουσα: Δίπλα στα παλιά αρχοντικά ή τα πιο μικρά σπίτια με την χαρακτηριστική μακεδονική αρχιτεκτονική και τις βιομηχανικές αισθητικές επιδράσεις, σύγχρονες κατασκευές, αν και όχι πάντα το ίδιο όμορφες, συνθέτουν, μαζί με τα αιωνόβια πλατάνια και τις βρύσες στα σταυροδρόμια και τις πλατείες, την εικόνα μιας σύγχρονης πόλης μεσαίου μεγέθους, με ενδιαφέρον εμπορικό κέντρο, πλούσιο πολιτιστικό και αθλητικό εξοπλισμό (Χειμερινό και Θερινό θέατρο, Πολιτιστικό Κέντρο, Δημοτικό Ωδείο, Αθλητικά και χιονοδρομικά κέντρα κλπ) και πολλά κέντρα αναψυχής για κάθε ηλικία.

Σύγχρονα οινοποιεία και μικρότερες οικογενειακές επιχειρήσεις συνεχίζουν και σήμερα την ιδιαίτερη παράδοση στο καλό κρασί, ενώ η παραγωγή πολύ καλής ποιότητας φρούτων συμπληρώνεται από ειδικές βιομηχανίες επεξεργασίας και τυποποίησης των προϊόντων αυτών, τα οποία εξάγονται σ' όλες τις χώρες της Ευρώπης.

Και πολύ κοντά στην πόλη οι θαυμάσιες Εξοχές της. Το βουνό με την πλούσια βλάστηση και τα δροσερά νερά διαδέχεται τους περίφημους ναουσαίικους οπωρώνες και αποκαλύπτει στους λάτρεις της φύσης ομορφιές απερίγραπτες.

3. ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥΣ

Ο μέχρι πρόσφατα σε λειτουργία και νυν υπό εκκαθάριση Δημοτικός Πολιτιστικός Οργανισμός Νάουσας, με το Πολιτιστικό Κέντρο και την Εστία Μουσών-Δημοτικό Ωδείο, αποτελούσαν τους βασικούς πολιτιστικούς φορείς από πλευράς δήμου, με σημαντική κτιριακή και υλικοτεχνική υποδομή, έχοντας αναπτύξει αρκετούς τομείς πολιτιστικής και καλλιτεχνικής δημιουργίας (σχολές μουσικής, χορού, θέατρο, κινηματογράφο, εικαστικά εργαστήρια, βιβλιοθήκη κλπ).

Οι διάφοροι πολιτιστικοί και αθλητικοί σύλλογοι από τη μεριά τους στηρίζονται κυρίως στην εθελοντική προσφορά των μελών τους και με θρησκευτική θα λέγαμε ευλάβεια μελετούν, συντηρούν και προβάλλουν τις παραδόσεις του τόπου. Αντιμετωπίζουν όμως πολλά προβλήματα στη λειτουργία τους και στην παραπέρα ανάπτυξη των υπηρεσιών που προσφέρουν στην πόλη που έχουν να κάνουν με την ικανοποιητική στέγασή και την οικονομική τους ρευστότητα, αλλά και με την στελέχωσή τους με εξειδικευμένο προσωπικό, όπου και όταν απαιτείται.

Ο Δήμος βέβαια έρχεται αρωγός σ' αυτές τις προσπάθειες προσφέροντας, κατά το δυνατόν, υλικοτεχνική βοήθεια, ή μερικές φορές υλοποιώντας δράσεις προς όφελος συλλόγων, όπως για παράδειγμα η πλήρης αναστήλωση του κτιρίου του σπασμοτριβείου «Μάκη» για λογαριασμό του ιστορικού συλλόγου «Γενίτσαροι και Μπούλες» ή τη βοήθεια για την απόκτηση ιδιόκτητης στέγης του Λυκείου Ελληνίδων.

Μια σειρά πολιτιστικών δράσεων, που από παλιά ανέπτυξαν τόσο οι σύλλογοι όσο και ο Πολιτιστικός Οργανισμός του Δήμου, έδωσαν στην πόλη έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα και διαμόρφωσαν μια προς τα έξω εικόνα της αρκετά ενδιαφέρουσα. Ως τέτοιες δράσεις αξίζει να αναφερθούν επιγραμματικά τα φολκλорικά φεστιβάλ που διοργανώνει ο CIOFF-ΠΥΡΣΟΣ επί 23 χρόνια, το Λύκειο Ελληνίδων & άλλοι

λαογραφικοί σύλλογοι, οι χορωδιακές συναντήσεις των Ωδείων, το Rock festival κλπ, διάφορα διεθνή συνέδρια, καθώς και το Διεθνές Φεστιβάλ Νάουσας ψηφιακών ταινιών μικρού μήκους, το γνωστό πλέον NIFF, που διάγει ήδη την δέκατη χρονιά διεξαγωγής του. Μαζί με τις άλλες πολιτιστικές «σταθερές», το ερασιτεχνικό θέατρο, τα Εικαστικά Εργαστήρια, τα μουσικά σύνολα και βέβαια τα περίφημα αποκριάτικα δρώμενα με τις Μπούλες, αποτελούν μια πολύ καλή «μαγιά» για να προδιαγράψει κανείς το μέλλον του πολιτισμού στον τόπο μας! Απαιτούνται επομένως καλά σχεδιασμένες και συντονισμένες μεταξύ τους δράσεις για την όσο το δυνατόν καλύτερη και συντομότερη ανάκαμψη

Η αναστήλωση του κτηρίου «Μάκη», αρωγός στην προσπάθεια διατήρησης της λαογραφικής παράδοσης της πόλης μέσω του εθίμου της «Μπούλας»

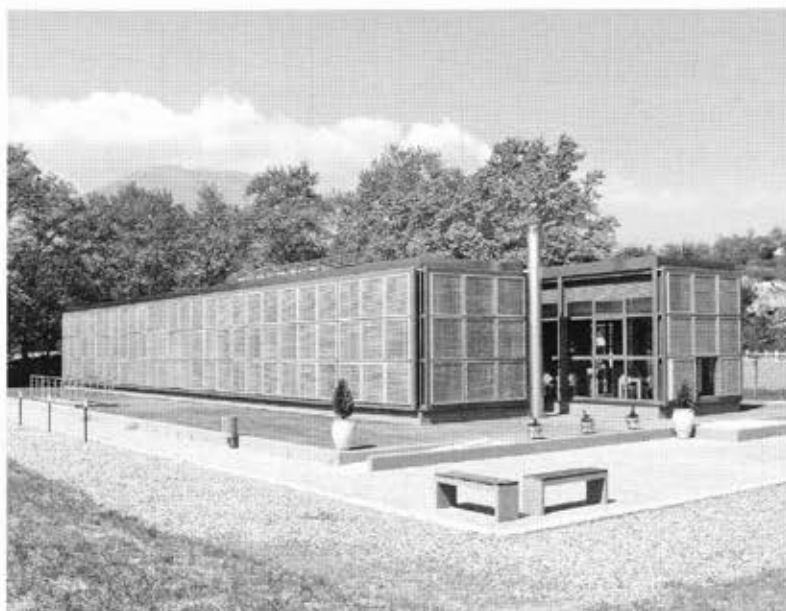
τόσο της οικονομίας της περιοχής όσο και των άλλων τομέων της κοινωνικής ζωής.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Έχει γίνει πλέον συνείδηση και γενική πρακτική ότι τα θέματα του Πολιτισμού απαιτούν τη μόνη και αποκλειστική απασχόληση ειδικών με το αντικείμενο ανθρώπων. Αν λοιπόν ο Δήμος, ως παραγωγός πολιτισμού, αλλά και ως εν δυνάμει συντονιστής των πολιτιστικών δράσεων των υπολοίπων, επιθυμεί να ξεφύγει από την ερασιτεχνική μετριότητα και τους αυτοσχεδιασμούς της τελευταίας στιγμής και ν' αποκτήσει

“πρόσωπο” ικανό να αντιμετωπίσει τις πολιτιστικές προκλήσεις του μέλλοντος, θα πρέπει να προσαρμοστεί στις σύγχρονες απαιτήσεις και να οργανωθεί κατάλληλα, χρησιμοποιώντας κάθε φορά τους κατάλληλους ανθρώπους.

Απαιτείται συντονισμός των προγραμμάτων των πολιτιστικών φορέων κατ’ έτος και βελτίωση της υπάρχουσας υποδομής που χρησιμοποιείται από όλους. Αυτό θα ενεργήσει θετικά σε σχέση με τις προτεραιότητες που τίθενται κάθε φορά, σχετικά με το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα κάθε ενέργειας και βεβαίως θα ενισχύσει την συλλογική προσπάθεια διάσωσης της πολιτιστικής κληρονομιάς και προώθησης του πολιτιστικού γίγνεσθαι.

Στο Πολιτιστικό Κέντρο της Σχολής Αριστοτέλους φιλοξενούνται σημαντικές εκδηλώσεις τοπικού αλλά και διεθνούς ενδιαφέροντος

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΝΕΩΝ & ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

Οι υφιστάμενες πολιτιστικές δράσεις οφείλουν ν’ αναβαθμιστούν και οι νέες δράσεις πρέπει να συνδέονται με τα τοπικά διαχρονικά χαρακτηριστικά της πόλης, να τα συνθέτουν δημιουργικά και να τα αναδεικνύουν, σε μια σύγχρονη κατεύθυνση, που θα απαντά στις πολιτιστικές προκλήσεις του παρόντος και του μέλλοντος, αξιοποιώντας τα δεδομένα του παρελθόντος. Προτείνονται έξι μεγάλες θεματικές ενότητες:

α. Αριστοτέλης-Μ. Αλέξανδρος

Αξιοποίηση σε όσο το δυνατόν ευρύτερο πεδίο των δύο αυτών εμβληματικών προσωπικοτήτων της αρχαιότητας που η συνύπαρξή τους στο χώρο της αρχαίας Μιέζας μπορούμε να πούμε ότι καθόρισε το μέλλον της ανθρωπότητας, με την διοργάνωση Διεθνών Συνεδρίων, Συμποσίων και άλλης μορφής επιστημονικών συναντήσεων και η προβολή της περιοχής μέσω του διαδικτύου, αλλά και ειδικών εκδόσεων.

Τα δύο μεγάλα φετινά διεθνή συνέδρια που πραγματοποιήθηκαν στο χώρο της Σχολής του Αριστοτέλη αποτελούν μια θετική εξέλιξη στην προσπάθεια του Δήμου προς αυτήν την κατεύθυνση: Πρώτα το 5ο Διεθνές Συμπόσιο με θέμα *«Το πρόβλημα του χρόνου στον Αριστοτέλη»*, το οποίο διοργάνωσε το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και το Διεπιστημονικό Κέντρο Αριστοτελικών Μελετών, και με πρωτοβουλία του Δήμου φιλοξενήθηκε για δύο ημέρες (12-13/5) στη Νάουσα και στη συνέχεια το Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο *«Ανακαλύπτοντας τον Κόσμο του Μεγάλου Αλεξάνδρου»* από 15 ως 18 Νοεμβρίου, στο πλαίσιο του *«Εικονικού Μουσείου Μέγας Αλέξανδρος: από τις Αιγές στην Οικουμένη»*, ένα πρόγραμμα της Ψηφιακής Σύγκλισης της Γενικής Γραμματείας Πολιτισμού. Και οι δύο αυτές εκδηλώσεις φιλοξένησαν διακεκριμένες επιστημονικές προσωπικότητες απ’ όλον τον κόσμο, που έμειναν κατενθουσιασμένοι από την περιοχή και τη φιλοξενία.

β. “Οίνος και Πολιτισμός”

Με αυτόν τον γενικό τίτλο η διοργάνωση σε τακτική ετήσια βάση σειράς πολιτιστικών δράσεων με θέματα που σχετίζονται με τον Οίνο και την Άμπελο, τον Διόνυσο και τα Διονυσιακά Δρώμενα, που σημαδεύουν έντονα τις τοπικές πολιτιστικές παραδόσεις. Ένταξη στο θεσμό των υφιστάμενων «μεγάλων» εκδηλώσεων των συλλόγων όπως το Διεθνές Φολκλορικό Φεστιβάλ CIOFF-ΠΥΡΣΟΥ, εμπλουτισμός τους με νέες καινοτόμες πολιτιστικές δράσεις και σύνδεση τόσο με τον αρχαιολογικό χώρο όσο και με τα αποκριάτικα δρώμενα και κυρίως τις «Μπούλες». Η ύπαρξη περιοχών αμπελοκαλλιέργειας, σε συνδυασμό με την παρουσία επισκεψίμων οινολογικών με κατάλληλες υποδομές και υπη-

ρεσίες εξυπηρέτησης επισκεπτών, αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη του οινοτουρισμού. Ο οινοτουρισμός από την πλευρά του προσφέρεται και ως συνδετικό στοιχείο μεταξύ του γαστρονομικού και πολιτιστικού τουρισμού (τοπικά-παρδοσιακά προϊόντα, παρδοσιακή κουζίνα, αγροτική κληρονομιά), ενώ προστιθέμενη αξία για την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού μιας περιοχής αποτελεί η προσφορά ποιοτικών αγροτικών προϊόντων, με ιδιαίτερη έμφαση σε εκείνα που παράγονται από τοπικές πρώτες ύλες, προϊόντα βιολογικής παραγωγής, προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης (ΠΟΠ) ή γεωγραφικής ένδειξης (ΠΓΕ).

γ. Ίδρυση Κέντρου Μελέτης και Τεκμηρίωσης Βιομηχανικής Κληρονομιάς.

Η συμβολή της Νάουσας στην ιστορία της εκβιομηχάνισης του ελληνικού χώρου, απ' τα χρόνια ακόμη της Οθωμανικής κυριαρχίας, είναι ιδιαίτερα σημαντική. Στη Νάουσα για πρώτη φορά ιδρύεται και λειτουργεί το πρώτο σύγχρονο εργοστάσιο της Μακεδονίας και ίσως ενός από τα πρώτα των Βαλκανίων.

Η πόλη διαθέτει σήμερα ένα σημαντικό αριθμό κτιρίων και εγκαταστάσεων που είναι αντικείμενο μελέτης της βιομηχανικής αρχαιολογίας και ήδη προχωρεί στην δημιουργία ενός σύγχρονου Κέντρου Μελέτης και Τεκμηρίωσης Βιομηχανικής Κληρονομιάς. Το Κέντρο αυτό αναφέρεται στην ανάπτυξη της βιομηχανίας στη Μακεδονία και ιδιαίτερα στην περιοχή του ανατολικού Βερμίου από τα χρόνια της Οθωμανικής κυριαρχίας, και θα αποτελέσει, εκτός των άλλων, ένα σοβαρό εργαλείο υπερτοπικού ενδιαφέροντος και πόλο έλξης επισκεπτών και ειδικών μελετητών.

Σε συνεργασία με το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Νάουσας ήδη έχει «στηθεί» ένα πανελλήνιο δίκτυο σχολείων με θέμα τη Βιομηχανική Κληρονομιά και τακτικά διοργανώνονται σεμινάρια, επισκέψεις και ανταλλαγές, με στόχο η Νάουσα να αποτελέσει πόλο έλξης για την έρευνα και τη μελέτη αυτού του νεότερου κλάδου της ιστορίας σε εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο.

δ. Εικαστικά Εργαστήρια

Τα Εικαστικά Εργαστήρια του Δήμου Νάουσας ξεκίνησαν ως μέρος του Δικτύου Δημοτικών

Εικαστικών Εργαστηρίων του Υπουργείου Πολιτισμού το 2001. Η γρήγορη και ποιοτική εξέλιξή τους, καθώς και η μεγάλη ανταπόκριση που είχαν στην τοπική κοινωνία, είχε σαν αποτέλεσμα να εδραιωθούν στη συνείδηση των πολιτών ως ένας από τους πιο σημαντικούς φορείς πολιτισμού της περιοχής. Παρά τις οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα τελευταία χρόνια, η δυναμική τους παραμένει η ίδια, επειδή η προσφορά τους στην πόλη είναι σημαντική και το επίπεδο πολύ υψηλό. Περιλαμβάνουν διάφορα τμήματα, όπως ζωγραφική για ενήλικες και παιδιά, αγιογραφία, σχέδιο, χαρακτηριστική, βιτρώ, κεραμική, κόσμημα, φωτογραφία, Ευλογητική κλπ., όπου διδά-

Οι κατάλληλες υποδομές των πολλών επισκεψίμων οينوποιείων της περιοχής μας αποτελούν προϋπόθεση για την ανάπτυξη του οινοτουρισμού

σκουν καλλιτέχνες αναγνωρισμένης αξίας με πολύ αξιόλογα αποτελέσματα.

Με τις νέες εγκαταστάσεις που δημιουργεί ο Δήμος για τα Εικαστικά Εργαστήρια στο παλιό εργοστάσιο της πρώην «ΕΡΙΑ», το οποίο αναδιαμορφώνεται για να φιλοξενήσει νέες χρήσεις, τα Εργαστήρια έρχονται πλέον μέσα στην πόλη, γίνονται πιο εύκολα προσπελάσιμα από το κοινό και αποκτούν δυναμική να μετεξελιχθούν σε πραγματική Σχολή Καλών Τεχνών με ό,τι αυτό συνεπάγεται για το μέλλον.

Ταυτόχρονα, η χρησιμοποίηση ενός παλιού βιομηχανικού κελύφους για νέες, σύγχρονες

Το πρώην εργαστάσιο «ΕΡΙΑ» θα στεγάσει τα Εικαστικά Εργαστήρια και άλλες πολιτιστικές δομές

χρήσεις, δείχνει πώς οι νεκροί αυτοί τεράστιοι χώροι μπορούν να επανενταχθούν στη ζωή της πόλης. Γιατί, μόνο αν φιλοξενήσουν νέες χρήσεις είναι δυνατόν να διασωθούν αυτά τα μνημεία της σύγχρονης ιστορίας μας, χωρίς να αντιμετωπίζονται ως απονεκρωμένα "γραφικά" υπολείμματα, αλλά ως ζωντανά μνημεία, μ' όλο τον απαιτούμενο σεβασμό στην ταυτότητά τους.

ε. Διεθνές Φεστιβάλ Νάουσας φιλμ και βίντεο μικρού μήκους (NIFF)

Όταν πριν από εννιά χρόνια άνοιγε τις πύλες του στη μικρή αίθουσα της Εστίας Μουσών το πρώτο φεστιβάλ ταινιών βίντεο μικρού μήκους κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί ότι τις επόμενες χρονιές το φεστιβάλ αυτό θα είχε τέτοια επιτυχία και ανταπόκριση, ώστε να γίνει διεθνές και να αναγκάζεται να απορρίπτει συμμετοχές, μόνο και μόνο για λόγους χωρητικότητας και οικονομίας χρόνου της διοργάνωσης!

Κανείς δεν πίστευε ότι αυτή η χούφτα από νέο παιδιά που συνέλαβαν την αρχική ιδέα θα κατόφερναν το ακατόρθωτο: να κινητοποιήσουν τόσους δημόσιους και ημιδημόσιους φορείς, να βρουν χρηματοδότες και διάφορους άλλους χορηγούς, να συντονίσουν επιτροπές και δημιουργούς από τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα και βέβαια να φροντίσουν για την τεχνική υποστήριξη και προβολή του εγχειρήματος και τη φιλοξενία τόσων ξένων που παρακολουθούν τις προβολές και τις άλλες εκδηλώσεις του φεστιβάλ.

Έτσι, εκεί που όλοι θεωρούν πως τίποτα πιο δεν μπορεί να γίνει σε αυτήν την πόλη και η μιζέρια της την πνίγει αφόρητα, "εισβάλει" μια ομάδα νεαρών παιδιών που φέρνει τα πάνω κάτω. Μια ομάδα παιδιών που δίνει ανάσα και γεμίζει ελπίδες, δίδοντας το μήνυμα πως τίποτα δεν χάθηκε, αφού υπάρχει και ένα υγιέστατο κομμάτι νεολογίας, έξω από κόμματα και στείρους φανατισμούς, που έχει όνειρα, όραμα, γνώσεις, φιλοδοξία, και πολύ, πάρα πολύ αγάπη για τον τόπο του και που φωνάζει με τον δικό της τρόπο. "Είμαστε και εμείς εδώ".

Η περίοδος του Φεστιβάλ είναι πραγματικό πανηγύρι για την πόλη. Με γεράτα όλα σχεδόν τα Ξενοδοχεία και τους Ξενώνες η Νάουσα μεταμορφώνεται και γίνεται διεθνής στην πράξη. Οι νέες συνεδριακές αίθουσες με υπερσύγχρονο εξοπλισμό προβολών που αποκτά η πόλη αυτήν την περίοδο ασφαλώς θα βοηθήσουν παραπέρα στην ενδυνάμωση του θεσμού.

στ. Συνέδρια

Ο τουρισμός που αναπτύσσεται με βάση τα διάφορα συνέδρια, ο λεγόμενος Συνεδριακός τουρισμός είναι ένας σημαντικός παράγοντας που αντιπροσωπεύει μια μεγάλη αγορά σε διεθνές επίπεδο και όλοι καταλαβαίνουν την αξία της προώθησής του για την τοπική οικονομία. Βασικό ρόλο για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού σε έναν τόπο, διαδραματίζει

...τα μνημεία της σύγχρονης ιστορίας μας, αν φιλοξενήσουν νέες χρήσεις είναι δυνατόν να διασωθούν και να αντιμετωπίζονται ως ζωντανά μνημεία άξια σεβασμού..

Το υπό αποπεράτωση Κέντρο Μελέτης και Τεκμηρίωσης Βιομηχανικής Κληρονομιάς

η διαθεσιμότητα των απαραίτητων υποδομών και υπηρεσιών, όπως αμφιθεάτρων, αιθουσών συνεδρίων, εκθεσιακών χώρων, καταλυμάτων, υποδομών για καφέ και εστίαση, υπηρεσιών διερμηνείας, όπως επίσης η γεωγραφική θέση, η πολιτιστική κληρονομιά μιας περιοχής και η εύκολη πρόσβαση στον τόπο πραγματοποίησης ενός συνεδρίου ή έκθεσης.

Όλα αυτά ισχύουν και με το παραπάνω στην περίπτωση της Νάουσας, που με το κατάλληλο marketing θα μπορούσε να αναδειχθεί πραγματικός Συνεδριακός προορισμός. Η ανάπτυξη στην ευρύτερη περιοχή της αρκετών Ξενοδοχειακών καταλυμάτων υψηλού επιπέδου, η ύπαρξη μιας σειράς κατάλληλων αιθουσών με δυνατότητες διερμηνείας και φυσικά όλα τα άλλα πλεονεκτήματα που διαθέτει όπως αυτά αναφέρθηκαν παραπάνω την καθιστά, χωρίς καμιά αμφιβολία ένα ιδιαίτερα ελκυστικό κέντρο για τη διοργάνωση συνεδρίων κάθε μορφής, σε κάθε εποχή του χρόνου. Αρκεί να υπάρξει η κατάλληλη στόχευση από τους τοπικούς παράγοντες και τους επαγγελματίες του κλάδου.

Επίλογος

Τελικός στόχος είναι να αναβαθμιστεί το ευρύτερο περιβάλλον λειτουργικά και αισθητικά και να λειτουργήσει ως ενοποιητικό στοιχείο για την συρραφή του κατακερματισμένου ιστορικού τοπίου, συμβάλλοντας έτσι στην ανακάλυψη της αρχαίας και νεότερης κληρονομιάς, μαζί με την αποκάλυψη των σύγχρονων δυνατοτήτων της περιοχής, των φυσικών της ιδιοτεροτήτων, της παράδοσης, της γαστρονομίας της, των φημισμένων τοπικών αγροτικών προϊόντων και της τελετουργίας του οίνου και της αμπέλου.

Θα πρέπει να επομένως να γίνει επεξεργασία ενός συνόλου προτάσεων προβολής, μέσω των οποίων η περιοχή θα γίνει γνωστή στο ευρύ κοινό, θα κατασταθεί ισότιμο ανταγωνιστική απέναντι στους γειτονικούς χώρους πολιτισμού και ψυχαγωγίας και θα διασυνδεθεί μαζί τους, ώστε να αποτελέσουν ολοκληρωμένο δίκτυο που τα στοιχεία του θα λειτουργούν συμπληρωματικά και όχι ανταγωνιστικά μεταξύ τους, επιτυγχάνοντας το μέγιστο δυνατό όφελος για το σύνολο. ■

...ένα ελκυστικό κέντρο για τη διοργάνωση συνεδρίων όλο το χρόνο, αρκεί να υπάρξει η κατάλληλη στόχευση από τους παράγοντες και τους επαγγελματίες του κλάδου...

* Ομιλία που παρουσιάστηκε στην Ημερίδα που διοργάνωσε ο Σύλλογος των Εν Αθήναις Ναυσοσίων στην Αθήνα στις 2 Δεκεμβρίου 2012, στο πλαίσιο των εορτασμών για τα 100 χρόνια από την απελευθέρωση της Νάουσας το 1912, με γενικό τίτλο «Η Νάουσα στον 21ο αιώνα».

ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

Στην Ελλάδα πραγματοποιούνται πάνω από 800 πολιτιστικά φεστιβάλ. Η Αθήνα είναι αυτή που κυριαρχεί απόλυτα σε σχέση με τις υπόλοιπες πόλεις τις Ελλάδας αναφορικά με τα διεξαγόμενα φεστιβάλ, η χαρτογράφηση των οποίων δυστυχώς δεν έχει γίνει μέχρι σήμερα επισήμως, παρόλο που στο Υπουργείο Πολιτισμού υπάρχει η «Διεύθυνση Πολιτιστικών Δράσεων» στην οποία εντάσσεται και το «Τμήμα Φεστιβάλ και Πολιτιστικών εκδηλώσεων».

Γράφει η
Μαρία Τορορή, Δικηγόρος,
Διπλ. μεταπτυχ. τμήμ.
«Διοίκησης Πολιτισμικών Μονάδων»
Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Δεν υπάρχουν μελέτες σχετικά με τα οικονομικά αποτελέσματα, τις επιπτώσεις των φεστιβάλ στην ζωή του τόπου καθώς και στην συμβολή τους στην ανάπτυξη του τουρισμού, ούτε συγκριτικά και στατιστικά στοιχεία αυτών ανά έτος διεξαγωγής. Το με-

γαλύτερο ποσοστό των διεξαγόμενων φεστιβάλ στην Ελλάδα διοργανώνεται από δημοτικούς και τοπικούς φορείς (Τοπική Αυτοδιοίκηση), λιγότερο ποσοστό από εταιρίες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και το μικρότερο ποσοστό από ιδιωτικούς ή άλλους φορείς. Στις

περισσότερες μάλιστα περιπτώσεις δεν έχει γίνει από πριν έρευνα κοινού, η οποία με βάση τα αποτελέσματα της να κατευθύνει την ύπαρξη, δημιουργία και εξέλιξη των φεστιβάλ. Στα περισσότερα δε δεν υπάρχει αντίτιμο εισόδου αλλά η είσοδος είναι δωρεάν, πράγμα που δείχνει να λειτουργεί ως τροχοπέδη σε σχέση με τα ποιοτικά κριτήρια του κοινού και τις προτιμήσεις του στο επίπεδο του μάρκετινγκ. Είναι κοινός τόπος ότι τα περισσότερα φεστιβάλ ξεκίνησαν από παρέες καλλιτεχνών που αγαπούσαν την τέχνη. Κοιτίδες πολιτισμού, οι παρέες αυτές με μεράκι ξεκίνησαν ακόμη και φεστιβάλ που καθιερώθηκαν στον χρόνο ως θεσμοί, όπως αυτό του Δήμου Βύρωνα «Στη Σκιά των Βράχων» αλλά και μικρότερα φεστιβάλ, όπως το φεστιβάλ κινηματογράφου Νάουσας (ψηφιακών ταινιών μικρού μήκους).

Στην Ελλάδα τα περισσότερα περιφερειακά φεστιβάλ διοργανώνονται από την Τοπική Αυτοδιοίκηση, αυτό από την μια σημαίνει δέσμευση του Δήμου και συνέχεια του θεσμού στο μέλλον, από την άλλη όμως συνδέεται και με γραφειοκρατικές διαδικασίες, οι οποίες επιβάλλεται να ξεπερνούνται κάθε φορά. Ακόμη και σε περιπτώσεις όπου τα φεστιβάλ διοργανώνονται από ιδιωτικούς φορείς, μ' έναν τρόπο εμπλέκεται και η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Το 60% αυτών είναι θεματικά, μουσικής και θεάτρου, λιγότερα είναι πολυθεματικά. Δεν υπάρχουν οι υποδομές να τα υποστηρίξουν καθώς και οι υπηρεσίες προβολής και μάρκετινγκ αυτών, με γνώμονα την προσέλκυση επισκεπτών και επενδυτών. Τα περισσότερα από αυτά έχουν πανομοιότυπα προγράμματα, χωρίς κάποιο στοιχείο καινοτομίας. Έχουν ως σκοπούς την συμμετοχή των πολιτών, την ανάπτυξη πολιτιστικής δραστηριότητας και βελτίωσης της εικόνας της πόλης και του αισθήματος περηφάνιας χωρίς να ενδιαφέρονται για το κέρδος (στα μισά φεστιβάλ η

είσοδος είναι δωρεάν ενώ όταν υπάρχει αντίτιμο είναι μικρής χρηματικής αξίας). Σε πολύ λίγα από αυτά απασχολείται μόνιμο προσωπικό, στα περισσότερα απασχολούνται υπάλληλοι από τις Δημοτικές Επιχειρήσεις, χωρίς εκπαίδευση αλλά και χωρίς δέσμευση για το μέλλον του θεσμού. Στον σχεδιασμό τους οι έννοιες όπως αυτή του city branding, του marketing τόπου, του marketing προορισμού δεν αποτελούν θέματα προς συζήτηση. Δεν υπάρχει ένα δίκτυο ελληνικών φεστιβάλ αλλά ούτε και ένας Δημόσιος φορέας σε περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο που να τα συντονίζει και να τα προγραμματίζει με αποτέλεσμα την ίδια χρονική περίοδο να πραγματοποιούνται ταυτόχρονα δύο ή και περισσότερα.

Σ' ένα σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον, τα φεστιβάλ ως εκδηλώσεις πολιτισμού αποδεικνύεται ότι μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη του τόπου διεξαγωγής τους με πολυσχιδή και ποικίλο τρόπο:

1) Στην πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου, διότι αποτελούν χώρους διαλόγου και επικοινωνίας διαφορετικών πολιτιστικών κόσμων, αλλά και μεταξύ των συμμετεχόντων καλλιτεχνών, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη της καλλιτεχνικής δημιουργίας και εμπειρίας. Ακόμη συνδεόμενα στενά με το περιβάλλον διεξαγωγής τους συνιστούν πρόκληση

...στην Ελλάδα τα περισσότερα περιφερειακά φεστιβάλ διοργανώνονται από την Τοπική Αυτοδιοίκηση, που σημαίνει από τη μία δέσμευση του Δήμου για συνέχεια του θεσμού στο μέλλον, από την άλλη συνδέεται με χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες...

για τις τοπικές παραδόσεις ενώ ταυτόχρονα υποκινούν την καινοτομία.

2) Στην κοινωνική ανάπτυξη, συμβάλλοντας στο γόνιμο, στην αυτοσυνειδηση, στην αυτοπεποίθηση και στην δημιουργικότητα της κοινωνίας, στην κοινωνική συνοχή, στην συλλογικότητα και στην συνέργεια, αποτελούν έκφραση της τοπικής κοινωνίας προβάλλοντας ταυτόχρονα διεθνή θέματα.

3) Στην οικονομική-εμπορική ανάπτυξη, παράγοντας πολιτιστικά προϊόντα, αποτελώντας καταλύτες της αστικής ανανέωσης, με ποικίλους τρόπους, όπως διότι αναπλάθουν και αναβαθμίζουν το περιβάλλον στο οποίο διεξάγονται, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας.

4) Στην τουριστική ανάπτυξη, προσελκύοντας τουρίστες και επενδυτικά κεφάλαια, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού ως μια ειδική μορφή τουρισμού.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα πώς ένα φεστιβάλ επιδρά και διαμορφώνει άμεσα και αναπτυξιακά το περιβάλλον στο οποίο διεξάγεται είναι αυτό του Διεθνούς φεστιβάλ κινηματογράφου του Κούστεντορφ στην Σερβία. Το φεστιβάλ πραγματοποιείται σ' ένα παραδοσιακό χωριό το Ντρεβένγκραντ, το οποίο δημιουργήθηκε αποκλειστικά για να το φιλοξενεί και βρίσκεται μεταξύ των ορεινών όγκων Ζλάτιμπορ και Τάρο, στη δυτική Σερβία. Ο γνωστός σκηνοθέτης Εμίρ Κουστουρίτσα με αφορμή την ταινία του «Life is a miracle» γέννησε την ιδέα δημιουργίας του εν λόγω φεστιβάλ γι' αυτό και αυτό ονομάστηκε Κούστεντορφ (Kustendorf: λογοπαίγνιο από τη γερμανική λέξη dorf - χωριό και το υποκοριστικό του Κουστουρίτσα «Kusta»). Το χωριό αυτό αποτελείται από αγροικίες στο στυλ του 19ου αιώνα και με αφορμή το φεστιβάλ κατασκευάστηκαν σε αυτό βιβλιοθήκη, γκαλερί τέχνης, και κινηματογράφος.

Σε αυτήν την περίπτωση το φεστιβάλ δεν λειτουργεί μονάχα ως εργαλείο

αστικής αναζωογόνησης μετατρέπει μια ολόκληρη περιοχή σε ένα «κινηματογραφικό χωριό». Με αφορμή το φεστιβάλ η περιοχή της Σερβίας γίνεται γνωστή διεθνώς και φιλοξενεί κινηματογραφιστές και κοινό από όλο τον κόσμο. Καθιστά την περιοχή χώρο τουριστικού προορισμού για το κοινό καθώς και χώρο συνάντησης σπουδαστών και νέων καλλιτεχνών με σκηνοθέτες πολλές φορές καταξιωμένους στον χώρο του κινηματογράφου, όπως για παράδειγμα τους: Φατίχ Ακίν και Μαργιάν Σατραπί κ.ά., καθώς και παραγωγούς και διευθυντές άλλων μεγάλων φεστιβάλ όπως τον διευθυντή του Φεστιβάλ των Κανών Τιερί Φρεμάν.

Βασικά εργαλεία επικοινωνιακής πολιτικής ενός φεστιβάλ μπορούν να αποτελέσουν:

1) Οι νέες τεχνολογίες και το διαδίκτυο που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή, διαχείριση, μετάδοση και την προβολή του περιεχομένου και των υπηρεσιών τους. Πλέον σήμερα η τεχνολογία πληροφοριών αντιμετωπίζεται ως στρατηγικός πόρος καθώς και οι υπεύθυνοι τεχνολογίας και πληροφοριών εμπλέκονται στις αποφάσεις και την στρατηγική του μόνιτζμεντ των πολιτιστικών οργανισμών. Τα φεστιβάλ επικοινωνούν με το κοινό τους ψηφιακά μέσω μηνυμάτων από συσκευές συγκεκριμένων χρήσεων, όπως ηλεκτρονικούς υπολογιστές, 3ης γενιάς κινητά τηλέφωνα, iPad κλπ., το διαδίκτυο (π.χ. μέσα από μια καλά ενημερωμένη ιστοσελίδα του πολιτιστικού οργανισμού) καθώς και τις σελίδες κοινωνικής δικτύωσης (π.χ. facebook, tweeter κλπ.) που αποτελούν σύγχρονα μέσα επικοινωνίας με παγκόσμια εμβέλεια.

Ο Graham (1999) προτείνει να φανταστούμε το Διαδίκτυο, ως «ένα συνδυασμό βιβλιοθήκης, πινακοθήκης, στούντιο ηχογράφησης, κινηματογράφου, ταχυδρομικού συστήματος, εμπορικού κέντρου, ωρολογίου προγράμματος, τράπεζας, τάξης, εφημερίδας και

Στο Νιρβέγκραντ της Σερβίας διοργανώνεται Διεθνές Φεστιβάλ κινηματογράφου

δελτίου λέσχης. Μετά πρέπει να πολλαπλασιάσουμε τα παραπάνω μ' ένα άπειρο αριθμό και να του δώσουμε απεριόριστη γεωγραφική έκταση». Οι δυνατότητες που αυτό παρέχει για πληροφόρηση και επικοινωνία είναι πολλές και ποικίλες. Η καινοτομία που προσφέρει η χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας βοηθά σημαντικά στην αλλαγή στα κοινωνικοτεχνικά συστήματα παραγωγής, διανομής ή χρήσεως με συνέπεια την βελτίωση στο κόστος, στην ποιότητα των υπηρεσιών ή στην εξυπηρέτηση των καλλιτεχνών και του κοινού ενός φεστιβάλ κινηματογράφου.

2) Η χορηγία. Τα φεστιβάλ για να μπορούν να επιβιώσουν και να εξελιχθούν χρειάζονται χρήματα. Μια από τις πηγές χρηματοδότησης τους αποτελεί ο θεσμός της χορηγίας.

Στην σύγχρονη εποχή η χορηγία είναι μια πράξη επιχειρηματικού χαρακτήρα ανάμεσα σε κάποιον που παρέχει οικονομική υποστήριξη, αγαθά ή υπηρεσίες προς ένα καλλιτέχνη, μια καλλιτεχνική διοργάνωση ή ένα καλλιτεχνικό οργανισμό, με αντάλλαγμα δικαιώματα ή σχέσεις, προς άντληση επιχειρηματικών ωφελημάτων. Απαιτεί επαγγελματική κατάρτιση και βαθιά γνώση και σεβασμό της τέχνης. Η αποτελεσματικότητα

της συνδέεται άμεσα με τον βαθμό στον οποίο οι χορηγοί είναι διατεθειμένοι να αξιοποιήσουν τις επενδύσεις τους με πρόσθετη διαφήμιση και προωθητικές δραστηριότητες και δαπάνες.

Οι πολιτιστικοί οργανισμοί σήμερα δεν έχουν ως πηγή εσόδων τους ένα μονόχορηγό αλλά πολλαπλούς. Για την πολλαπλή χορηγία είναι απαραίτητο να υπάρχει συναίνεση των ήδη υπάρχοντων χορηγών ώστε να αποφεύγεται η σύγκρουση των συμφερόντων μεταξύ των χορηγών και οι χορηγικές συμβάσεις να κρίνονται επιτυχημένες. Βέβαια θα πρέπει να σημειωθεί ότι η χορηγία είναι μια ασταθής πηγή χρηματοδότησης διότι επηρεάζεται από τις διακυμάνσεις τόσο της αγοράς όσο και από την ευρωστία της χορηγού εταιρίας, αλλά και διότι οι χορηγικές διαδικασίες απαιτούν αρκετό χρόνο από την διαπραγμάτευση τους ως την υλοποίησή τους, όπου απρόβλεπτες οικονομικές συνθήκες μπορεί να οδηγήσουν στην ακύρωση των συμφωνηθέντων.

3) ο εθελοντισμός. Εύλογα γίνεται αντιληπτός ο ενεργός και αναγκαίος ρόλος των εθελοντών για την πραγματοποίηση των φεστιβάλ στην Ελλάδα, αν αναλογιστεί κανείς ότι η χρηματοδότηση τους μειώνεται όλο και περισσότερο

Ιδιαίτερα επιτυχημένο το Διεθνές Φεστιβάλ Αερόστατων στο Chateau-d'Oex (Ελβετία)

από τους κρατικούς φορείς (ΥΠΠΟ, Περιφέρεια, Δήμους), σε σημείο που πολλές φορές είναι δύσκολο να καλυφθούν οι ανάγκες σε προσωπικό. Δεδομένου δε ότι λίγα φεστιβάλ στην Ελλάδα απασχολούν μόνιμο προσωπικό, τα περισσότερα επειδή διοργανώνονται από την Τοπική Αυτοδιοίκηση απασχολούν δημοτικούς υπαλλήλους που τις περισσότερες φορές δεν έχουν την ανάλογη εκπαίδευση.

Ο εθελοντισμός ορίζεται ως μια συμμετοχική δράση σε μια πολιτιστική δραστηριότητα, απορρέει από την αγάπη για τον συνάνθρωπο και προϋποθέτει πνεύμα συλλογικότητας και αλληλεγγύης. Δεν έχει όρια, αγγίζει όλους ανεξαρτήτως κοινωνικής τάξεως, ηλικίας, οικονομικής κατάστασης, γνωστικού πεδίου, εθνικότητας. Όλοι μπορούν να είναι εν δυνάμει εθελοντές. Συμβάλλει στην ανάπτυξη πνεύματος κοινωνικής ευθύνης και συνοχής, ανθρωπισμού και προσφοράς. Τα φεστιβάλ που έχουν εθελοντές προσφέρουν ευκαιρίες για εκπαίδευση και ανάπτυξη σ' ένα ευρύ φάσμα δεξιοτήτων και ενθαρρύνουν την αποτελεσματικότερη χρήση των τοπικών εκπαιδευτικών, οικονομικών και κοινωνικών χώρων. Στην Ευρώπη σε χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο,

το Βέλγιο υπάρχει ένας πολύ μεγάλος αριθμός ανθρώπων που αναπτύσσουν εθελοντική δραστηριότητα. Στο Ηνωμένο Βασίλειο ο αριθμός των εθελοντών αγγίζει τους 23.000.000 ανθρώπους.

4) Η καινοτομία. Καινοτομία ορίζεται ως κάθε αλλαγή στα κοινωνικοτεχνικά συστήματα παραγωγής, διανομής ή χρήσεως που προσφέρει βελτίωση στο κόστος, την ποιότητα ή την εξυπηρέτηση εν προκειμένω του κοινού και των καλλιτεχνών. Η καινοτομία στην περίπτωση των φεστιβάλ αφορά στην δομή, στην οργάνωση, στις προσφερόμενες υπηρεσίες, στην χρήση της νέας τεχνολογίας, στην διαδικασία του μάρκετινγκ.

Η διοργάνωση ενός φεστιβάλ είναι αποτέλεσμα συνεργασίας διάφορων εμπλεκόμενων φορέων και παραγόντων. Η έννοια δε της συνεχούς ανάπτυξης καθορίζεται από την δημιουργία της ανάγκης για μια σειρά δραστηριοτήτων, όπου η ιδέα του «καινοτόμου» αντιμετωπίζεται μέσω της έννοιας του «πρωτότυπου» και των προθέσεων βελτίωσης της μονάδας. Συνεπώς η επιτυχής ανάπτυξη ενός φεστιβάλ, επηρεάζεται άμεσα από την έννοια της καινοτομίας, ως πρόσθετη αξία τόσο για την ίδια την διοργάνωση όσο και για το περιβάλλον στο οποίο

αυτή πραγματοποιείται.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Διεθνούς Φεστιβάλ Αερόστατου, που πραγματοποιείται στο τουριστικό θέρετρο των ελβετικών Άλπεων Chateau-d'Oex152, το οποίο βρίσκεται σε υψόμετρο 900 μέτρων και έχει 3.000 κατοίκους. Από το 19ο αιώνα αποτέλεσε φυσιολατρικό τουριστικό θέρετρο, διάφορες όμως ιστορικές συγκυρίες προκάλεσαν αναπόφευκτα μια πτώση στον τουρισμό της μικρής αυτής πόλης. Στην προσπάθεια του λοιπόν να επιβιώσει ανακαλύπτει την έννοια της καινοτομίας και γίνεται κέντρο «αεροστατικού τουρισμού». Φιλοξενεί κάθε χρόνο ένα δεκάημερο του Ιανουαρίου, στην κενή τουριστική περίοδο ανάμεσα στις διακοπές των Χριστουγέννων και της Αποκριάς το Διεθνές Φεστιβάλ Αερόστατου. Κατόφερε να ανακαιτίσει την φθίνουσα πορεία του, στην οποία οι γενικότερες-κλιματολογικό-οικονομικές συνθήκες το καταδίκασαν, διότι λόγω του φεστιβάλ και άλλων παράλληλων δράσεων που διοργανώνει γύρω από το αερόστατο (ιδρυση μουσείου και κέντρου εκθέσεων, θέσπιση τουριστικών πτήσεων πάνω από τις ολπικές κορυφές κλπ.) κάθε χρόνο το επισκέπτονται 65.000 επισκέπτες.

Η νέα, πρωτοποριακή και καινοτόμα ιδέα ενός φεστιβάλ αερόστατου συνέβαλε καθοριστικά στην αναβάθμιση και ανάπτυξη της περιοχής με πολλαπλασιαστικά οφέλη για τον τόπο, τόσο σε υλικό επίπεδο κατανάλωσης του τουριστικού προϊόντος (διανυκτερεύσεις, σίτιση, τοπικές αγορές) όσο και στο άυλο, συμβολικό επίπεδο της ταυτότητας του τόπου, της αναγνωσιμότητας του, της ενίσχυσης της ανταγωνιστικής θέσης του τόπου, δημιουργώντας αισθήματα περηφάνιας στους κατοίκους του.

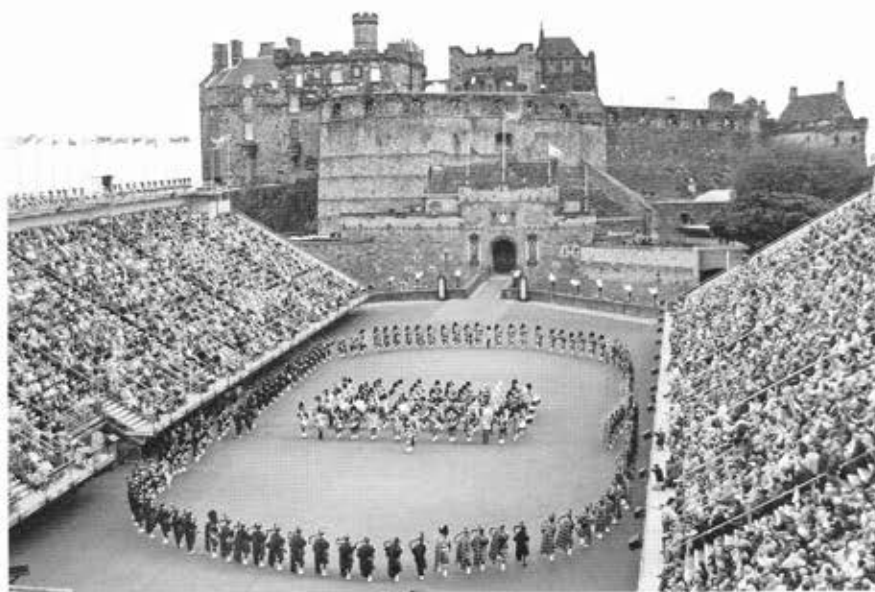
5) συμβολή των φεστιβάλ στην δημιουργία «ελκυστικής» ταυτότητας της πόλης (city branding) Το προαναφερόμενο παράδειγμα του τουριστικού θέρετρου Chateau-d'Oex αποδεικνύει

ότι τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και τα σημεία πολιτισμού ενός τόπου διαφοροποιούν και την εικόνα του.

Τι είναι το branding τόπου (city branding); Το brand σημαίνει μάρκα- φήμη, το branding σημαίνει την εικόνα που έχουν οι άλλοι για κάποιον ή κάτι καθώς και τον τρόπο με τον οποίο διαχειρίζεται κανείς αυτήν την εικόνα. Αναλογικά λοιπόν το city branding είναι το πώς μια πόλη, ένας τόπος δημιουργεί την φήμη του και διαχειρίζεται την εικόνα του. Χρειάζεται πρώτα απ' όλα να προσδιοριστεί η ταυτότητα του τόπου με βάση τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του και κατόπιν αυτή να διαμορφωθεί ανάλογα. Είναι η οργανωμένη διαχείριση της φήμης του τόπου με βάση την προσδιορισμένη ταυτότητα του, με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργεί μια εικόνα ελκυστική.

Σε ένα παγκόσμιο ανταγωνιστικό περιβάλλον οι πόλεις οδηγούνται στην χρήση μεθόδων και πρακτικών όπως είναι το marketing και branding τόπου προκειμένου να πετύχουν την επιτυχημένη προβολή και ανάπτυξη τους (οικονομική, πολιτισμική, κοινωνική). Κατανοείται ως μέσο τόσο για την επίτευξη ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και προκειμένου να αυξηθεί η εισροή επενδύσεων και τουρισμού, αλλά και ως μέσο για την επίτευξη της ανάπτυξης της κοινότητας, την ενίσχυση της τοπικής ταυτότητας και ταυτοποίηση των πολιτών με την πόλη τους και την ενεργοποίηση όλων των κοινωνικών δυνάμεων για να αποφευχθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός και η αναταραχή=.

Το φεστιβάλ αποτελούν εδώ και χρόνια μια μόνιμη και σταθερή πολιτιστική δράση σε επίπεδο πόλης. Μπορούν να αποτελέσουν σημεία αναφοράς για τα πολιτιστικά δρώμενα, να αναδείξουν τις τοπικές ιδιαιτερότητες και να μετατραπούν σε δυνητικούς μοχλούς ανάπτυξης μιας περιοχής. Μέτοχοι της προσπάθειας και πρεσβευτές για την δημιουργία μιας πιο ελκυστικής εικόνας

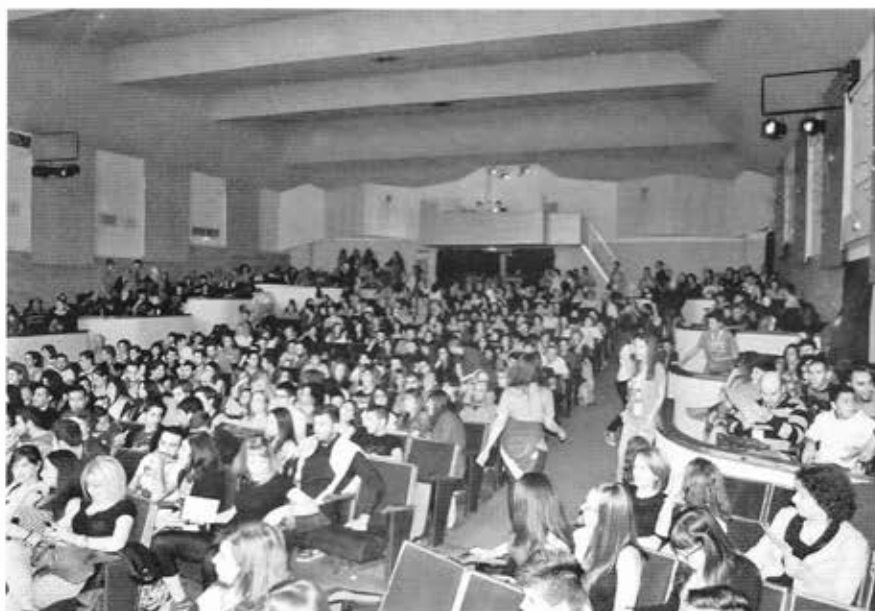

Τα φεστιβάλ του Εδιμβούργου προσελκύουν κάθε χρόνο εκατομμύρια επισκέπτες

της πόλης μέσω ενός φεστιβάλ είναι το ίδιο το κοινό και οι δημότες του. Επομένως το ιδιαίτερο πολιτιστικό προϊόν του φεστιβάλ είναι απαραίτητο να επικοινωνεί πρωταρχικά με την τοπική κοινωνία και το κοινό του, έχοντας το ίδιο μια πρωτότυπη παραγωγή και ισχυρή ταυτότητα, συνδεδεμένη με τα γεωγραφικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά του τόπου. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση ως φορέας διοργάνωσης σχεδόν του συνόλου των φεστιβάλ στα πλαίσια εφαρμογής του branding χρειάζεται να δημιουργήσει και να πει μια ιστορία για τον τόπο, μια ιστορία όμως που αισθάνονται οι άνθρωποι που ζουν σε αυτόν.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Εδιμβούργου με brand name «*Inspiring capital*». Η μάρκα της πόλης δεν είναι τυχαία, το Εδιμβούργο είναι μια μεγάλη σκηνή για παγκόσμια φεστιβάλ, επομένως η πόλη προβάλλει τα φεστιβάλ της αλλά και αυτοπροβάλλεται μέσα αυτά. Είναι μια πόλη που εμψνέει Τέχνη και Δημιουργία. Θεωρείται η πρωτεύουσα των φεστιβάλ, παρουσιάζοντας κάθε χρόνο ένα μοναδικό μείγμα πολιτισμικής εμπειρίας σε μια όμορφη πόλη. Κάθε χρόνο τα φεστιβάλ του Εδιμβούργου προσελκύουν περισσότερους από 4 εκατομμύρια

συμμετέχοντες, σε 40.000 ατομικές εκδηλώσεις. Από 300 διαφορετικούς καλλιτεχνικούς χώρους συμμετέχουν περισσότεροι από 25.000 καλλιτέχνες. Τα φεστιβάλ του Εδιμβούργου απέδωσαν στην Οικονομία της Σκωτίας 184 εκατομμύρια δολάρια, ενώ τα 170 από αυτά περιήλθαν στην ίδια την πόλη του Εδιμβούργου. Το Εδιμβούργο χρησιμοποιεί την ιστορική του ατμόσφαιρα για να παρουσιαστεί ως η πόλη των φεστιβάλ παρά ως πρωτεύουσα της Σκωτίας, πετυχαίνοντας να προσφέρει μια εικόνα της πόλης που εμψνέει Τέχνη και Δημιουργία χωρίς να ακολουθεί ένα συγκεκριμένο επιτυχημένο μοντέλο branding τόπου. Κάθε τόπος έχει τις ιδιαιτερότητες του και χρειάζεται έρευνα πεδίου των φορέων, κατοίκων, επαγγελματιών, τουριστών μιας περιοχής προκειμένου να υιοθετηθεί ένα επιτυχημένο branding. Αναφορικά τώρα με το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Νάουσας και σε συνδυασμό με τα ως άνω, αξίζει να αναφέρουμε τα εξής: Ξεκίνησε ως μια ιδέα μιας παρέας νέων ανθρώπων ηλικίας 25 ετών, αποτελούμενη από τους Νίκο Κουτσογιάννη (διεθνολόγο-οικονομολόγο), Στέργιο Καρανάτσιο (καθηγητή Γαλλικής Φιλολογίας), Σπύρο Βλάχο (Μηχανολόγο-

Κατάμεστο από κόσμο κάθε χρόνο το δημοτικό θέατρο κατά τη διάρκεια των προβολών

Μηχανικό), Νίκο Παπαδόπουλο (γεωπόνου). Η παρέα αυτή των τεσσάρων νεοτέρων δεν ανήκε στους κινηματογραφικούς κύκλους, αλλά είχε περισσή αγάπη για τον κινηματογράφο, τον πολιτισμό και την πόλη της Νάουσας. Το 2004 η παρέα αυτών των νέων αποφασίζει να αποκτήσει νομική προσωπικότητα, με συνέπεια την σύσταση της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρίας τέχνης και πολιτισμού, με την επωνυμία ΑΡΤΙΟΝ και σκοπό αφενός τη διοργάνωση σε υψηλό επίπεδο του φεστιβάλ και τη συνεχή εξέλιξη του, την προαγωγή της πολιτιστικής δραστηριότητας και τη στήριξη των νέων δημιουργών και αφετέρου τη συμβολή στην περιφερειακή ανάπτυξη, τη λειτουργία και τη διάχυση ενός πρωτότυπου αναπτυξιακού μοντέλου με βάση τον πολιτισμό και τη βελτίωση του επιπέδου ζωής των πολιτών.

Στα οκτώ συνεχόμενα χρόνια διοργάνωσης του φεστιβάλ, από το 2004 μέχρι και σήμερα, είναι εμφανής η δυναμική εξέλιξη του, αποτελώντας μια πρωτοποριακή και δυναμική εκδήλωση για την πόλη. Συγκριτικό πλεονέκτημα του ίδιου του φεστιβάλ είναι η υιοθέτηση της ψηφιακής τεχνολογίας ως μια ξεκάθαρη στρατηγική επιλογή σε ένα

σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον, τόσο για την ανάπτυξη του ίδιου όσο και για την επιλογή των ταινιών προβολής του. Σε πίνακα στοιχείων που προβάλλεται σε επόμενη σελίδα, φαίνεται η δυναμική εξέλιξη του φεστιβάλ ανά έτος διεξαγωγής με βάση τις προβαλλόμενες ταινίες, την επισκεψιμότητα και την συμμετοχή των εθελοντών. Με βάση τα στοιχεία διαφαίνεται ξεκάθαρα η αναπτυξιακή πορεία του φεστιβάλ. Το φεστιβάλ ξεκινά το έτος 2004 με 28 ταινίες και το έτος 2011 προβάλλει 221, με 500 θεατές και φτάνει τους 13.000 αντίστοιχα, με 12 εθελοντές από την πόλη της Νάουσας και φτάνει τους 150 από την Ελλάδα και όλο τον κόσμο αντίστοιχα.

Το φεστιβάλ κάνει χρήση των προαναφερόμενων εργαλείων για την επικοινωνία του με το κοινό του (νέες τεχνολογίες, χορηγία, εθελοντισμός, καινοτομία). Αποτελεί μια αξιολογή πολιτιστική εκδήλωση. Αποτελεί χώρο μελέτης της κινηματογραφικής ταινίας και όχι μόνο απλής θέασης της. Διοργανώνει σεμινάρια με την μορφή πορόλληλων εκδηλώσεων για τους κινηματογραφιστές, σπινίτζει τους νέους δημιουργούς προβάλλοντας και προωθώντας τα έργα τους. Σύμφωνα με τον καλλιτεχνικό προγραμματισμό του

επενδύει στην ψηφιακή τεχνολογία ως στρατηγική επιλογή, προλαμβάνοντας τις νέες εξελίξεις στον χώρο του κινηματογράφου, διατηρώντας με αυτόν τον τρόπο ένα σύγχρονο και καινοτόμο χαρακτήρα. Εξασφαλίζει την επιβίωση του μέσω της ανάπτυξης του, ώστε να γίνεται ανταγωνιστικό.

Η επικοινωνιακή πολιτική του είναι σχεδιασμένη και στοχευμένη, χρησιμοποιώντας όλα τα μέσα, τόσο τα κλασικά (ραδιόφωνο, φυλλάδια, αφίσες κλπ.) όσο και τα σύγχρονα (ιστοσελίδα www.niff.gr, σελίδες κοινωνικής δικτύωσης (facebook, twitter), διαδικτυο κλπ.) απόρροια της συνεργασίας του ενεργού Τομέα Μάρκετινγκ με διαφημιστικές εταιρίες. Χρησιμοποιεί τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) και την τεχνολογία για να μεταδώσει το μήνυμά του μαζικά. Μέσω μάλιστα της δημιουργικότητας ενισχύεται περισσότερο η επικοινωνία του και εδραιώνεται η σχέση του με το κοινό του.

Η επιτυχία στην οργάνωση του φεστιβάλ στηρίζεται στην δομή του και στις έννοιες κλειδιά: ανάλυση, σχεδιασμός, επικοινωνία και δράση. Σχεδιάζει τα επόμενα αναπτυξιακά βήματα του επενδύοντας στην δεξιοτέτα και ικανότητα των στελεχών του, οι οποίοι είναι νέοι άνθρωποι με εξειδικευμένες γνώσεις ο καθένας ανάλογα με τον τομέα απασχόλησής τους. Ο Πρόεδρος του φεστιβάλ, διευθυντής του και υπεύθυνος του Τομέα Οικονομικών, ως άνθρωπος με μόρφωση, εξειδίκευση, όραμα, στρατηγικό σχεδιασμό, αποδεικνύει πως μια ιδέα, με σκληρή δουλειά και αγαστή συνεργασία μπορεί να πετύχει. Με το παράδειγμα του ενισχύεται ο σημαίνων ρόλος του κατάλληλου διαχειριστή, όπως είναι ο κ. Νίκος Κουτσογιάννης, καθώς και του ικανού ανθρώπινου δυναμικού που έχει επιλέξει να τον πλαισιώνει ως ομάδα, οι οποίοι εργαζόμενοι από κοινού έχουν καταφέρει μια μικρή πολιτιστική εκδήλωση 500 θεατών να την καταστήσουν

ένα σημαντικό πολιτιστικό γεγονός με 13.000 θεατές και δεκαπέντε παράλληλες εκδηλώσεις.

Οργανώνει τις δράσεις του (στόχοι, σχεδιασμός, παράλληλες εκδηλώσεις) με γνώμονα να συμβάλλει στην οικονομική, κοινωνική, εμπορική, τουριστική και πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου, με συμμετοχικούς και κοινωνικούς τους πολίτες της Νάουσας. Αξίζει να σημειωθεί ότι την περίοδο διεξαγωγής της πολιτιστικής εκδήλωσης, καλύπτεται περίπου το 70% των κλινών όλων των Ξενοδοχείων της πόλης, ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό, καθώς και ότι τα εστιατόρια, τα καφέ, τα ταχυφαγεία, τα Ξενοδοχεία, τα μπαρ στην διάρκεια των τριών ημερών ζουν στον ρυθμό

πραγματοποίησε δυο εκθέσεις φωτογραφίας καθώς και τρία σεμινάρια – ανοικτά στο κοινό.

2) Το έτος 2008 πραγματοποιείται η εκδήλωση «Παιδί και Κινηματογράφος» σε συνεργασία με το Γραφείο της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και συμμετοχή των δημοτικών σχολείων της πόλης.

3) Το έτος 2009 πραγματοποιείται α) εκδήλωση για το βιβλίο, β) σεμινάρια απευθυνόμενα σε δημιουργούς και κοινό με θέμα την κινηματογραφική τέχνη, γ) αφιερωματικές εκδηλώσεις στον σύγχρονο ιταλικό κινηματογράφο, δ) έκθεση σκίτσων Ελλήνων πρωταγωνιστών, ε) έκθεση φωτογραφίας στο χώρο της δημοτικής βιβλιοθήκης και έκθεση κόμικς της ομάδας inkorrect,

εκστρατείας των Πατρών Χωρίς Σύνορα, β) παιδική θεατρική παράσταση, γ) διημερίδα για την περιφερειακή ανάπτυξη με θέμα «Κεντρική Μακεδονία-Οδικός χάρτης για την ανάπτυξη».

Ενδιαφέρεται για την συμβολή του στην αναβάθμιση του περιβάλλοντος στο οποίο ανήκει. Η Village κινηματογραφική οθόνη, κόστους 12.000 ευρώ αποτελεί παρακαταθήκη για την πόλη, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις να υπάρξει κινηματογράφος στον χώρο του Δημοτικού θεάτρου Νάουσας, που να προβάλλει εμπορικές ταινίες κατά την διάρκεια όλου του χρόνου. Αποτελεί μια μόνιμη και σταθερή πολιτιστική δράση για την πόλη της Νάουσας, με αναπτυξιακή δυναμική εξέλιξη, με συ-

	1ο φεστιβάλ	2ο φεστιβάλ	3ο φεστιβάλ	4ο φεστιβάλ	5ο φεστιβάλ	6ο φεστιβάλ	7ο φεστιβάλ	8ο φεστιβάλ
Προβαλλόμενες ταινίες	28	107	140	210	250	250	220	221
Επισκεψιμότητα (σε άτομα)	500	2.500	3.000	10.000	10.000	10.000	12.000	13.000
Συμμετοχή εθελοντών	12	40	60	150	150	150	120	150

Πίνακας στοιχείων δυναμικής εξέλιξης του φεστιβάλ ανά έτος διεξαγωγής με βάση τις προβαλλόμενες ταινίες, την επισκεψιμότητα και την συμμετοχή των εθελοντών

του φεστιβάλ, το οποίο είναι μια γιορτή, ένα μικρό πανηγύρι. Με αυτόν τον τρόπο σε δεύτερο επίπεδο δουλεύει και η αγορά της πόλης. Στα πλαίσια του φεστιβάλ λαμβάνουν χώρα πλήθος παράλληλων εκδηλώσεων με εκπαιδευτικό, κοινωνικό και πολιτιστικό χαρακτήρα, ενδεικτικά αναφέρονται:

1) Το έτος 2007 το φεστιβάλ σε συνεργασία με το Μουσείο Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης πραγματοποιήσε α) έκθεση της συλλογής HELLAFFI, που πήρε το όνομά της από τα αρχικά HELLENIC AFFISA. Πρόκειται για μια μοναδική στο είδος της αφίσα, επονομαζόμενη γιγοντοαφίσα ή ντεκόρ, που κοσμούσε τις προσόψεις αιθουσών κινηματογράφων της Αθήνας, β)

ζ) μουσικές εκδηλώσεις στον χώρο του καφέ – μπαρ με πρωταγωνιστές σύγχρονα μουσικά συγκροτήματα.

4) Το έτος 2010 πραγματοποιείται α) εκδήλωση- αφιέρωμα στα ανθρώπινα δικαιώματα σε συνεργασία με το Goethe-Institut με αφορμή την επέτειο των 60 χρόνων από την Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και προβολή μικρού μήκους βραβευμένων ταινιών, β) εκδήλωση «My festival», έκθεση φωτογραφίας με στιγμιότυπα του φεστιβάλ που αποθανοτίστηκαν από επισκέπτες και γ) σεμινάρια κινηματογράφου.

5) Το έτος 2011 πραγματοποιήθηκαν 15 παράλληλες εκδηλώσεις ανάμεσα στις οποίες, εκτός των μουσικών συναυλιών και εκθέσεων, α) ενίσχυση της

νέπεια να είναι σημείο αναφοράς της για την Ελλάδα και διεθνώς, δημιουργώντας μια πιο ελκυστική εικόνα- ταυτότητα για αυτήν.

Η περίπτωση του Διεθνούς φεστιβάλ κινηματογράφου Νάουσας είναι μια ιδιαίτερη περίπτωση ενός τοπικού φεστιβάλ που διεξάγεται σε μια μικρή επαρχιακή πόλη, από μια αστική εταιρία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, αποδεδειγμένο από την δημοτική και κρατική εξάρτηση, τόσο σε οργανωτικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο, το οποίο με τις δράσεις του τοποθετεί την έννοια του φεστιβάλ, ως πολιτιστική εκδήλωση σε μια πρωτοποριακή και καινοτόμα δράση, με καθοριστική συμβολή στην ανάπτυξη του τόπου,

οικονομική, πολιτιστική, τουριστική, οργανώνοντας σε ένα δίκτυο τις υγιείς και ελπιδοφόρες οικονομικές δυνάμεις της πόλης και της περιφέρειας της, σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς

και οργανώσεις (ενώσεις, επιμελητήρια, σωματεία κλπ.). Είναι ένα παράδειγμα μιας υγιούς ιδιωτικής πρωτοβουλίας που αν και δυστυχώς υποκαθιστά την λειτουργία του κράτους, αποδεικνύει

ότι ακόμη και σήμερα, σε μια περίοδο οικονομικής, κοινωνικής και ηθικής κρίσης στην χώρα μας υπάρχει ελπίδα και όραμα για ένα καλύτερο μέλλον, με ισχυρό θεμέλιο την παιδεία. ■

Βιβλιογραφία

Ελληνική βιβλιογραφία

- 1) Βερνίκος Ν. κ. συν., (Επιμ.), Πολιτιστικές Βιομηχανίες: Διαδικασίες, Υπηρεσίες, Αγαθά, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2005.
- 2) Βιβλίο Περιλήψεων- Κατάλογος Εισηγητών & Πρόγραμμα, 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Marketing & Branding Τόπου & Εκδηλώσεις Αστικού Πολιτισμού, 30 Μαρτίου -1 Απριλίου 2012 στο Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης Πανεπιστημίου Θεσσαλίας στο Βόλο.
- 3) Γκοντζιάς Γιώργος, Ο Πολιτισμός στην Ψηφιακή-Επικοινωνιακή Παγκοσμιοποίηση, Πολιτιστικές Δραστηριότητες Γενικό (Δημόσιο) Συμφέρον και Νέες Τεχνολογίες- 13ο Συνέδριο Εφαρμογών Πληροφορικής και Επικοινωνιών, Συνεδριακό Κέντρο Ι. Βελλίδης, Θεσσαλονίκη 4-6- Οκτωβρίου 2007.
- 4) Γλύτσας Ε., Κορρές Γ., Οικονομία του Πολιτισμού, Τόμος Β, Κεφ. 3, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα 2002.
- 5) Grossberg- Nelson-Treichler, μετάφρ. Μοριάν Δώρα, ΚΑΛΕΙΣΧΟΠΙΟ μελέτες για τον πολιτισμό (AIDS, ΜΜΕ, καθημερινή ζωή, ηχομυσική, παραγωγή, αναπαράσταση, αισθητική, σώμα, ηθική), εκδόσεις Μόνα, Θεσσαλονίκη, 1992.
- 6) Διαμαντόπουλος Π. Δημήτρης, Σύγκριση λεξικά των βασικών εννοιών του υλικού-τεχνικού πνευματικού και ηθικού πολιτισμού, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2002.
- 7) Εκδόσεις 32, Ο πολιτισμός ως κλάδος οικονομικής δραστηριότητας του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, των Καθ. Πατάκη, Φ.Αγγελάδου, Ζ.Ν.Αναστασάκου, Β.Δεδενγιάν, Ε.Μ.Κουνδούρη, Σ.Λεότα, Γ.Μπαλτζάκης, Σ.Χαμωγιάννη-Τερροβίτη, Αθήνα 2000.
- 8) Ευαγγελία Κούρτη, Η Επικοινωνία στα Διεθνή, Εκδόσεις: Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2003.
- 9) Ευγενία Π. Μπισσάνη, Πολιτισμική Διαχείριση & Περιφερειακή Ανάπτυξη: Σχεδιασμός Πολιτιστικής Πολιτικής και Πολιτιστικού Προϊόντος, Εκδόσεις Διόνισκος, Αθήνα, 2004.
- 10) Εύη Σαμπανίκου, Βασίλης Βλαχάκης Σαμπανίκου, Τέχνη και τεχνολογία στο Νικόλαο Βερνίκος, Σοφία Δοκαλαπούλου, Φιλήμων Μπαντιμαρούδης, Νίκος Μπουμπάρης, Δημήτρης Παπαγεωργίου, Πολιτιστικές Βιομηχανίες- Διαδικασίες, Υπηρεσίες, Αγαθά, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2004.
- 11) Ζούνης Π., Η Πολιτιστική Χρησιμότητα ως Μέσο Επικοινωνίας, Παρατηρητής, Α' Έκδοση, Θεσσαλονίκη, 2001.
- 12) Κορβούνης Κ. Σωτήρης (καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς), Διαχείριση Τεχνολογίας και Καινοτομίας-Οικονομική, Κοινωνική, Στρατηγική και Τοκτική Θεώρηση, εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα- Πειραιάς, 1995.
- 13) Καστόρος Σ.Δ., Οπτικοακουστικά Μέσα μαζικής Επικοινωνίας, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1990.
- 14) Κιούρκας Α., Αικ. Χαμπούρη-Ιωαννίδου, Δομή, οργάνωση και παραγωγή πολιτιστικών δραστηριοτήτων - Κινηματογράφος, Εκδόσεις Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, Πάτρα 2003.
- 15) Κωκκάκης Μιχάλης, Πασκαλίδης Γρηγόρης, Μπαντιμαρούδης Φιλήμων, (επιμέλεια), Ψηφιακά Μέσα-Ο πολιτισμός του ήχου και του θεάματος, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2010.
- 16) Μάκκουελ Ντένις, Εισαγωγή στην θεωρία της Μαζικής Επικοινωνίας, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 1997.
- 17) Ματούλα Σκαλτσά, Για την Μουσειολογία και τον Πολιτισμό, Εκδόσεις Εντευκτήριου Θεσσαλονίκη 1999, Θεσσαλονίκη, Ανατύπωση 2007.
- 18) Ντόρα Κόνσολα, Πολιτιστική Ανάπτυξη και Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2006.
- 19) Σοπίρο Κάρλ-Χάλ Βόριαν, Οδηγός στρατηγικής στην δικτυακή οικονομία- Η επιχειρησιακή στρατηγική στην οικονομία των πληροφοριών, ΔΙΟΙΚΗΣΗ, διευθυντής σειράς: Χαρίδημος Κ. Τσαούκας (καθηγητής Οργανωσιακής Θεωρίας και Συμπεριφοράς ALBA & University of Strathclyde), εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 2002.
- 20) Ψύλλα Μ., «Το μήνυμα ως Αντικείμενο Ερμηνείας και Ανάλυσης στο Πλαίσιο της Επικοινωνιακής Πράξης» (σελ. 73-118) στο Μέθοδος στην Κοινωνιολογική Έρευνα (επιμέλεια Γιώτα Παπαγεωργίου), Αθήνα: Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός, 2004.

Ξένη βιβλιογραφία

- 1) Ake Finne and Christian Gronroos, Rethinking marketing communication: From integrated marketed communication to relationship communication, CERS Centre for Relationship Marketing and Service Management, Hanken Swedish School of Economics Finland, PO Box 479, FIN-00101, Helsinki, Finland/Journal of Marketing Communications Vol. 15, Nos. 2-3, April-July 2009, 179-195.

- 2) Alan Bullock-Stephen Trombley, Λεξικό της σύγχρονης σκέψης, επιμέλεια-μετάφραση Κώστας Αρβανίτης, Φωτεινή Μεγαλούδη, Τρισευγένη Παπαϊωάννου, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2000.
- 3) Bill Gates, Επιχειρηματικές ευκαιρίες στην ψηφιακή οικονομία-η επιτυχία μέσω από την καλύτερη χρήση της τεχνολογίας, εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα, 1999.
- 4) Charles Arcodia and Michelle Whitford, Festival Attendance and the development of social capital, Journal of Convention and event Tourism, volume 8, issue 2, 2006.
- 5) Drucker Peter F., Προκλήσεις του Management για τον 21ο αιώνα, Σειρά «ΣΚΕ-ΨΗ», διευθύνει σειράς: Περικλής Μετοξός, Εκδόσεις Leader Books, Αθήνα, 2000.
- 6) Dunleavy Patrick, Η διδακτορική διατριβή. Οργάνωση, σχεδιασμός, συγγραφή, ολοκλήρωση: Χρήσιμο βοήθημα για εργασίες προπτυχιακών φοιτητών, Αθήνα, Εκδόσεις Πλέθρον, 2006.
- 7) Falassi Alessandro, Time out of time Essays on the Festival, University of New Mexico Press, Albuquerque, 1987.
- 8) Fiske John, Εισαγωγή στην επικοινωνία, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 1999.
- 9) Frederick H. Howard, επιμέλεια Νίκος Σάρρης, Ιστορία της Επικοινωνίας, εκδόσεις ΕΛΛΗΝ ΓΠΟΡΙΚΟΣ & ΣΙΑ Ε.Ε., Αθήνα, 1999.
- 10) Frisby, W. and Getz, D. (1989) «Festival management: a case study perspective». Journal of Travel Research. Summer: 7-11.
- 11) Greg Richards & Robert Palmer, Eventful cities, cultural management and urban revitalization, Elsevier Limited, 2010.
- 12) Gurvitch Georges, Traite, de sociologie, Παρίσι, 1967.
- 13) Kevin Robins, Frank Webster, Times of the Techno culture: From the Information Society to the Virtual life, copyright Kevin Robins and Frank Webster, 1999.
- 14) Kotler, Η Δυναμική του Μάρκετινγκ, 80 σχέδια δράσης και αναλύσεις για αποτελεσματικό στέλεχος, Εκδόσεις: Μ. Γκιούρδας, Αθήνα, 2004.
- 15) Littlejohn, S.W., Theories of Human Communication, 3rd ed., Wadsworth Publishing Co., p.4-6 (Defining Communication), 1989.
- 16) Liz Hill, Catherine O'Sullivan, Terry O'Sullivan, Creative Arts Marketing, Elsevier Limited (second edition), 2003.
- 17) Mackellar Joanne, An integrated view of innovation emerging from a regional festival, International Journal of Event Management Research Volume 2, Number 1, Australia, 2006.
- 18) Morin Edgar, L' esprit du temps, Grasset and Fasquelle, New York, NY, USA, 1998.
- 19) Quester P., Thompson B., Advertising and promotion leverage on arts sponsorship effectiveness, Journal of Advertising Research, Journal of Advertising Research, 2001; 41(1):33-47, Advertising Research Foundation - Cambridge University Press, New York; Jan/Feb 2001.
- 20) Quinn B., Arts Festivals and the city, Urban Studies Vol. 42, No 5/6, pp 929, 2005.
- 21) Quinn B., City festivals and urban development: does place matter?, European Urban and Regional Studies, April 2012 19:195-206, first published on Feb. 14, 2012.
- 22) Robertson M. and K. Wardrop (2004), Events and the destination dynamic: Edinburgh festivals, entrepreneurship and strategic marketing, in "Festivals and Events Management: An International Arts and Culture Perspective", eds. I.Yeoman, M. Robertson, J. Ali-Kight and S. Drummond, Oxford, Elsevier Butterworth-Heinemann, 115-129.
- 23) Scottish Arts Council, Thundering Hoovers, Maintaining the Global Competitive Edge of Edinburgh's Festivals (full report), 2006.
- 24) Scottish Arts Council, Arts Attendance, Participation and Attitudes in Scotland (full report), 2006.
- 25) Van Elderen, Good news offered anew, Western Theological Seminary, 1997.
- 26) Williams, M. and Bowdin, G.A.J. (2007), Festival evaluation: An exploration of seven UK arts festivals, Managing Leisure, 12(2/3), pp. 187-203.

Νομοθεσία

- 1) Ν. 3525/2007 (ΦΕΚ Α' 16/26.01.2007, «Πολιτιστική Χρησιμότητα»)
- 2) Ν.3028/2002 (ΦΕΚ Α' / 28.6.2002, «Προστασία αρχαιοτήτων»- πολιτιστικής κληρονομιάς βλ. και Ν.3658/2008)
- 2) Ν. 2557/1997 (ΦΕΚ Α' 271, «Θεσμοί και δράσεις πολιτιστικής ανάπτυξης»)

Διαδικτυακές πηγές

- 1) [www.culturedb.gr/2010/congress_v.php\(08-04-2012\)](http://www.culturedb.gr/2010/congress_v.php(08-04-2012))
- 2) <http://www.nifff.gr/el/> (08-04-201)

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ Κ.Π.Ε. ΝΑΟΥΣΑΣ ΣΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Νάουσας αποτελεί μια δομή μη τυπικής εκπαίδευσης που ανήκει στο Υπουργείο Παιδείας και χρηματοδοτείται από κοινοτικά κονδύλια. Η Νάουσα είχε την τύχη να αποκτήσει το 1999 Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης έπειτα από συντονισμένες ενέργειες ανθρώπων με όραμα και ευαισθησίες. Σήμερα, ώριμη δομή πια, αναπτύσσει μια σειρά από δράσεις και δραστηριότητες που στοχεύουν στην περιβαλλοντική, πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη του τόπου.

*Γράφει η Λιάνα Στυλιανού
Εκπαιδευτικός - Υπεύθυνη του Κ.Π.Ε. Νάουσας*

Η περιβαλλοντική διάσταση των δράσεων του συχνά παρερμηνεύεται καθώς θεωρείται πως περιβάλλον είναι μόνο το Φυσικό και οι όποιες δραστηριότητες που αναπτύσσει το ΚΠΕ θα πρέπει να έχουν νατουραλιστικό χαρακτήρα. Αυτή η οπτική είναι η πρώιμη θέση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, το έμβρυο που εξελίχθηκε σε ένα σπουδαίο κίνημα πολιτών, κυρίως από την αστική τάξη, που διαμόρφωσε αυτό που σήμερα ονομάζουμε περιβαλλοντική Εκπαίδευση και αναπτύσσεται σε τρία επίπεδα: Εκπαίδευση για το Περιβάλλον, με έμφαση στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, εκπαίδευση μέσα στο Περιβάλλον, με έμφαση στην παιδοκεντρική διάσταση της διδασκαλίας για το περιβάλλον και εκπαίδευση για χάρη του περιβάλλοντος, με επίκεντρο τον εκπαιδευτικό και την παιδαγωγική διάσταση της διαδικασίας και της αλλαγής στάσεων και συμπεριφορών εκπαιδευτικών και μαθητών.

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση παγκοσμίως αποτελεί ένα παράθυρο αλλαγής στα εκπαιδευτικά δεδομένα. Τα ΚΠΕ λειτουργούν ενισχυτικά στη περιβαλλοντική

εκπαίδευση βοηθώντας τους εκπαιδευτικούς να δυναμώσουν και να αναπτυχθούν επαγγελματικά ώστε επιτυχώς να υλοποιήσουν με τους μαθητές τους περιβαλλοντικά projects. Είναι μια εκπαιδευτική δομή ευέλικτη, έχει τη δυνατότητα να μεταμορφώνεται εύκολα και να προσαρμόζεται στην κατάσταση και αναγκαιότητες της κάθε εποχής. Γι' αυτό και όποιος δεν έχει τη δυνατότητα να αποδεχθεί εσωτερικά την συνεχή αλλαγή δεν μπορεί να κατανοήσει τη δομή αυτή.

Αυτό είναι το ένα σκέλος των δράσεων που αναπτύσσει θεσμικά ένα ΚΠΕ. Το άλλο σκέλος, για να ισορροπήσει η διαδικασία, είναι η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας. Ο σημερινός τίτλος των Κέντρων είναι: Κέντρα Διά Βίου Μάθησης για το περιβάλλον και την αειφορία είναι ανοιχτά σε όλους, στην οικογένεια, στους εφήβους, στους νέους, στους ενήλικες. Τα προγράμματα που υλοποιούνται απευθύνονται στην οικογένεια ως μονάδα (ενήλικα και ανήλικα μέλη της), τους εκπαιδευτικούς, ως ενήλικες αλλά και ως «δασκάλους», καθώς και στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο της περιοχής εμβέλειας του κάθε Κέντρου. Με τον τρόπο αυτό τα Κέντρα παύουν να λειτουργούν μεμονωμένα και αποσπασματικά όσον αφορά το παρεχόμενο έργο τους, διευρύνοντας τον ορίζοντα της εμβέλειάς τους και μεταλλάσσονται σε οργανικά κύτταρα του εθνικού δικτύου της Δια Βίου Μάθησης.

Οι ημερίδες και δράσεις ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινωνίας, στοχεύουν στην ουσιαστικότερη εμπλοκή των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο πρόγραμμα έτσι ώστε να κινητοποιηθεί η ανά-

ληψη πρωτοβουλιών συμμετοχής. Τα ΚΠΕ λοιπόν προσφέρουν στην αειφόρο εκπαίδευση άρα προσφέρουν στο περιβάλλον, στην κοινωνία και στην οικονομία. Στο περιβάλλον προσφέρουν καθώς αναπτύσσουν πολυποικίλες δράσεις ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινωνίας. Υλοποιούν ημερίδες ενημέρωσης, οργανώνουν περιβαλλοντικά μονοπάτια, παρουσιάζουν καλές καθημερινές πρακτικές για την προστασία του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής του ανθρώπου. Ένα πολύ απλό παράδειγμα είναι η συνεχής ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας για τον τρόπο ανακύκλωσης οργανικών και μη οργανικών ανακυκλώσιμων υλικών.

Θα ήταν φυσικά ουτοπικό να ισχυριστεί κάποιος ότι τα αποτελέσματα είναι εντυπωσιακά. Ο τρόπος αλλαγής των καθημερινών στάσεων και συμπεριφορών δεν είναι μόνο αποτέλεσμα της γνώσης που δέχεται κάποιος αλλά πολλών άλλων εσωτερικών αλλαγών που έχουν να κάνουν με το αξιακό του σύστημα, των στάσεων και αντιλήψεων του για την ίδια τη ζωή. Αυτό όμως δε σημαίνει πως οι πολίτες που είναι, στο συγκεκριμένο τομέα, ευαισθητοποιημένοι δε θα συνεχίσουν να αγωνίζονται. Εξάλλου οι αλλαγές γίνονται από ανθρώπους που ζουν με την ψευδαίσθηση πως η δράση, η δημιουργία, η

...είναι μια εκπαιδευτική δομή ευέλικτη, έχει τη δυνατότητα να μεταμορφώνεται εύκολα και να προσαρμόζεται στην κατάσταση και αναγκαιότητες της κάθε εποχής...

ομορφιά προκύπτει μέσα από την ανιδιοτέλεια και την αγάπη για τον τόπο και τη ζωή.

Τα ΚΠΕ προσφέρουν στην κοινωνία και στον πολιτισμό

Το 2013-2014 είναι αφιερωμένο από την Unesco στον Ενεργό Πολίτη. Τα ΚΠΕ θα υλοποιήσουν αλλά και υλοποιούν μια σειρά από δράσεις που στοχεύουν να ενισχύσουν την ιδέα του ενεργού πολίτη. Ο Ενεργός πολίτης δεν είναι μια έννοια εύκολη, ο ενεργός πολίτης είναι μια περσόνα δημοκρατική, αντιρασπιστική που ξεφεύγει από προλήψεις και προκαταλήψεις και εργάζεται με γνώμονα όχι μόνο το προσωπικό του αλλά και το κοινωνικό καλό. Ενημερώνεται για τα κοινά, διαμορφώνει κριτική σκέψη και παίρνει θέση. Σέβεται τη διαφορετικότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Παρατηρεί τι συμβαίνει στην κοινωνία και παρεμβαίνει, σε συνεργασία με συμπολίτες του, προστατεύει την πολιτιστική του κληρονομιά έχει συνείδηση δηλαδή συλλογική και ατομική. Αυτό είναι το πρότυπο του πολίτη που το ΚΠΕ επιθυμεί να προβάλλει αναπτύσσοντας πλήθος δράσεων. Γι' αυτό και συνεργάζεται με ομάδες Νέων με σκοπό τη οργάνωση εκπαιδευτικών ευαισθητοποίησης των νέων σε ζητήματα ρατσισμού.

Το ΚΠΕ Νάουσας στοχεύει στην αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου μας, είναι μια συντονισμένη προσπάθεια που έχει ξεκινήσει από το 2005. Υποστηρίζει και αναδεικνύει ποικιλοτρόπως τη Βιομηχανική Κληρονομιά του τόπου μας, ένα πεδίο ιδιαίτερα παρεξηγημένο, που όμως αποτελεί το υπόβαθρο πάνω στο οποίο αναπτύχθηκε το σύγχρονο προφίλ της πόλης. Συ-

νεργάζεται με την ΙΖ' Εφορία Αρχαιοτήτων στο πρόγραμμα πράσινες πολιτιστικές διαδρομές, με σκοπό τη γνωριμία των συμπολιτών μας με τους αρχαιολογικούς θησαυρούς της περιοχής μας. Ο πολιτισμός είναι μία ευρεία έννοια που δεν σχετίζεται μόνον με κινητά και ακίνητα μνημεία, αλλά οπωσδήποτε και με τον περιβάλλοντα χώρο τους.

Η κακοποίηση και ο εκχυδαϊσμός του τοπίου, του περιβάλλοντος και της ιστορίας στις μέρες μας εκφράζεται ως μια επείγουσα ανησυχία για την διατήρηση της ιστορικο-πολιτιστικής μας ταυτότητας ως εγγύησης για την ποιότητα του περιβάλλοντος. Το ΚΠΕ Νάουσας συνεργάζεται επίσης με εικαστικούς της πόλης για να αναδείξει την αξία της συναισθηματικής νοημοσύνης για την ολόπλευρη ανάπτυξη του σύγχρονου ανθρώπου.

Το ΚΠΕ ενισχύει την τοπική οικονομία. Ενίοτε η έκφραση ενίσχυση της τοπικής οικονομίας γίνεται κατανοητή στα στενά πλαίσια που ορίζει η οπτική από την πλευρά του ρευστού, του ζεστού χρήματος. Το ΚΠΕ ενισχύει, με όσες δυνάμεις έχει, την τοπική οικονομία, αξιοποιώντας στις συναλλαγές του τους επαγγελματίες της πόλης, αλλά και κατευθύνοντας τους εκπαιδευόμενους του να επενδύσουν σε αγορές τοπικών προϊόντων, ενισχύοντας τα οινοποιεία μας καθώς και όσους πωλούν μαρμελάδες και γλυκά κλπ.

Όμως η ενίσχυση της τοπικής οικονομίας γίνεται και με την προβολή των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του τόπου μας, αναδεικνύοντας τη Νάουσα ως ένα τόπο βιώσιμου τουρισμού που μπορεί να προσφέρει μοναδικές εμπειρίες στους υποψιασμένους

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Νάουσας

Ευρωπαϊκή Ένωση
European Union

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

επισκέπτες της πόλης. Αναδεικνύει την οινοποιητική ιστορία και πραγματικότητα της περιοχής, επισημαίνει την περιβαλλοντική και αισθητική αξία των μονοπατιών του Βερμίου, δίνει ολοκληρωμένη εικόνα των αρχαιολογικών και ιστορικών θησαυρών της πόλης, προβάλλει το βιομηχανικό μονοπάτι και μυθοτόπι της πόλης, ουσιαστικά διαμορφώνει το «μύθο» της πόλης προβάλλοντας την ταυτότητα της περιοχής.

Το ΚΠΕ είναι ένα εργαλείο πολιτισμού, οικονομικής τόνωσης και εκπαιδευτικής άνοιξης για την

πόλη μας. Κάθε εργαλείο όμως αποκτά αξία χρηστική και ουσιαστική στα χέρια του ανθρώπου. Εξαρτάται λοιπόν από τους πολίτες που ενδιαφέρονται γι' αυτό το εργαλείο πόσο θα κατανοήσουν τη σημασία σου και κατά πόσο θα το αξιοποιήσουν προς όφελος του κοινωνικού συνόλου. Το μότο του Κέντρου είναι «Σεβόμαστε, αγαπάμε και φροντίζουμε περισσότερο ότι γνωρίζουμε καλύτερα». Για να αγαπήσει λοιπόν η τοπική κοινωνία το ΚΠΕ θα πρέπει να το γνωρίσει. Η πόρτα του είναι πάντα ανοιχτή για όλους και για όποιες προτάσεις συνεργασίας. **N**

βιβλία που δεν πρέπει να λείπουν από τη βιβλιοθήκη σας...

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΣΤΟΥΤΙΑΝΝΑΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΜΕΧΡΙ
ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΗΣ
ΤΟ 1822

(ΚΑΤΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ
ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ Δ. ΠΛΑΤΑΡΙΔΗ)

σελ.: 270, τιμή: 20€

ΝΑΟΥΣΑ, 19ος-20ος αιώνας

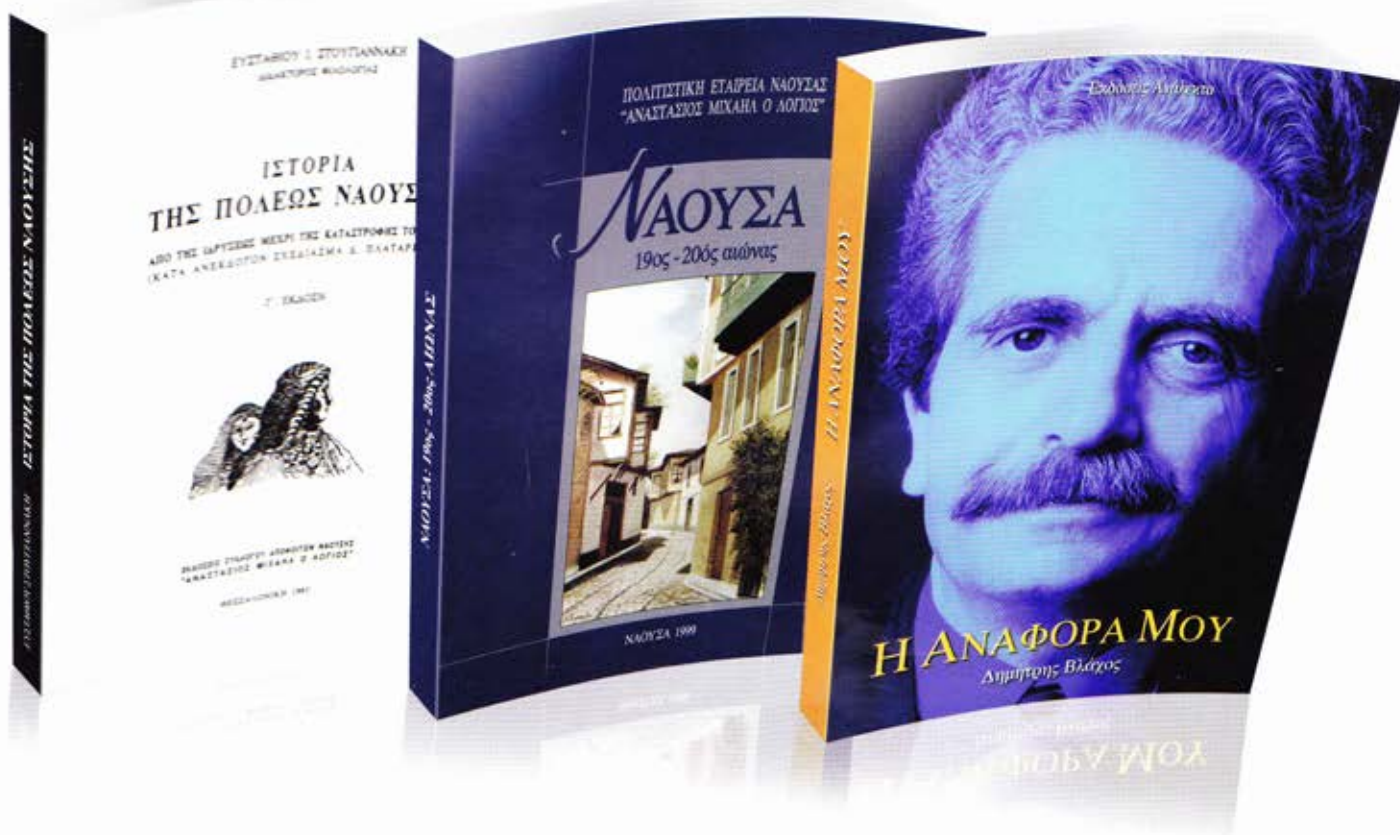
συλλογικό έργο που παρουσιάζει
πτυχές της ιστορίας της πόλης
μετά την καταστροφή της το 1822
και μέχρι τον Β' Παγκ. Πόλεμο

σελ.: 414, τιμή: 25€ (χαρτόδετο),
30€ (πανόδετο)

ΔΗΜΗΤΡΗ ΒΛΑΧΟΥ Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΜΟΥ

μια ιδιαίτερος ενδιαφέρουσα
αφήγηση του για πέντε τετραετίες
Δημάρχου Νάουσας, που φωτίζει
πολλές πτυχές της σύγχρονης
ιστορίας της πόλης, αλλά και
της Ελλάδας γενικότερα

σελ.: 318, τιμή: 20€

ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΠΑΒΙΤΣΑΣ (ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ)

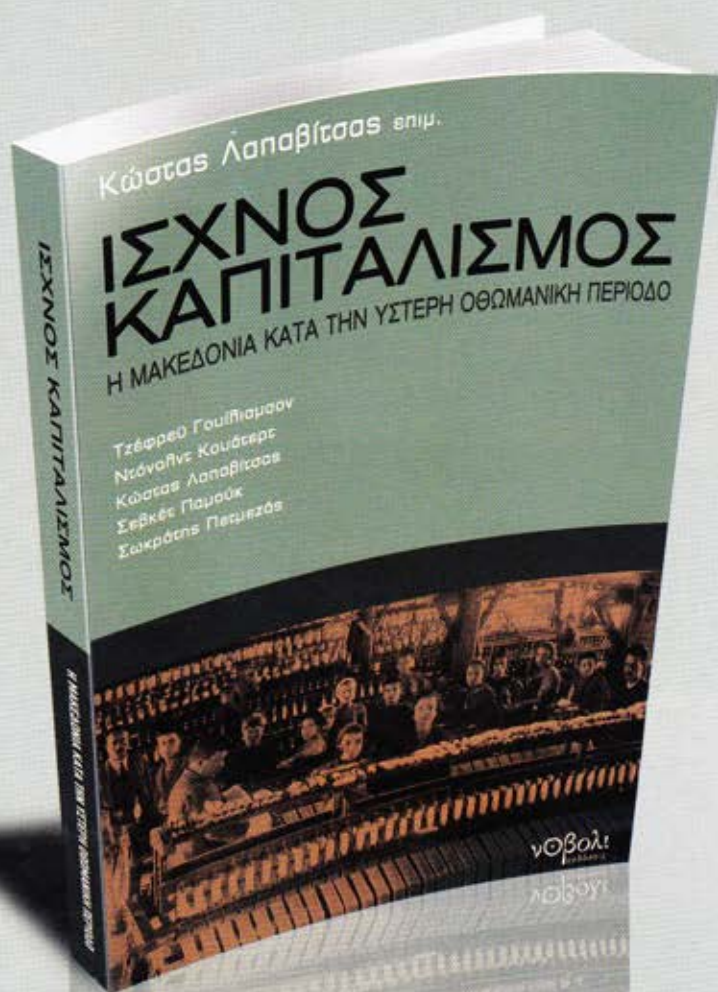
ΙΣΧΝΟΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ

Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ
ΥΣΤΕΡΗ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

Το βιβλίο αποτελεί συλλογή
επιστημονικών μελετών
που αφορούν την ανάπτυξη
του καπιταλισμού στην
Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Επίκεντρο του ενδιαφέροντος
είναι η περιοχή της Μακεδονίας
και κυρίως η πόλη της Νάουσας
που διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο
στην καπιταλιστική ανάπτυξη.

σελ. 260, τιμή: 20€

ΔΙΑΘΕΣΗ: Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, Δημ. Βιβλιοθήκη, τηλ.: 2332024102 | Αλέξανδρος Οικονόμου, τηλ.: 2332029380

